

**002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
984**

Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΕΚΚΑΤΗΧΗΣΗ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝ. Ν. ΣΙΔΕΡΗΣ
52 ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ - ΜΕΓΑΡΟΝ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΚΑΤΑΧΗΡΗΣΗ

Συμπερασματικόν
Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
Δημοδιδασκάλου - Εισηγητοῦ
ἐν τῷ Προτύπῳ τοῦ Μαρμαλείου Διδασκαλείου

ΤΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
Ε' ΚΑΤΗΧΗΣΗ

ΜΕ ΕΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΕΧΕΙ ΤΗΝ ΥΛΗ ΠΟΥ ΟΡΙΖΕΙ ΤΟ ΕΠΙΣΗΜΟ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΓΡΑΜΜΕΝΗ ΜΕ ΠΡΩΤΟΤΥΠΗ ΔΙΔΑΧΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟ

ΕΚΔΟΣΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

52 ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—ΜΕΓΑΡΟΝ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ

1933

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

ΕΔΩΡΗΣΑΤΟ

Ιωάννης Ν. Σιδερής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
απὸ τὸν ἐπίσημο ἐισαγ. 1336 τοῦ ἐτους 19...

Ἀριθ. } πρωτ. 1741/2047/723
 } διεκπ. 1308/1310/566

Ἀθήνησι 13 Σεπτεμβρίου 1932.

Π ρ ο ς

Τὸν κ. Χαρίλαον Ἀθ. Δημητρακόπουλον

Ἐνταῦθα

Ἀπαντῶντες εἰς τὰς ἀπὸ 18 Ἰουλίου καὶ 9 Σεπτεμβρίου ἔ. ἔ. αἰτήσεις ὑμῶν δι' ὧν ὑπεβάλετε τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ πρὸς ἔγκρισιν τὰ ἐπὶ τευχῆ βιβλίων τῆς Σειρᾶς «*Θρησκευτικὰ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου*» ἦτοι: Α') *Παλαιὰ Διαθήκη*, Β') *Καινὴ Διαθήκη*, Γ') *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, Δ') *Δειτουργικὴ*, Ε') *Κατήχησις* ς') *Εὐαγγελικαὶ Περικοπαί*, καὶ Ζ') *Ποιήματα—Προσευχαί*, γνωρίζομεν ὑμῖν, Συνοδικῇ διαγνώμῃ, ὅτι, παρακλήσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἔξετάσας τὰ βιβλία ταῦτα ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος αὐτῆς Κύριος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ, ἀπεφάνθη, ὅτι οὐδὲν εὗρεν ἐν αὐτοῖς τὸ ἀπᾶδον πρὸς τε τὰ δόγματα καὶ τὰς ποραδόσεις τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας.

(Τ. Σ.)

† Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς

Ἀρχιμ. Γερμανὸς Ρουμπάνης

Κάθε γνήσιο ἀντίτυπο ἔχει τὴν ὑπογραφή τοῦ κ. Χ. Δημητρακοπούλου καὶ τὴ σφραγίδα τοῦ ἐκδότου.

Τύποις Α. Ζ. Διαλημαῖ—Ὁδὸς Βορέου 8—Ἀθήναι.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τὰ *Θρησκευτικὰ* βιβλία, πού παρακολουθήσαμε ὡς τώρα εἶναι :

Α' «*Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη*», πού μᾶς ἐδίδαξε τίς πρώτες πηγές τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας.

Β' «*Ἡ Καινὴ Διαθήκη*», πού μᾶς ἐδίδαξε τὴ ζωὴ—τὴ δράση—τὴ Δόξα τοῦ ἱδρυτῆ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας.

Γ' «*Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*», πού μᾶς ἐδίδαξε τὴ διάδοση, τὴν ἐξάπλωση καὶ τὴ στερέωση τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας καὶ τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

Δ' «*Ἡ Λειτουργικὴ*», πού μᾶς ἐδίδαξε τὸν τρόπο τῆς πνευματικῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ.

Τώρα, τὸ Ε' βιβλίον, «*Ἡ Κατήχηση*», θὰ μᾶς *κατηχήσῃ* (θὰ μᾶς διδάξῃ) τίς βασικὰς ἀλήθειες, ἐπάνω στίς ὁποῖες στηρίζεται ἡ πίστις μας στὴ Χριστιανικὴ θρησκεία, καθὼς τὴν παραδέχεται ἡ *Ὁρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία*.

Οἱ ἀλήθειες, μὲ τίς ὁποῖες ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία φωτίζει τὸν ἄνθρωπο, ἢ εἶναι σκορπισμένες καὶ γεμίζουν τὰ *βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης*, ἢ ἀποτελοῦν τὸ περιεχόμενον τῆς *Ἱερᾶς Παραδόσεως*.

Δὲ θάταν καθόλου εὐκόλο σὲ κάθε Χριστιανὸ νὰ τίς μελετήσῃ, νὰ τίς τακτοποιήσῃ, νὰ τίς κατατάξῃ σὲ σειρὰς καὶ νὰ τίς ἔχῃ πρόχειρες. Φαίνεται λοιπὸν καθαρὰ ἡ ἀνάγκη νὰ πάρῃ κάθε Χριστιανὸς *εἰδικὰ μαθήματα* γιὰ τίς ἀλήθειες τῆς θρησκείας του. Αὐτὴ ἡ *εἰδικὴ διδασκαλία* γιὰ τίς ἀλήθειες τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας λέγεται *Κατήχηση*.

Οι βασικὲς ἀλήθειες, πὸν στεριώνουνε κι ὀλοκληρώνουνε τὸ θρησκευτικὸ αἶσθημα κάθε ἀληθινοῦ Χριστιανοῦ εἶναι κεῖνες, πὸν ὀρίζει ὁ Ἄπόστολος Παῦλος στὴν *Α' ἐπιστολὴ του πρὸς τοὺς Κορινθίους* (Α' κεφ. ΙΓ' ἐδ. 13) μὲ τὰ λόγια : *«νῦν δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη· τὰ τρία ταῦτα»*.

Λέγοντας λοιπὸν, πὸς θὰ μάθουμε τὶς βασικὲς ἀλήθειες, πὸν στηρίζουνε τὸ θρησκευτικὸ μας αἶσθημα, φτάνουμε στὴ θέση νὰ καταλάβουμε, πὸς πρέπει νὰ μάθουμε :

τὶ πρέπει νὰ πιστεύουμε.

τὶ πρέπει νὰ ἐλπίζουμε.

τὶ πρέπει ν' ἀγαπᾶμε.

Ἔτσι ἐρχόμαστε νὰ χωρίσουμε τὴν Κατήχηση σὲ τρία μέρη :

Ἐνα κεῖνο, πὸν μᾶς ὀρίζει (*μᾶς δογματίζει*) τὶ πρέπει νὰ πιστεύουμε : *τὸ Δογματικὸ*.

Δεύτερο κεῖνο, πὸν μᾶς δείχνει τὶ πρέπει νὰ ζητᾶμε καὶ νὰ ἐλπίζουμε.

καὶ Τρίτο κεῖνο, πὸν μᾶς μαθαίνει τὶ πρέπει ν' ἀγαπᾶμε : *τὶς ἐντολές*.

Τὰ δυὸ τελευταῖα μέρη ἀποτελοῦν τὸ *Ἠθικὸ* μέρος τῆς Κατηγήσεως.

ΤΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
Ε' ΚΑΤΗΧΗΣΗ

Α' ΜΕΡΟΣ
ΔΟΓΜΑΤΙΚΟ

§ 1. ΤΙ ΕΞΕΤΑΖΕΙ ΤΟ ΔΟΓΜΑΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ

Ἡ Κατήχηση θὰ μᾶς διδάξη τὶς βασικὲς ἀλήθειες, ἐπάνω στὶς
Προκαταρκτικὲς γνώσεις, ὁποῦς στηρίζεται ἡ πίστη μας στὴ
Χριστιανικὴ Θρησκεία, καθὼς τὴν

παραδέχεται ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία.

Ἔτσι εἶναι φανερὴ ἡ ἀνάγκη νὰ λυθοῦν πρῶτα οἱ ἀπορίες :

α' **Τί εἶναι Πίστη ;**

β' **Τί εἶναι Θρησκεία ;**

γ' **Τί εἶναι Χριστιανικὴ Θρησκεία ;**

δ' **Τί εἶναι Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ;**

ε' **Τί εἶναι Ὁρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ;**

ς' **Ποιὲς εἶναι οἱ πηγὲς τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας ;**

Κι ἔπειτα νὰ ἰδοῦμε ποιά εἶναι τὰ Δόγματα τῆς Θρησκείας μας.

Ὁ ἄνθρωπος, ὅσο κι ἂν ἔμεινε μοναχὸς κι ἔρημος στὴ ζωὴ, ὅσο
κι ἂν στενοχωρήθηκε, σὲ καμμιά περί-
α' **Τί εἶναι Πίστη.** σταση δὲν ἐπίστεψε, πῶς ἐχάθηκε ! Κάτι

τὸ ἐσωτερικό, κάτι τὸ ἀνεξήγητο, τὸν ἀνάγκαζε, καὶ πάντα τὸν ἀναγ-
κάζει νὰ πιστεύη, πῶς ὑπάρχει μιὰ δύναμη, ποὺ τὸν ἐπιβλέπει, ποὺ
τὸν προσέχει, ποὺ τὸν συμπονεῖ. ποὺ θὰ τὸν σώσῃ. Καὶ στὴ δύναμη

αὐτή, τὴν ἀόριστη, στρέφει πάντα τὸ νοῦ του! στὴ δύναμη αὐτὴ κάνει τίς μυστικὲς προσευχὲς του! στὴ δύναμη αὐτὴ ἀφιερώνεται! στὴ δύναμη αὐτὴ πιστεύει!

Δαιμόνιο ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας αὐτὴ τὴν ὑπεράνθρωπη δύναμη, αὐτὴ τὴν ἀνεξήγητη **Ἰδέα!**

Θεό, τὴ λέμε ἑμεῖς σήμερα. Καὶ πιστεύουμε δλόψυχα στὴν ὑπαρξὴ καὶ στὴ δύναμη τῆς Ἰδέας αὐτῆς, κι ἄς μὴν τὴ βλέπουμε μὲ τὰ φυσικὰ μας μάτια· κι ἄς μὴ μπορούμε νὰ τῆς κάμουμε σωστὸν ἔλεγχον!

Αὐτὸ τὸ αἶσθημα—τὸ ἔμφυτο—ποῦ ἔχει κάθε ἄνθρωπος· αὐτὴ ἡ ἀνάγκη ἢ ἐσωτερικὴ, ποῦ τὸν κάνει νὰ ἐλπίζει καὶ νὰ πιστεύῃ, πὼς ὑπάρχει κάτι τὸ ἀνώτερον· κάτι τὸ ὑπεράνθρωπον· κάτι τὸ ἰσχυρὸ καὶ παντοδύναμον, ποῦ δὲν τὸ βλέπει, μὰ ὅμως τὸ νοιώθει, αὐτὸ εἶναι **Πίστη!**

Ἄπόστολος τῶν Ἑθνῶν, ὁ Παῦλος, λέει: «**Πίστις ἐστὶν ἐλπιζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων**». Δηλ. «Πίστη εἶναι ἡ ὑπαρξὴ πραγμάτων, ποῦ γεμίζουν τίς ἐλπίδες μας· πίστη εἶναι ἡ ὑπαρξὴ πραγμάτων, ποῦ εἴμαστε βέβαιοι, πὼς ὑπάρχουν! κι ἄς μὴν τὰ βλέπουμε» (').

Πίστη καὶ γνώση ἔχουν διαφορὰ.

Ἄμα λέμε **ἔχουμε γνώση γι' αὐτὸ τὸ πράγμα,** θέλουμε νὰ εἰποῦμε, πὼς τὸ βλέπουμε, τὸ ἐννοοῦμε, τὸ καταλαβαίνουμε ἢ τὸ συμπεραίνουμε ἀπὸ ἄλλα ὅμοια μ' αὐτό· ὁ νοῦς μας τέλος πάντων τὸ χωραεῖ.

Ἄμα λέμε, **ἔχουμε πίστη σ' αὐτὸ τὸ πράγμα,** θέλουμε νὰ εἰποῦμε, πὼς κι ἂν δὲν τὸ βλέπουμε, ὅμως ἡ σκέψη μας τὸ βρῖσκει γιὰ σωστὸ καὶ ἡ καρδιά μας τὸ αἰσθάνεται γι' ἀληθινό.

Ἡ πίστη εἶναι τὸ θεμέλιο στὴ Χριστιανικὴ Θρησκεία. «**Ὅποιος δὲν πιστεύει δὲν ἐννοεῖ**», ἔλεγε ὁ Προφήτης Ἡσαΐας (²). Καὶ στὴν καθημερινὴ ζωὴ μας τὸ ἴδιο γίνεται. Ὁ γεωργὸς δὲ θὰ κουραζόταν, ἄμα δὲν ἐπίστευε, πὼς θὰ πάρῃ καρπὸ. Οἱ θαλασσινοὶ δὲ θὰ ἐμπι-

1. Βλ. Ἀποστόλου Παύλου: Ἐπιστολὴ πρὸς Ἑβραίους ΙΑ'—1.

2. Βλ. Ἡσαΐου Κεφ. Ζ'—9.

στεύονταν σὲ μιὰ μικρὴ ξύλινη βάρκα μέσα στὸ ἀτέλειωτο πέλαγος. Ὁ ἄνθρωπος γενικὰ δὲ θὰ ἀναλάβαινε καὶ δὲ θὰ τολμοῦσε τὸ κάθε τι, δίχως νᾶχη πίστη σὲ μιὰ δύναμη Ἰπέρτερη, στὸ Θεό.

Θρησκεία εἶναι ἡ ἀκλόνητη πίστη, πὼς ὑπάρχει κάποια Δύναμη μὲ μεγάλη ὑπεροχὴ καὶ ἀνωτερότητα, κάποια ὑπεράνθρωπη Δύναμη, πὺν δίνει τὸ γενικὸ ρυθμὸ στὴ ζωὴ τοῦ κόσμου !

β' Τί εἶναι Θρησκεία.

Οἱ πρωτόπλαστοι καὶ οἱ ἀπόγονοί τους ἐπίστευαν ἓνα καὶ μόνον ἀληθινὸ Θεό, δημιουργὸ καὶ κυβερνήτη τοῦ κόσμου· τοὺς τὸν ἐφανέρωσε ὁ Ἄδὰμ, ὁ Νῶε, ὁ Ἀβραὰμ, ὁ Μωϋσῆς καὶ τὸν ἐλάτρευσαν ! Ἀργότερα, ἅμα γίνηκαν πολλοὶ, καὶ ἐχωρίστηκαν σὲ πολλοὺς λαοὺς, ἐλησμόνησαν τὸν ἀληθινὸ Θεό, καὶ διαμόρφωσαν διάφορους θεοὺς. Ὅμως κανένας λαὸς δὲν ἐπαφε ποτὲ νὰ πιστεύη, πὼς ὑπάρχει μιὰ — κάποια — ἀνώτερη δύναμη, πὺν κυβερνάει τὸν κόσμο. Καὶ στὴ δύναμη αὐτὴ ἀφιέρωνε ἀνέκαθε ὁ ἄνθρωπος τὴ σκέψη του καὶ πρόσφερε τις θυσίες του.

Ὁ Σοφοκλῆς, ἀρχαιότατος Ἑλληνας ποιητής, ἔλεγε : « Ἡ Θρησκεία δὲν εἶναι τίποτε σημερινὸ ἢ χθεσινὸ· εἶναι κάτι αἰώνιο, πὺν κανεὶς δὲν ξέρει πότε πρωτοφάνηκε » (1). Ὁ Πλούταρχος, ἄλλος ἀρχαῖος Ἑλληνας συγγραφέας, ἔλεγε : « μπορεῖς νὰ ἰδῆς πόλεις χωρὶς φρούρια, ἀνθρώπους δίχως βασιλιά, κόσμο δίχως γράμματα καὶ κατοικία, λαοὺς δίχως νομίσματα, ἔθνη δίχως θεάτρα καὶ γυμναστήρια· μὰ λαὸ ἄθρησκο, οὔτε εἶδε, οὔτε θὰ ἰδῆ κανεὶς ποτὲ » (2).

Ἄν ἐξετάσουμε τὸ τί λατρεύει κάθε λαὸς γιὰ Θεό, θὰ φτάσουμε νὰ ξεχωρίσουμε τις σημερινὲς θρησκείες σὲ δύο μεγάλες τάξεις :

Α' Πολυθεϊστικές.

Καὶ Β' Μονοθεϊστικές.

1. « Σοφοκλέους - Ἀντιγόνη » : Στίχοι 456 καὶ 457.

2. « Πλούταρχος πρὸς Κολώτην ».

Α' Πολυθεϊστικὲς θρησκείες λέμε, πὼς ἔχουν οἱ ἄνθρωποι, ποὺ λατρεύουν πολλοὺς Θεοὺς. Οἱ θρησκείες αὐτὲς ἔχουν χαραχτῆρα τοπικὸ ἢ φυλετικὸ. Ὑπάρχουν σήμερα περίπου 800 ἑκατομμύρια ἀνθρώπων, ποὺ εἶναι παραπλανημένοι καὶ πιστεύουν σὲ πολλοὺς θεοὺς.

Ἄπ' τὶς πολυθεϊστικὲς θρησκείες σπουδαιότερες εἶναι :

1) Ὁ **Βουδισμὸς**: 500 ἑκατομμύρια πιστεύουν στὸ **Βουδισμὸ**. (Κίνα-Θιβῆτ-Κορέα-Ἰαπωνία-Ἰνδοκίνα-Κεϋλάνη). Ἡ θρησκεία αὐτὴ ἀρνίεται τὸ θεὸ καὶ λατρεύει τὸ Βούδα (1), θεοποιεῖ ἀσήμαντα πράγματα, ἔχει ἄπειρους θεοὺς καὶ προσευχές.

2) Ὁ **Βραχμανισμὸς**(2) : 200 ἑκατομμύρια (Ἰνδοστὰν) πιστεύουν. Παραδέχεται ἡ θρησκεία αὐτὴ τρεῖς δυνάμεις. Θεὸ δημιουργὸ (**Βράχμα**), Θεὸ συντηρητῆ (**Βισοῦ**), καὶ θεὸ ἐξολοθρευτῆ (**Σίβα**), καὶ πολλοὺς θεοὺς κατώτερους καὶ πνεύματα ἀγαθὰ καὶ δαιμονικά.

3) Ὁ **Φετιχισμὸς**(3) : 100 ἑκατομμύρια (Ἄφρική) πιστεύουν εἶναι θρησκεία μαγική· πιστεύει, πὼς σὲ ἀντικείμενα ἄψυχα μπορεῖ νὰ ὑπάρχη πνεῦμα (π. χ. σ' αὐτὴ ἢ σ' ἐκείνη τὴν πέτρα· στὸ δοχεῖο, στὸ φτερό, στὸ ὕφασμα, στὸ κουτάκι, στὸ δόντι τοῦ ζώου, στὸ ἐλεφαντόδοντο, σ' ἓνα ξόανο, σ' ἓνα μέταλλο).

Οἱ πολυθεϊστικὲς θρησκείες δὲν εἶναι ἀληθινές.

Β' Μονοθεϊστικὲς θρησκείες: Μονοθεϊστικὲς λέγονται οἱ θρησκείες, ποὺ διδάσκουν πίστη καὶ λατρεία στὸν ἓνα καὶ μόνο ἀληθινὸ Θεό. Οἱ θρησκείες αὐτὲς ἐφανερώθηκαν (**ἀποκαλύφθηκαν**) στοὺς ἀνθρώπους ἀπ' τὸ Θεό· κι ὅχι σ' ὄλους τοὺς ἀνθρώπους, γιατί ὄλοι δὲν ἦταν ἱκανοὶ νὰ ἐνοήσουν τὴ θεία ἀποκάλυψη. Ὁ Θεὸς λοιπὸν μεταχειρίστηκε ἰδιαίτερους διαλεχτοὺς κήρυκες γιὰ τὴν ἀποκάλυψή Του, καὶ αὐτοὶ τὴν μετᾶδωκαν σ' ὄλη τὴν οἰκουμένη.

1. **Βούδας**=ἄνθρωπος φωτισμένος—Σοφὸς ἀρχηγὸς καὶ ἰδρυτὴς τῆς θρησκείας του.
2. **Βράχμα**=Θεὸς· λόγος—δύναμη μαγική — Δημιουργὸς. **Βραχμᾶναι**=βιβλία μὲ σχόλια καὶ ἐρμηνείες. **Βραχμᾶνες**=ιερεῖς.
3. **Φετιχ**=εἶδωλο, πρᾶμα δίχως ἀξία.

Δυὸ εἶναι οἱ Μονοθεϊστικὲς θρησκείαι. Ἡ Ἰουδαϊκὴ καὶ ἡ Χριστιανικὴ.

α' Τὴν Ἰουδαϊκὴν Θρησκείαν τὴν ἀποκάλυψε ὁ Θεὸς στοὺς ἀνθρώπους μὲ τὸν Ἀδὰμ, μὲ τὸ Νῶε, μὲ τὸν Ἀβραὰμ καὶ πρὸ πάντων μὲ τὸ Μωϋσῆ. Ἡ Ἰουδαϊκὴ θρησκεία ἔκαμε τὴν κατάλληλην προετοιμασίαν τοῦ κόσμου γιὰ νὰ δεχτῆ τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ.

β' Τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν τὴν ἐφάνερωσε στὸν κόσμο ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, τὴν ἐξάπλωσαν στὴν Οἰκουμένη οἱ Ἀπόστολοι καὶ τὴν ἐστερέωσαν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μὲ τίς διδασκαλίαις τους καὶ οἱ ἅγιοι καὶ οἱ μάρτυρες μὲ τὸ αἷμα τους.

Ἐπάρχει καὶ τρίτη μονοθεϊστικὴ θρησκεία, ἡ Μωαμεθανισμός. Στὴν θρησκείαν αὐτὴν πιστεύουν σήμερον κάπου 300 ἑκατομμύρια.

Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Μωαμεθανισμοῦ ἢ Ἰσλαμισμού ἢ Μου σουλμανισμού (1) πιστεύουν :

α') Ἐνα καὶ μόνο Θεὸ παντοδύναμο.

β') Τὸ Μωάμεθ ἀληθινὸ καὶ τελευταῖον προφῆτην καὶ ἀπόστολον τοῦ Θεοῦ.

γ') Τὸ Κοράνιον γιὰ τὴν τελειότερη καὶ τὴν τελευταία βίβλον, ποὺ ἔχει τὴν θείαν ἀποκάλυψιν ἀπαράλλαχτα, καθὼς τὴν εἶπε τάχα στὸ Μωάμεθ, ὁ ἄγγελος Γαβριήλ.

δ') Πῶς ὁ Θεὸς ἔχει γραμμὴν τὴν διάρκειαν κάθε πράγματος σ' αὐτὸν τὸν κόσμο· ἔχει ὀρισμένη καὶ τὴν ζωὴν καθενὸς καὶ ὅλα εἶναι πεπερωμένα.

ε') Ἀνάστασις νεκρῶν καὶ θεϊκὴ ἀνταπόδοσις στὶς πράξεις τοῦ καθενὸς, καὶ

στ') Πιστεύουν στοὺς προφῆτες, στοὺς ἀγγέλους καὶ στοὺς διαβόλους.

Σύμφωνα μὲ μιὰ θεωρίαν τοῦ Κορανίου, κάθε παιδί στὸν κόσμο γεννιέται Μου σουλμάνος καὶ οἱ γονεῖς του φταῖνε, ποὺ τοῦ ἀλλάζουνε τὴν πίστην του !

1. Μου σουλμανισμός = σύνολο πιστῶν.

Ὁ Μωάμεθ ἀπ' τὴν Ἀραβία, στὰ 600 μ. Χ., ἔδρυσε αὐτὴ τὴ θρησκεία, ποὺ εἶναι μίγμα τῆς Ἰουδαϊκῆς καὶ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας καὶ τῆς εἰδωλολατρίας ἀκόμη.

Χριστιανικὴ Θρησκεία εἶναι ἡ συμπλήρωση καὶ τελειοποίηση τῆς Ἰουδαϊκῆς Θρησκείας, ποὺ γίνηκε ἀπ' τὸν ἴδιο τὸν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό. Ὁ ἴδιος εἶπε: «δὲν ἤρθα νὰ καταργήσω τὸ Μωσαϊκὸ νόμο, ἀλλὰ νὰ τὸν συμπληρώσω» (1).

Τὸ ἀληθινὸ γνῶρισμα τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας εἶναι ἡ *Πνευματικὴ τῆς ὑπόστασις*. ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἶπε: «Πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ τοὺς προσκυνοῦντας Αὐτὸν ἐν Πνεύματι καὶ Ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν». (2). Δηλ.: Ὁ Θεὸς εἶναι Πνεῦμα καὶ ἐκκεῖνοι, ποὺ τὸν προσκυνοῦν πρέπει νὰ τὸν προσκυνοῦν με πνεῦμα καὶ μ' ἀλήθεια.

Οἱ βασικὲς τῆς ἐντολῆς εἶναι:

α') «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου».

β') Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν».

«Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὁ νόμος ὅλος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται», λέει ὁ ἴδιος ὁ Κύριος. Δηλ. νὰ ἀγαπᾶς, ἀνθρώπε, τὸ Θεὸ σου ἀπ' ὅλη σου τὴν καρδιά, καὶ ἀπ' ὅλη σου τὴν ψυχὴ, καὶ ἀπ' ὅλη τὴ δύναμή σου, καὶ ἀπ' ὅλη τὴ σκέψη σου· ν' ἀγαπᾶς καὶ τὸν κάθε ἄνθρωπο, σὰν τὸν ἑαυτό σου. Σ' αὐτὲς τὶς δυὸ ἐντολῆς στεριώνονται ὅλος ὁ Νόμος τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ Προφῆτες (3).

1. Βλ. Εὐαγγέλ. «Κατὰ Ματθαῖον» Ε'—17.18.

2. Βλέπε «Καὶνὴ Διαθήκη» σελ. 60.

3. Βλ. Εὐαγγ. «Κατὰ Ματθαῖον» ΚΒ.-36.41.

Τὸ σύνολο τῶν ἀνθρώπων, ποὺ πίστευαν στὸ Θεὸ, ὠνομάστηκε, καθὼς εἶδαμε στὴν Ἑκκλησιαστικὴ Ἱστορία, **Ἑκκλησία**. Ἑκκλησία εἶναι τὸ ἔμφυχο σύνολο πιστῶν κι ὄχι ὁ ναὸς (τὸ χτίριο). Καθὼς εἶδαμε στὴν Ἑκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἀπ' τοὺς πρώτους αἰῶνες οἱ Χριστιανοί, κληρικοί καὶ λαϊκοί, κρατοῦσαν ὑποδειγματικὴ ἀγάπη κι ἀφοσίωση μεταξύ τους. Ἡ ζωὴ τους ἦταν κοινὴ· τίποτε δὲν τοὺς ξεχώριζε· σκάνταλο προκαλοῦσε στοὺς ἐθνικοὺς καὶ στοὺς εἰδωλολάτρεις ὁ ἀδελφικὸς σύνδεσμος, ποὺ χαραχτήριζε τίς σχέσεις τῶν Χριστιανῶν· καὶ κατηγορήθηκαν μύρια γύρω ἀπ' τίς ἀδελφικὲς τους σχέσεις! καὶ προδοσίες καὶ συνωμοσίες κι ἀντεθνικὲς ἐνέργειες! κι ἐπλήρωσαν ὄχι λίγες φορὲς οἱ πρῶτοι Χριστιανοί μὲ τὸ κεφάλι τους τίς ἀδελφικὲς τους σχέσεις!

Μὰ ὅμως τὸ ἄθροισμα τῶν πιστῶν, ἡ **Χριστιανικὴ Ἑκκλησία**, κρατιώταν ἀδιάσπαστη· ὁ σύνδεσμός της πουθενὰ δὲ ράγιζε! κι ἀφωσιωμένοι φρόντιζαν νὰ διαδώκουν τὸ φῶς τοῦ Χριστιανισμοῦ στὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης!

Ἀπ' τὸν 8ο αἰῶνα οἱ ἀνθρώπινες ἀδυναμίες καὶ οἱ ταπεινὲς φιλοδοξίες ἔκαμαν ν' ἀτονήσουν τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ (1) «ὅστις θέλει πρῶτος ἡμῶν γενέσθαι ἔσται πάντων διά-

κονος», (δηλ. ὅποιος θέλει νὰ εἶναι πρῶτος πρέπει νὰ γίνῃ ὄλων δοῦλος) καὶ «ἐν τούτῳ πάντες γνώσονται, ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἀλλήλοις», (δηλ. ἀπ' αὐτὸ θὰ νοιώσουν ὄλοι, πὼς εἰστε δικοί μου μαθητὲς, ἂν ἔχετε ἀγάπη μεταξύ σας) (2).

Καί... ἔπειτα ἀπὸ λίγα χρόνια (στὰ 867) ἡ Δυτικὴ (ἢ Παπικὴ ἢ Ρωμαϊκὴ ἢ Καθολικὴ) ἐκκλησία ἀποσχίστηκε (ξεχωρίστηκε) ἀπ' τὴν Ἀνατολική!..

1. Εὐαγγ. «κατὰ Ἰωάν.» ΙΓ. 15.
2. Εὐαγγ. «κατὰ Ἰωάν.» ΙΓ. 35.

Ἡ Δυτικὴ καὶ οἱ ἄλλες, πού ἀργότερα ἀποσχίστηκαν ἀπ' αὐτή, (Διαμαρτυρόμενοι-Καλθινιστῆς-Ἀγγλικανοί) ἐνόθεψαν, ἐκιβδήλεψαν τὴν Ἀληθινὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν (1)

Ἡ Ἀνατολικὴ ἀπόμεινε πιστὴ στὶς διδασκαλίαις τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ στὴν Ἱερὰ Παράδοσιν καὶ γι' αὐτὸ λέγεται Ὁρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία. (τὴν ἀπαρτίζουν πολλὰς Ἀυτοκέφαλες Ἐκκλησίαις).

Οἱ γνώσεις, πού ἔχει, καὶ πρέπει νάχη κάθε Ὁρθόδοξος Χριστιανός, πηγάζουν ἀπ' τὴν Ἁγία Γραφήν καὶ ἀπ' τὴν Ἱερὰ Παράδοσιν. Γι' αὐτὸ λέμε, πὼς ἡ Ἁγία Γραφή καὶ ἡ Ἱερὰ Παράδοσιν εἶναι οἱ πηγὲς τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Θερησκείας.

10. ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ

Ἁγία Γραφή - ἢ Ἁγίες Γραφεῖς - ἢ Ἱερὰ Βίβλος λέγονται, μ' ἓνα ὄνομα, τὰ Ἱερὰ βιβλία, πού εἶναι γραμμένα μὲ θεϊκὴν ἔμπνευσιν (θεόπνευστα) πού εἶναι συνταγμένα μὲ τὴν φώτιση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (Πνευματικά). Στὰ βιβλία αὐτὰ εἶναι γραμμένες οἱ θελήσεις καὶ οἱ ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖ φανερώνεται ποῖδ' εἶναι τὸ Ἅγιον Θέλημα τοῦ Θεοῦ (Ἀποκάλυψη).

Οἱ Ἁγίες Γραφεῖς ἀπαρτίζονται ἀπὸ πολλὰ βιβλία, πού γράφτηκαν σὲ διάφορες ἐποχάς. Γενικὰ τὰ ξεχωρίζουμε σὲ βιβλία, πού γράφτηκαν πρὸ Χριστοῦ καὶ σὲ βιβλία, πού γράφτηκαν μετὰ Χριστόν. Τὰ πρῶτα τὰ ὀνομάζουμε Παλαιὰ Διαθήκη, καὶ τὰ δεύτερα Καινὴ Διαθήκη.

---

1. Β. «Ἐκκλ. Ἱστορία» σελ. 102—126. Ἐκεῖ φαίνεται ποιά διαμόρφωση πῆραν οἱ ἐκκλησίαις ἔπειτα ἀπ' τὸ σχίσμα καὶ ποιά εἶναι ἡ σημερινὴ τους μορφή.

Α' Παλαιά Διαθήκη

Τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶναι 46· τὰ χωρίζουμε σὲ τρεῖς σειρές: **Ἱστορικά-Διδαχτικά-Προφητικά**.

Ἡ Παλαιά Διαθήκη γράφει τὸ ἱστορικὸ τῆς ἀρχαίας συμφωνίας, τοῦ ἀρχαίου δεσμοῦ, Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· ὁ Θεὸς ζητοῦσε πίστη καὶ ὑπακοή στὸ **θεῖο Νόμο** καὶ ὑποσχόταν τὴ **θεϊκὴ του προστασία**: ὑποσχόταν ἀκόμη νὰ στείλῃ στὸν κόσμον **Σωτῆρα**: καὶ ἡ Παλαιά Διαθήκη προπαρασκεύασε τοὺς ἀνθρώπους γιὰ τὴν ὑποδοχὴ του.

Τὰ ἱστορικά: ἀποτελοῦνε τὴ βάση τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τὸ πλαίσιο μέσα στὸ ὁποῖο ἀναπτύχτηκε ἡ Ἰουδαϊκὴ θρησκεία· εἶναι 23. Τὰ πέντε: **Γένεση-Ἐξοδο-Λευϊτικό-Δευτερονόμιο-Ἀριθμοὶ** λέγονται μ^ο ἓνα ὄνομα **πεντάτευχο** καὶ εἶναι ἔργο τοῦ Μωϋσῆ. Ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τὰ ὀνομάζει συνολικὰ **«Νόμο τοῦ Μωϋσέως»** (1),

Ἡ Γένεση περιγράφει τὴ Δημιουργία τοῦ κόσμου, τὴν ἐξιστόρηση τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοὺς τύπους τῆς εὐσεβείας στοὺς πρώτους καιροὺς: τὰλλα 4 γράφουν γιὰ τὸ Θεῖο Νόμο, γιὰ τὶς περιπέτειες τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Μωϋσῆ.

Τὰ ἄλλα 18 εἶναι: τὸ βιβλίον **Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, τῶν Κριτῶν, τῆς Ρούθ, 4 τῶν Βασιλειῶν, 2 τῶν Παραλειπομένων, 2 τοῦ Ἑσδρα, τοῦ Νεεμίου, τῆς Ἑσθήρ, τῆς Ἰουδίθ, τοῦ Τωβίτ, καὶ 3 τῶν Μακκαβαίων**, ποὺ γράφουν γιὰ τὶς διάφορες δοκιμασίες, τὶς περιπέτειες, τὶς θεῖες τιμωρίες ἢ τὶς δόξεις τῶν Ἰσραηλιτῶν.

Τὰ διδαχτικά: εἶναι 7. **Ἡ Βίβλος τοῦ Ἰώβ, τὸ Ψαλτήριον, οἱ Παροιμίαι τοῦ Σολομῶντος, ὁ Ἐκκλησιαστής, τὸ ἄσμα τῶν Ἀσμάτων, ἡ Σοφία τοῦ Σολομῶντος, ἡ Σοφία Σειράχ**. Γράφουν γιὰ τὴν ἱστορίαν τῆς μοναδικῆς ὑπομονῆς τοῦ Ἰώβ, τοὺς Ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ, τὰ ἠθικὰ γνωμικὰ (**παροιμίαι**) τοῦ Σολομῶντος, τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου, τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ στοὺς Ἰουδαίους, ἐγκώμια τῆς σοφίας, ἠθικὰς συμβουλίας.

1. «Λουκᾶ» Κλ. 44.

Τὰ προφητικά : εἶναι τῶν **4 Μεγάλων Προφητῶν** (Ἡσαΐα, Ἱερεμία, Ἰεζεκιήλ, Δανιήλ) καὶ τὸ **Δωδεκαπρόφητον** ἢ βιβλία τῶν 12 μικροτέρων προφητῶν (1), ποὺ γράφουν πῶς οἱ προφῆτες παρατηροῦσαν μ' αὐστηρότητα βασιλιάδες καὶ ἱερεῖς καὶ λαὸ γιὰ τὴν ἀσέθειά τους καὶ πῶς προφήτεψαν, πῶς θάρθη ὁ **Μεσίας** νὰ σώσῃ τὸν κόσμον ἀπ' τὴ σκλαβιὰ τῆς ἁμαρτίας.

Ὅλα τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (ἐκτὸς ἀπὸ δυό, τοῦ Τωβίτ καὶ τῆς Ἑσθήρ, ποὺ γράφτηκαν στὴν Ἀραμαϊκῆ (2) καὶ 2 τῶν Μακκαβαίων—ποὺ γράφτηκαν στὴν Ἑλληνικῆ) γράφτηκαν στὴν Ἑβραϊκῆ γλῶσσα. Τὰ μετᾶφρασαν στὴν Ἑλληνικῆ γλῶσσα 72 Ἑλληνοιστῆς Ἰουδαῖοι τῆς Αἰγύπτου. Ἡ μετᾶφραση γίνηκε λίγον καιρὸ πρὸ Χριστοῦ στὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ εἶναι γνωστὴ μὲ τὸ ὄνομα «**Μετᾶφραση τῶν Ο**», δηλ. μετᾶφραση τῶν 70» (3)

Β' Καινὴ Διαθήκη

Ἡ Καινὴ Διαθήκη γράφει γιὰ τὸ **νέο δεσμὸ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων**, δείχνει πῶς ἔστειλε ὁ Θεὸς στὸν κόσμον τὸ **Σωτῆρα-Χριστό**, ποὺ μᾶς ἐ χάρισε τέλειο καὶ ἀκριβέστατο ὑπόδειγμα, γιὰ τὰ καθήκοντά μας ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπέναντι τοῦ πλησίον.

Τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶναι 27· τὰ χωρίζουμε σὲ τρεῖς σειρές : **Ἱστορικὰ-Διδαχτικὰ-Προφητικὰ.**

Τὰ ἱστορικὰ : Τὰ ἱστορικὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶναι 5. **τὰ Εὐαγγέλια** καὶ οἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. **τὰ Εὐαγγέλια** εἶναι

1. Ὡσηὲ—Ἀμώς—Μιχαίας
Ἰωήλ—Ὡβδιού—Ἰωνᾶς
Ναούμ—Ἀβακούμ—Σοφονίας
Ἄγγαιος—Μαλαχίας—Ζαχαρίας.

2. Ἀραμαϊκῆ=γλῶσσα, ποὺ μιλοῦσαν τὰ παλιὰ χρόνια στὴν Ἀραμαία δηλ. στὴ Συρία καὶ Μεσοποταμία.

3. Ἡ παράδοση λέει, πῶς οἱ μετᾶφραστῆς ἦταν 72. Ο=70. Ἐγραψαν ὅμως 70 καὶ ὄχι 72 γιὰ νὰ στοργυλέψουνε τὸν ἀριθμὸ.

τέσσερα. Τὸ «κατὰ *Ματθαῖον*», τὸ «κατὰ *Μάρκον*» τὸ «κατὰ *Λουκᾶν*» καὶ τὸ «κατὰ *Ἰωάννην*» ὠνομάστηκαν *εὐαγγέλια* γιατί, ἀληθινά, δὲν ὑπάρχει ἄλλη πιδ εὐχάριστη ἀγγελία ἀπ' τὴν ἀγγελία γιὰ τὴν αἰώνια σωτηρία μας, ποὺ περιγράφεται σ' αὐτά. Καθένας ἀπ' τοὺς τέσσερες εὐαγγελιστὲς ἔγραψε γιὰ τὴ θεία γέννηση τοῦ Χριστοῦ, γιὰ τὴ ζωὴ του στὴ Γῆ, γιὰ τὰ θαύματά του, γιὰ τὴ διδασκαλία του, γιὰ τὸ μαρτυρικό του θάνατο, γιὰ τὴ δοξασμένη του Ἀνάσταση καὶ γιὰ τὴν Ἀνάληψή του στοὺς Οὐρανοὺς. Καθένας ἔγραψε σύμφωνα μὲ τὸ δικό του χαραχτήρα, ἀλλοῦ συνοπτικὰ καὶ ἀλλοῦ μὲ λεπτομέρειες· μὰ ὅμως καὶ οἱ τέσσερες ἀποδίνουν γενικὰ μὲ μεγάλη ὁμοιομορφία τὸ *θεῖο ἔργο*. Καὶ οἱ τέσσερες περιγραφὲς ἀπαρτίζουν τὸ «*Ἱερὸ Εὐαγγέλιο*» τῶν Χριστιανῶν.

Οἱ «*Πράξεις τῶν Ἀποστόλων*» ἐγράφτηκαν ἀπ' τὸν Ἀπόστολο καὶ Εὐαγγελιστὴ *Λουκᾶ*. Τὸ βιβλίο αὐτὸ περιγράφει τὴν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὸ κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων καὶ πρὸ πάντων τοῦ Παύλου, τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν.

Τὰ διδαχτικά : εἶναι 21 ἐπιστολές, ποὺ στάλθηκαν ἀπ' τοὺς Ἀποστόλους, σὲ λαοὺς ἢ σὲ ἐκκλησίες ἢ σὲ πολιτείες ἢ καὶ σὲ ὄρισμένα πρόσωπα καὶ ἐρμηνεύουν πολλὰ σημεῖα τῆς Θρησκείας, δίνουν ὁδηγίες καὶ συμβουλές, συσταίνουν ὑπομονὴ καὶ θάρρος, δείχνουν βέβαιη τὴν ἐπικράτηση τῆς Πίστεως.

Οἱ ἐπιστολὲς εἶναι:

Δέκα τέσσερες τοῦ Παύλου· (1 πρὸς Ρωμαίους· 2 πρὸς Κορινθίους· 1 πρὸς Γαλάτας· 1 πρὸς Ἐφεσίους· 1 πρὸς Φιλιππησίους· 1 πρὸς Κολασσαεῖς· 2 πρὸς Θεσσαλονικεῖς· 2 πρὸς Τιμόθεον· 1 πρὸς Τίτον· 1 πρὸς Φιλήμονα καὶ 1 πρὸς Ἑβραίους).

Ἐπτὰ καθολικὲς (γενικὲς σ' ὅλο τὸν κόσμο· 1 τοῦ Ἰακώβου· 2 τοῦ Πέτρου· 3 τοῦ Ἰωάννου καὶ 1 τοῦ Ἰούδα).

Προφητικό : εἶναι ἓνα μόνο, ἢ «*Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη*»

πού ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἐξόριστος στὴ νῆσο Πάτμο (¹) ἔγραψε προφητικὰ καὶ εἰκόνισε πολὺ παραστατικὰ τὴ μέλλουσα ἐξάπλωση τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν κατάσταση τοῦ κόσμου.

Ἀπ' τὰ βιβλία τῆς Κ. Διαθήκης μόνο τὸ «κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιο» γράφτηκε στὴν Ἀραμαϊκὴ γλῶσσα καὶ στὸ 64 μ. Χ. μεταφράστηκε στὴν Ἑλληνικὴ.

Ὅλα τὰ ἄλλα βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐγράφτηκαν στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, πού τότε ἦταν διαδομένη σ' ὅλο τὸ ἀπέραντο Ρωμαϊκὸ κράτος, καὶ ἡ γνώση της ἀποτελοῦσε σωτὸ δείγμα μορφώσεως καὶ καλῆς ἀνατροφῆς. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα γίνηκε τὸ κύριο ὄργανο γιὰ τὴν ἐξάπλωση τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἴσως αὐτὸ ὑπονοοῦσε ὁ Κύριος λέγωντας (²) «ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου».

20 Η ΙΕΡΑ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

— Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης τελειώνει τὸ Εὐαγγέλιό του μ' αὐτὰ τὰ λόγια: «ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλά, ἅτινα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ' ἓν, οὐδὲ αὐτὸν, οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία. Ἀμήν».

Δηλ. «παρεκτὸς ἀπ' αὐτὰ, πού ἔγραψα ὑπάρχουνε κι' ἄλλα πολλά, πού ἔκαμε ὁ Χριστός, πού ἂν γράφονταν ἓνα ἓνα, πιστεῶ, πὼς οὔτε κι αὐτὸς ὁ κόσμος δὲ θὰ μπορούσε νὰ χωρέσῃ τὰ βιβλία, πού θὰ γράφονταν».

— Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γράφει στὴν Ἐπιστολὴ του πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς (³) «... Ἀδελφοί, στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ λόγου. εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν».

1. Βλ. «Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία» σελ. 37.

2. > > > > 34 καὶ Εὐαγγ. «Κατὰ Ἰωάννην» ΙΒ.20-23.

3. Β. § 15.

Δηλ. « Ἀδελφοὶ χριστιανοί, μείνετε σταθεροὶ στὴν Πίστη καὶ μὴ λησμονῆτε τὶς παραδόσεις, ποὺ διδαχτήκατε ἢ μὲ λόγια ἢ γραφτά».

— Ὁ Βασίλειος, ἓνας ἀπ' τοὺς Μεγάλους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, γράφει : « Στὴν Ἐκκλησία, ἐκτὸς ἀπ' τὰ δόγματα καὶ ἀπ' τὰ κηρύγματα, παραδεχόμεστε καὶ ἐκεῖνα, ποὺ παραλάβαμε ἀπ' τὴν ἄγραφη διδασκαλία, καὶ ἐκεῖνα, ποὺ πήραμε ἀπ' τὴν Ἀποστολικὴν Παράδοση... ».

Κι ἄλλοι ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς ἔχουν γραμμένα πολλὰ σχετικά. Εἶναι εὐκόλο νὰ τὸ καταλάβῃ καθένας, πὼς δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ γραφτῆ τὸ περιεχόμενο τῆς Πίστεως καὶ τῆς Λατρείας σὲ κάθε λεπτομέρεια ! Μόνο οἱ βασικὲς ἀλήθειες θὰ γράφονταν καὶ μόνο οἱ κύριες γραμμὲς θὰ δείχνονταν· τᾶλλα θὰ τὰ συμπλήρωνε ἡ Παράδοση-ἡ συνήθεια-ἡ ἄγραφη διδασκαλία· καὶ θὰ στεργιωνόταν ἀκλόνητο καὶ ἀρράγιστο τὸ Θεῖο Ἔργον !

Αὐτὸ καὶ ἔγινε !

Ὅλοι οἱ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί, ἐξὸν ἀπ' τὴν Ἁγία Γραφή, πιστεύουμε καὶ τὴν **Ἱερὰ Παράδοση**.

Πιστεύουμε δηλαδὴ τὶς διδασκαλίαι, ποὺ ἔκαναν οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι προφορικά, γιατί δὲν τοὺς ἐδόθηκε ἀφορμὴ νὰ γράψουν.

Παραδεχόμεστε τὶς ἐρμηνεῖαι, ποὺ ἔκαμαν οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι.

Ἀναγνωρίζουμε τὶς ὁδηγίαι, ποὺ ἔδωκαν οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ Πατέρες.

Διατηροῦμε τὰ ἔθιμα στὴν τέλεση τῶν μυστηρίων καὶ στὶς ἐκκλησιαστικὰς τελετὰς καὶ ἀκολουθίαις (1), ποὺ ἀπ' τὴν ἐποχὴ τῶν Ἀποστόλων μεταδόθηκαν ἀπὸ προγόνους σ' ἀπογόνους ὡς ἐμᾶς, **σῶα καὶ ἀμετάβλητα καὶ ὁμοίμορφα**.

1. Ἐγκαίνια Ἐκκλησιῶν-Διακόσμηση μὲ εἰκόνες-κανδηλές-θυμίαμα-ἄμφια-ἅγια-σμός-μύρωμα-σημεῖο τοῦ Σταυροῦ-προσευχὴ πρὸς Ἀνατολὰς κ. ἄ.

Αὐτὰ ὄλα εἶναι ἡ *Ἱερὰ Παράδοση*· ὄλα κείνα, ποὺ παραδεχόμεστε οἱ Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ νοιώσουμε καλύτερα καὶ βαθύτερα τὴν Ἁγία Γραφή καὶ νὰ τελώμε κατανυκτικὰ καὶ θεάρεστα τὰ μυστήρια καὶ τὶς ἐκκλησιαστικὲς τελετές· ὄλα κείνα, ποὺ ἔφτασαν ὡς ἐμᾶς ἀπὸ παράδοση καὶ ὄχι γραφτά, μὰ ὄμως συμφωνᾶνε μὲ τὴν Ἁγία Γραφή ἢ μὲ τὶς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων (1).

Τώρα μποροῦμε νὰ περάσουμε θετικὰ καὶ ἐλεύθερα στὸ κυριολεχτικὰ **Δογματικὸ** μέρος τοῦ βιβλίου.

---

§ 2. ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΔΟΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Εἴπαμε στὴν εἰσαγωγή, πὼς τὶς βασικὲς ἀλήθειες, ποὺ στεριώνουνε καὶ ὀλοκληρώνουνε τὸ θρησκευτικὸ αἴσθημα κάθε ἀληθινοῦ Χριστιανοῦ, τὶς ὀρτίζει—*τὶς δογματίζει*—ἢ ἴδια ἢ

Γιατὶ γράφτηκαν
σύντομα τὰ δόγματα.

Χριστιανικὴ Ἐρηκεία. Καιρὸς νὰ ἴδοῦμε τώρα ποιὲς εἶναι οἱ ἀλήθειες αὐτές, ποὺ μᾶς δίνονται **δογματικά**· ποιὰ εἶναι τὰ **Δόγματα** τῆς Χριστιανικῆς Ἐρηκειας.

Τὰ Δόγματα τῆς Χριστιανικῆς Ἐρηκειας βρίσκονται στὶς πηγές τῆς, στὴν *Ἁγία Γραφή* καὶ στὴν *Ἱερὰ Παράδοση*. Μὰ δυστυχῶς, οὔτε εὐκολο, οὔτε δυνατὸ εἶναι νὰ διαβάσουν καὶ νὰ ἐννοήσουν ὄλοι οἱ Χριστιανοὶ τὶς πηγές αὐτές, γιὰ νὰ γνωρίσουν τί πρέπει νὰ πιστεύουν· γιὰ νὰ εἶναι ἔτοιμοι καὶ εὐκαιροὶ σὲ κάθε μιὰ στιγμή νὰ εἰποῦν (*νὰ ὀμολογήσουν*) τί πιστεύουν· γιὰ νὰ μποροῦν ν' ἀραδιάσουν σύντομα καὶ θε-

---

1. Οἱ Δυτικοὶ πλανήθησαν καὶ ἔκαμαν πολλὲς ἀλλαγές στὴν Ἱερὰ Παράδοση. Οἱ Διαμαρτυρόμενοι τὴν ἀπόρριψαν ὀλοκληρωτικὰ (οὔτε σταυρὸ κάνουν, οὔτε εἰκόνες ἔχουν οὔτε νηστείες, οὔτε θυμίαμα...).

τικά και καθαρὰ τὴ πιστεύουν καὶ νῦν ἀντισταθοῦν σὲ κάθε αἰρετικὴ διδασκαλία.

Τὴν ἀνάγκη αὐτὴ τὴν κατανόησαν οἱ πρῶτοι Ἐκκλησιαστικοὶ Πατέρες καί, στίς δυὸ Οἰκουμενικὰς Συνόδους — Πρώτη καὶ Δεύτερη⁽¹⁾ — κατάρτισαν μιὰ **σύντομη ἐκθέση** γιὰ τὴ Χριστιανικὴ πίστη, ποὺ εἶναι «τὸ **σύμβολο**» (τὸ σημεῖο- τὸ γνῶρισμα) τοῦ ἀληθινοῦ Χριστιανοῦ, «τὸ **πιστεύω**» τοῦ κάθε ὀρθόδοξου Χριστιανοῦ, ποὺ τὸ κρατᾷ ὡς τώρα ἀμετάβλητο ἢ Ὀρθόδοξη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία.

Ἡ πίστη καὶ τὰ δόγματα ἐπισφραγίζονται μὲ τὸ βάπτισμα καὶ μὲ τὰλλα μυστήρια, ποὺ καὶ αὐτὰ στηρίζονται ἀκλόνητα στὴν Ἁγία Γραφή ἢ πηγάζουν ὀλοφάνερα καὶ ἀδιαφιλονίκητα κατ' εὐθεία ἀπ' τὴν Ἱερὰ Παράδοση.

Ἔτσι ἤρθαμε στὴν ἀνάγκη νὰ χωρίσουμε τὸ Δογματικὸ Μῆρος τῆς Ὀρθόδοξης Κατηγήσεως σὲ δυὸ μικρότερα κεφάλαια :

Α' Στὸ «**Σύμβολο τῆς Πίστεως**» — στὸ «**Πιστεύω**» τοῦ Χριστιανοῦ καὶ

Β' Στὰ «**Ἁγία Μυστήρια**».

1. Βλ. «**Ἐκκλησιολογία**» σελ. 59-64.

Δογματικοῦ Κεφάλαιο πρῶτο

Α. ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ἢ ΤΟ "ΠΙΣΤΕΥΩ", ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ

§ 3. ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΕΙΝΑΙ :

1ο ἄρθρο. Πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀορατῶν.

2ο ἄρθρο. Καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων· Φῶς ἐκ Φωτός· Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.

3ο ἄρθρο. Τὸν δ' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα.

4ο ἄρθρο. Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ παθόντα καὶ ταφέντα.

5ο ἄρθρο. Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰ Γραφάς.

6ο ἄρθρο. Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.

7ο ἄρθρο. Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης, κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.

8ο ἄρθρο. Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ Κύριον τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν Προφητῶν.

9ο ἄρθρο. Εἰς μίαν Ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.

10ο ἄρθρο. Ὁμολογῶ ἕν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

11ο ἄρθρο. Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν.

12ο ἄρθρο. Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν.

Τὰ δόγματα, πού ἐκθέτουνται στὸ «*Σύμβολο τῆς Πίστεως*» ἀποτελοῦνε δώδεκα ἄρθρα, πού ἀναφέρονται : τὸ 1ο στὸ *Θεό*· τὰ 2ο, 3ο, 4ο, 5ο, 6ο καὶ 7ο στὸν *Υἱό*· τὸ 8ο στὸ *Ἅγιο Πνεῦμα*· τὸ 9ο στὴν *Ἐκκλησία*· τὸ 10ο στὸ *Βάπτισμα*· τὸ 11ο στὴν *Ἀνάσταση τῶν νεκρῶν*· καὶ τὸ 12ο στὴ *Μέλλουσα ζωή*.

§ 4. ΑΠΟ ΠΟΙΕΣ ΠΗΓΕΣ ΒΓΑΙΝΟΥΝ ΤΑ ΔΟΓΜΑΤΑ ΤΟΥ
ΣΥΜΒΟΛΟΥ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Σὲ κάθε σελίδα ἀπ' τὴν Ἁγία Γραφή θὰ μπορούσε καθένας ναῦρη ἀφθινες βάσεις γιὰ νὰ φτάση στὰ δόγματα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως. Θὰ προσέξουμε στὶς σπουδαιότερες καὶ στὶς πρὸ γνωστές μας ἀπ' τὰ βιβλία, πού εἶδαμε στὶς ἄλλες τάξεις.

= Ὁ Θεὸς =
1ο ἄρθρο· «περὶ Θεοῦ».

— «*Ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεὸς σου καὶ ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τοῦ Ἰσαάκ*», εἶπε ὁ Θεὸς στὸ ὄνειρο τοῦ Ἰακώβ.

— «*Ἐγὼ εἶμαι Κύριος ὁ Θεὸς σου*», ἔγραψε ὁ Θεὸς στὴν Α' ἐντολή, *«οὐκ ἔσονται σοι Θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ*».

= Ὁ Θεὸς λοιπὸν εἶναι «*ἕνας*» =

— Ὁ Θεός, ὡς πατέρας πανάγαθος, ἔπλασε ἰδιόχειρα τὸν Ἀδὰμ καὶ ἀπ' ἐκεῖνον τὴν Εὐά.

— Ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ὠνόμασε στὴ Βάπτισμα καὶ στὴ Μεταμόρφωση τὸν Κύριο «*Υἱὸ του Μονογενῆ*».

— Ὁ Ἰησοῦς, στὶς προσευχὲς του, *Πατέρα* ὀνομάζει τὸ Θεό. (πάτερ ἅγιε, δόξασε τὸν Υἱόν σου... — Πάτερ, ἄς παρέλθῃ τὸ ποτήρι τοῦ θανάτου... — Πατέρα συχώρεσέ τους... — Πάτερ ἡμῶν... εἶπε νὰ προσευχώμαστε).

— «*Μή μου ἄπτου*», εἶπε μετὰ τὴν Ἀνάστασίν Τσου στὴ Μαρία, «ἀνεβαίνω στὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν».

— Ὁ Θεὸς λοιπὸν εἶναι «*Πατέρας*».==

— «*Κύριο Οὐρανοῦ καὶ Γῆς*», τὸν ὀνομάζει ὁ Παῦλος. Κρατεῖ, διευθύνει καὶ κυβερνάει τὰ πάντα.

— Ὁ Κύριος εἶναι «*παντοκράτορας*»==

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, καὶ μάλιστα ἡ *Γένεση*, μᾶς περιγράφει πῶς ἐδημιούργησε ὁ Θεὸς τὸν Οὐρανὸν, ποὺ βρίσκονται οἱ ἄγγελοι καὶ ὅσα δὲ βλέπουμε (*τὰ ἀόρατα*) καὶ τὴ Γῆ (ποὺ στὴν ἐπιφάνεια ἔχει *δρατὰ* καὶ στὸ βάθος ἀόρατα πράγματα). Ἐδημιούργησε δηλ. ὅλο τὸν κόσμον.

— Ὁ Θεὸς λοιπὸν εἶναι ὁ *ποιητὴς* τοῦ *Οὐρανοῦ* καὶ τῆς *Γῆς* καὶ *ὄλων* τῶν *δρατῶν* καὶ τῶν *ἀοράτων*.==

Τὰ λίγα αὐτά, ἀπ' τὰ ἄπειρα σχετικὰ δείγματα, ποὺ ὑπάρχουν στὶς πηγές τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας, μᾶς ὀδηγοῦν νὰ εἰποῦμε : «*Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα Παντοκράτορα, ποιητὴν Οὐρανοῦ καὶ Γῆς, ὄρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων*».

Ἄλλες ιδιότητες τοῦ Θεοῦ :

Ὁ Θεὸς δὲν εἶναι μόνο : ὁ *ἓνας Θεὸς*—ὁ *πατέρας*—ὁ *παντοκράτορας*—ὁ *ποιητὴς οὐρανοῦ καὶ γῆς*. Ἔχει καὶ ἄλλες ιδιότητες, ποὺ, σὰν μερικώτερες, περιέχονται μέσα σ' αὐτὲς τὶς γενικὲς καὶ δὲν ἐγράφηκαν στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως· μὰ ὅμως πιστεύουμε καὶ σ' αὐτὲς, γιατί βγαίνουν κατ' εὐθεία ἀπ' τὶς πηγές τῆς θρησκείας μας, καθὼς :

— «*Πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ τοὺς προσκυνοῦντας Αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν*», λέει ὁ ἴδιος, μιλῶντας μετὰ τὴ Σαμαρείτιδα.

— «*Πνεῦμα Ἅγιον θὰ ἔλθῃ ἐπὶ σέ*», εἶπε ὁ Γαβριὴλ στὴν Παναγία.

— Ἄρα ὁ Θεὸς εἶναι «*Πνεῦμα*».==

— 'Ο 'Αβραάμ άκουγε στ' όνειρό του τίς διαταγές και τήν υπό-
σχεση του Θεού, μ^α δέν τόν έβλεπε.

— Τό ίδιο κι ό 'Ιακώβ, στ' όνειρό του, άμα έφυγε μακριά άπ' τήν
οικογένειά του.

— Τό ίδιο κι ό Μωϋσής μπρός στη βάτο, που καταφλεγόταν και
δέν έκαιγόταν (').

— Στη Βάφτιση και στη Μεταμόρφωση άκουγόταν ή φωνή του
Θεού, μ^α κανένας δέν τόν έβλεπε.

— 'Ο Εϋαγγελιστής Ματθαίος γράφει (2) «*όπου είναι δυό ή
τρεις συνηγμένοι εις τό όνομά μου, εκεί είμαι και έγώ στό
μέσο τους*».

— Θεόν ούδεις έόρακε πώποτε· ούδ^ε ιδεΐν δύναται», λέει
ό Εϋαγγελιστής 'Ιωάννης (3).

== "Αρα ό Θεός, σάν Πνεύμα, που είναι, είναι και «'Αόρατος.»==

— 'Ο Θεός είναι Πνεύμα, καθώς έβεβαιωθήκαμε.

== "Αρα τό Πνεύμα του Θεού-ό Θεός· είναι «πανταχοϋ παρών.»==

— Τό Πνεύμα τό έννοούμε τέλειο, δίχως έλλείψεις· κι άφού βε-
βαιωθήκαμε, πώς ό Θεός είναι πνεύμα, είμαστε υποχρεωμένοι νά συμ-
περάνουμε :

== Πώς ό Θεός είναι τέλειος.==

— 'Ο Θεός ή ό Υΐός, είναι τό ίδιο :

— Έγνώριζαν και γνωρίζουν πάντα τίς σκέψεις του ανθρώπου.

— Πόσες φορές δέν έδειξε ό Κύριος, πώς έγνώριζε τί σκέψεις των
Γραμματέων και των Φαρισαίων!

— Δέν είπε στό Ναθναχήλ : «σε είδα κάτω άπ' τή σνικιά»;

1. Βλ. «Παλαιά Διαθήκη» σχετικά κτλ.

2. «Εϋαγγ. κατά Ματθαίον» ΙΗ' — 20.

3. «Εϋαγγ. κατά 'Ιωάννην» Α'—18

— Δὲν εἶπε στοὺς τρεῖς μαθητές : «*πηγαίνετε πίσω ἀπ' αὐτὸ τὸ βουνὸ καὶ θὰ βρῆτε...*»

— Δὲν εἶπε... «*προχωρῆστε καὶ θάπαντῆστε ἄνθρωπο μὲ μιὰ στάμνα στὰ χέρια ..*»

— Δὲν εἶπε : «*προτοῦ νὰ φωνάξῃ ὁ ἀλέκτορας θὰ μὲ ἀρνηθῆς τρεῖς φορές, Πέτρε ;*»

== Ἄρα ὁ Θεὸς εἶναι «*παντογνώστης!*» ==

— Ἐρευνῶντας μοναχὰ κ. ἴνα, πὺξ ζέροῦμε, μποροῦμε νὰ βεβαιώσοῦμε ἀκόμα, πὺξ ὁ Θεὸς εἶναι *πάνσοφος* (*πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησε*, λέει ὁ Δαβὶδ) *Δίκαιος* (τὸ νοιώθουμε καθένας, πὺξ θάρθη ἀνταπόδοση στὶς πράξεις μας) *πανάγαθος* (συχώρεσε τὸν Ἰακὼβ - τὸ Δαβὶδ· συχώρεσε τὸν ἄσωτο - ὁ Πατέρας - Θεὸς τῆς σχετικῆς παραβολῆς). *Προνοεῖ γιὰ μᾶς* (παραβλέποντας τὶς ἁμαρτίες μας, προνόησε γιὰ τὴ σωτηρία μας, κὶ ἔστειλε τὸ Σωτήρα στὸν κόσμο).

== Ὁ Θεὸς λοιπὸν εἶναι : *πνεῦμα*· εἶναι *ἀόρατος*· εἶναι *πανταχοῦ παρὼν*· εἶναι *τέλειος*· εἶναι *παντογνώστης*· εἶναι *δίκαιος*· εἶναι *πανάγαθος*· εἶναι *προνοητικός* ==

Ἡ Ἁγία Τριάδα :

— Στὸν Εὐαγγελισμό ὁ Γαβριὴλ μιλεῖ ἀπ' τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ λέει, πὺξ τὸ *Ἅγιο Πνεῦμα* θὰ προστατέψῃ τὴ Μαρία νὰ γεννήσῃ τὸν *Υἱὸ τοῦ Θεοῦ*.

— Στὰ Θεοφάνεια (Βάφτιση) ἀκούγεται ἡ Φωνὴ τοῦ Πατέρα· κατεβαίνει τὸ *Ἅγιο Πνεῦμα*, καὶ στέκεται στὴν κεφαλὴ τοῦ *Υἱοῦ*.

— Ὁ Χριστὸς παραγγέλλει στοὺς μαθητές του : «*πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ Ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ Ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος*».

— Ἡ ἐμφάνιση τοῦ Χριστοῦ στοὺς μαθητές, ἔπειτα ἀπ' τὴν Ἀνάσταση· ἡ σύσταση νὰ περιμένουν τὸ Ἅγιο Πνεῦμα στὴν Ἱερουσαλήμ·

ἡ Πεντηκοστή· καὶ μύρια ἄλλα δείγματα μᾶς βεβαιώνουν, πῶς ὁ *ἕνας* Θεὸς παρουσιάζεται σὲ *τρια*· καὶ οἱ τρεῖς θεότητες *ἐνώνουνται* σὲ *Μία* (καθὼς ἔλεγε ὁ Μέγας Ἀθανάσιος) (1).

== Ἄρα ὁ Θεὸς εἶναι ἡ τρισυπόστατη *Ἀγία Τριάδα* : *Πατὴρ-Υἱὸς* - *Ἅγιο Πνεῦμα* ==

— *Ἄμα* ἔφτασε τὸ *πλήρωμα τοῦ χρόνου* (δηλ. ἅμα παράγινε

= Ὁ Υἱὸς = τὸ κακό), λέει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (2),

2ο Ἄρθρο. Ἡ θεία ὑπόστασις τοῦ Χριστοῦ. *ἔστειλε ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸ μονογενῆ* στὸν κόσμο.

— Πρωτύτερα ἀπ' ὄλους τοὺς αἰῶνες, ποὺ μετροῦμε (19 ὡς τώρα), γεννήθηκε στὸν κόσμο ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ποὺ ὑπῆρχε αἰῶνια.

== « Ὁ *Μονογενῆς Υἱὸς* ἐγεννήθηκε πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἀπ' τὸν *Πατέρα* ». ==

— *Ἰησοῦ* εὐαγγέλισε ὁ Γαβριὴλ τὸν Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

— *Ἰησοῦ* τὸν ὠνόμασαν τὴν 8ῃ ἡμέρα ἀπ' τὴ γέννησή του.

— Ἀπ' ὄλους τοὺς προφῆτες ὠνομάστηκε *Χριστός* ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

— Ὄδηγεῖ προστατεύει τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ ὁ Χριστός καὶ γι' αὐτὸ εἶναι « *Κύριος* ».

— Καθὼς ἀπ' τὸν ἥλιο, ποὺ εἶναι φῶς, γεννιέται φῶς καὶ φωτίζει καὶ τᾶλλα σώματα, ἔτσι *Φῶς* παριστάνουμε καὶ τὸ Χριστό, ποὺ γεννήθηκε ἀπ' τὸ *Θεὸ-Φῶς* καὶ φωτίζει καὶ ὀδηγεῖ τὸν κόσμον στὸ δρόμον τῆς Ἀρετῆς. Μὲ *φῶς* τὸν παραβάλλουμε, γιὰτὶ δὲν ἔχουμε ἄλλο τίποτε πιὸ λαμπρότερον καὶ ἐκφραστικώτερον. Τᾶλλα χτίσματα ἐποιήθηκαν ἀπ' τὸν Πατέρα γεννήθηκε ὁ Χριστός, *μὲ τὸν ὁποῖο δημιουργήθηκε ὅλη ἡ νέα ζωὴ*, καθὼς εἶδαμε στὰ προηγούμενα.

— Ἀφοῦ ὁ Θεὸς ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον - ποὺ εἶναι τέκνον του κατὰ

1. Βλ. « Ἐκκλ. Ἱστορία ». Α' Οἰκ. Σύνοδος σελ. 60.

2. Βλ. « Ἐπιστολὴ πρὸς Γαλάτας » Δ. 4.

χάρι - «κατ' εικόνα και όμοίωση δική του», πολύ περισσότερο πρέπει να παραδεχτούμε, πώς ό μονογενής του Υιός είναι «όμοούσιος με τόν Πατέρα».

Αυτά τά λίγα, μέσα άπ' τ' άπειρα στοιχεία τής Γραφής, μάς δίνουν βάση να όμολογήσουμε :

(Πιστεύω) «*Και εις ένα Κύριον Ίησοῦν Χριστόν, τόν Υιόν του Θεοῦ τόν μονογενή, τόν εκ του Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων· Φῶς εκ Φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν εκ Θεοῦ ἀληθινοῦ γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, όμοούσιον τῷ πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο*».

— Στην Παλαιά Διαθήκη εἶδαμε, πώς ό Θεός ύποσχέθηκε στον Ἄβραάμ να στείλη τὸ Μεσσία-Σωτήρα του Κόσμου (1). Ὁ Ἰακώβ προφήτεψε στον Ἰούδα, πώς άπ' τή γενεά του θά

γεννηθῆ ό Χριστός (2). Ὁ Προφήτης Ἡσαΐας (3) προφήτεψε με πολλές λεπτομέρεις τόν έρχομό, τὸ Πάθος και τή Δόξα του Κυρίου.

— Ὁ Θεός εἶπε στους πρωτοπλάστους, πώς θά τυραννιόυνται, ώσπου τὸ ἴδιο τους τὸ σπέρμα θά συντρίψη τή κεφαλή του ὄφι και θά τους λυτρώση άπ' τις άμαρτίες.

— Ὁ Χριστός λέει (4) «*Ἐγὼ και ό Πατήρ εν έσμέν*». Ὁ Χριστός και ό Θεός είναι ένα και τὸ αυτό. Ὁ Χριστός, καθώς και ό Θεός, ήταν και είναι πανταχοῦ παρών, καθώς εἶδαμε, αλλά άόρατος.

— Με τή γέννησή του έπῆρε σάρκα και ὄστᾶ: «*έσαρκώθη*», και παρουσιάστηκε στη Γῆ, σά να κατέβη άπ' τους Οὐρανοῦς.

— Ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης (5) γράφει τὰ ἴδια τὰ λόγια του Χριστοῦ: «*Οδεις αναβέβηκεν εις τόν Οὐρανόν, ειμῆ μόνον εκ του Οὐρανοῦ καταβάς*», ό Υιός του Θεοῦ, ό εύρισκόμενος εν τῷ Οὐρανῷ»

1. Παλ. Διαθήκη σελ. 17.
2. > > > 43.
3. > > > 79.

4. Εὐαγγ. Ἰωάν. Α. 30.
5. Εὐαγγ. Ἰωάν. ΣΤ' 13.

— Ἡ Δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐδόθησε τῇ Μαρίᾳ καὶ ὁ Χριστὸς ἐφάνηκε ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, **ἐνανθρώπησε**.

— Γιὰ τὴ σωτηρία τῆ δικῆ μας λοιπὸν **κατέβημε** ὁ Χριστὸς στὴ Γῆ.

Ἄμα θυμηθοῦμε αὐτὰ τὰ γνωστὰ μας περιστατικά, θὰ καταλάβουμε γιὰ τὸ 3ο ἄρθρο τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως εἶναι γραμμένο: «Πιστεύω εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν»:

«Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρώπησαντα».

— Στὴν Ἑπαπαντὴ τοῦ Χριστοῦ βρίσκουμε τὰ προφητικὰ λόγια τοῦ Συμεῶν⁽¹⁾ γιὰ τὸ Πάθος τοῦ Κυρίου. **«Ρομφαία θὰ σχίση τὴν ψυχή σου»**, εἶπε στὴ Θεοτόκο.

4ο ἄρθρο τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως.

— Ἡ τριήμερη παραμονὴ τοῦ Ἰωνᾶ στὴν κοιλίᾳ τοῦ κήτους μᾶς προλέει ἀλληγορικὰ τὴν **«Ταφὴ καὶ τὴν Ἀνάσταση»** τοῦ Κυρίου.

— Ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς, ἀναβαίνοντας στὴν Ἱερουσαλήμ, ἄρχισε νὰ προλέη στοὺς μαθητὲς του τὸ **«πάθος»** του⁽²⁾.

— Ἡ ὁμιλία τοῦ Πέτρου τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς λέει καθαρά γιὰ τὰ **«Πάθη, τὴν Ταφὴ καὶ τὴ Σταύρωση τοῦ Κυρίου»**⁽³⁾.

— Τὸ ἴδιο ἡ ὁμιλία τοῦ Στεφάνου λίγο πρὸ τοῦ μαρτυρίου του⁽⁴⁾.

— Οἱ δώδεκα εὐαγγελικὲς περικοπὲς τῆς Μεγάλης Πέμπτης μᾶς μιλοῦν καθαρά γιὰ **«τὰ Πάθη, τὴ Σταύρωση, τὴν Ταφὴ»** τοῦ Πνευματικοῦ Θεοῦ, καὶ τὴ φρούρηση τοῦ τάφου του, στὴν

1. Βλ. **«Καὶνὴ Διαθήκη»** σελ. 20.

2. Βλ. **«Καὶνὴ Διαθήκη»** σ. 76. καὶ **«Εὐαγγ. κατὰ Ματθαῖον»** ΚΣΤ'. 2.

3. Βλ. **«Ἐκκλ. Ἱστορία»** σελ. 7—10.

4. Βλ. **«Ἐκκλ. Ἱστορία»** σελ. 11—12.

ἐποχή τοῦ Πόντιου Πιλάτου, ἡγεμόνα τῆς Παλαιστίνης (1).
— Τὸ ἴδιο μᾶς λέει τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου στὸν Ἄρειο Πάγο τῶν Ἀθηνῶν(2).

Καὶ μοναχὰ ἀπ' τὰ λίγα αὐτὰ σημεῖα τῶν πηγῶν τῆς Θρησκείας μας βγαίνει καθαρά, πῶς :

== Ὁ Χριστὸς ἔπαυε, ἐσταυρώθη, ἐτάφη. ==

Ὅλα αὐτὰ τὰ περιλαβαίνει τὸ 4ο ἄρθρο τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως μὲ τὰ λόγια :

«*Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ παθόντα καὶ ταφέντα*».

Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη παρατηροῦμε, πῶς «*τρεῖς φορὲς*» ἐχτύπησε ὁ Μωϋσῆς τὴν Ἐρυθρὰ Θάλασσα

5ο ἄρθρο τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως.

ν' ἀνοίξει.

— Ὁ ἴδιος ὁ Μωϋσῆς «*τρεῖς φορὲς*»

ἐχτύπησε τὸ βράχο νὰ δώκῃ νερό.

— Ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς προεῖπε ὅτι : «*ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται*»(3).

— Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος παραγγέλλει μὲ τὶς μαθήτριες στοὺς μαθητὲς του, πῶς «*Ἀνέστη*».

— Οἱ δυὸ μαθητὲς συνοδοιποροῦν μὲ τὸν Κύριο πρὸς τοὺς Ἑμμαοὺς τὴν ἴδια τὴν ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως.

— Οἱ ἄλλοι μαθητὲς βεβαιώνουν τὸ Θωμᾶ : «*ἐοράκαμε τὸν Κύριο*».

— Ὁ Θωμᾶς τὸν βλέπει καὶ κραυγάζει : «*ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου*».

— Ὁ Πέτρος τὸ βεβαιώνει μὲ θάρρος τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς

— Ὁ πρωτομάρτυρας Στέφανος τὸ ἴδιο.

1. Βλ. «*Καινὴ Διαθήκη*» σελ. 80—117.

2. Βλ. «*Ἐκκλ. Ἱστορία*» σελ. 21—23

3. Βλ. «*Ἐὐαγγ. κατὰ Μάρκον*», I. 32-34.

— Ὁ Παῦλος μὲ τὴν «**Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ**» τελειώνει τὸ λόγο του μπρὸς τοὺς Ἀρεοπαγίτες.

— Οἱ Εὐαγγελικὲς περικοπὲς τῆς **Ἀναστάσεως** μιλοῦν μὲ ἐγκαλλίαση γιὰ τὴν ἔνδοξη «**Ἀνάσταση**» τοῦ Κυρίου.

== Ὅλες οἱ πηγὲς βεβαιώνουν, πὼς ὁ **Κύριος Ἀνέστη τὴν τρίτη Ἡμέρα.**==

Αὐτὸ τὸ γεγονός δὲς μοιολογεῖ ὁ Χριστιανὸς μὲ τὸ 5ο ἄρθρο τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, λέγοντας :

«Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς».

— Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἶπε στοὺς μαθητὲς του μετὰ τὴν Ἀνάσταση :
«Ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου καὶ Πατέρα σας».

6ο ἄρθρο τοῦ Συμβόλου
τῆς Πίστεως.

— Ὁ ἴδιος τοὺς εἶπε, πὼς ἅμα ἐξέρχεται καὶ **ἀνεβῆ** στὸν Πατέρα του θὰ τοὺς στείλῃ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

— Οἱ ἴδιοι εἶδαν μὲ τὰ ἴδια τοὺς τὰ μάτια τὴν **Ἀνάληψη** τοῦ Κυρίου.

— Ὁ Στέφανος στὴ στιγμὴ τῆς δίκης του ἔλεγε : «Βλέπω τοὺς οὐρανοὺς ἀνοιχτοὺς καὶ τὸ **Χριστὸν νὰ κάθεται πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ Πατρός**(¹).

— Ὁ Παῦλος τὸ ἴδιο στὴ δίκη του μπρὸς τὸ Φῆστο.

— Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μὲ τὸν ὄρκο, ποὺ τοῦ ἐπίβαλε ὁ Καϊάφας ἐξερρακίζω σε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ μὴ εἰ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος) ἀπάντησε **«Σὺ εἶπας»**, καὶ πρόθεσε : **«Ἄπ' ἄρτι ὕψεσθε τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς Δυνάμεως»**(²).

==Μᾶς πληροφοροῦν λοιπὸν οἱ ἴδιες οἱ πηγὲς τῆς Θρησκείας μας,

1. Βλ. **Ἐκκλ. Ἱστορία** σελ. 13.

2. Βλ. **Εὐαγγ. κατὰ Ματθ.** ΚΣΤ. 63—65.

πὼς «ὁ Χριστὸς Ἀνελήφθη στοὺς Οὐρανοὺς καὶ ὁ Θεός, τιμῶν-
τας ἐξαίρετικὰ τὸ ἔργο του, τὸν ἐκάθισε στὰ δεξιὰ του». =

Καὶ κάθε Χριστιανὸς τὸ πιστεύει καὶ τὸ ὁμολογεῖ μὲ τὸ 6ο ἄρ-
θρο τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως :

«Καὶ ἀνεληθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐν
δεξιῶν τοῦ Πατρὸς».

— Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μὲ τὴν παραβολὴ γιὰ τὴ μέλλουσα κρίση
ἐδήλωσε φανερά, πὼς «**τὰ ξανάρθη μὲ
δόξα νὰ κρίνη** τὶς πράξεις μας».

7ο ἄρθρο τοῦ Συμβόλου
τῆς Πίστεως. — Ἄγγελοι μετὰ τὴν Ἀνάληψη
ἐβεβαίωσαν τοὺς Μαθητῆς, πὼς ὁ Ἰησοῦς **θάρθη πάλι νὰ κρίνη** τὸν
κόσμο.

— Οἱ Εὐαγγελιστῆς Λουκᾶς (1) καὶ Ἰωάννης (2) καὶ Ματθαῖος (3)
μιλοῦνε καθαρὰ γιὰ τὴ μέλλουσα κρίση καὶ τὴν αἰωνιότητα τῆς
βασιλείας Του.

— Κι ὁ κάθε εὐσυνείδητος ἄνθρωπος ἔχει ἀδιάσειστη πεποίθησι,
πὼς δὲ μπορεῖ, παρὰ νὰ γίνῃ ἀνταπόδοσι στὶς πράξεις μας.

= «**Θάρθη λοιπὸν ὁ Κύριος, καθὼς μᾶς βεβαιώνουν οἱ Πη-
γές, νὰ κρίνη τὸν κόσμον**». =

Κι αὐτὸ τὸ περίλαβαν οἱ σοφοὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας στὸ
7ο ἄρθρο τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως τοῦ Χριστιανοῦ :

«**Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ
νεκρούς· οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος**».

1. Λουκ. Α'.—32.

2. Ἰωάν. Ε'.—28.

3. Ματθ. ΚΕ'.—31 κ. α.

— Ὁ Ἄγγελος Γαβριὴλ λέει στὴ Μαρία «*Πνεῦμα Ἅγιο* θὰ ἔλθῃ σ' ἐσέ».

= Το Ἅγιο Πνεῦμα. =
8ο Ἄρθρο τοῦ Συμβόλου
τῆς Πίστεως.

— Στὸν Ἰορδάνη ποταμὸ τὸ Ἅγιο
Πνεῦμα φανερώθηκε σὰν περιστέρα.

— Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς μιλεῖ γιὰ τὸ *Πνεῦμα* τοῦ Θεοῦ στὴ Σαμαρειτίδα.

— Στὴ Σαμαρειτίδα λέει πάλι ὁ Χριστὸς : «*ἂν ἤξερες ποιὸς εἶμαι, θὰ μοῦ ζητοῦσες νὰ σοῦ δώκω νὰ πιῆς νερὸ μὲ ζωὴ*»
κι ἐννοοῦσε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ποὺ δίνει ζωὴ στοὺς πιστοὺς.

— Στοὺς μαθητὲς του ὑποσχέθηκε ὁ Κύριος, πὼς θὰ παρακαλέσῃ
τὸν Πατέρα του, νὰ τοὺς στείλῃ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

— Στὴ Βάπτισι φανερώθηκε ὁ Πατέρας, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιο
Πνεῦμα, τρία πρόσωπα ὅμοια καὶ ἰσότιμα.

— Ὁ Θεὸς εἶναι *Πνεῦμα*· ὁ Υἱὸς εἶναι ὁμοούσιος μὲ τὸν Πατέρα·
εἶναι λοιπὸν καὶ οἱ δύο τους ἓνα πνεῦμα. *Πνεῦμα* εἶναι ἢ Ἅγια
Τριάδα !

— Ὁ Χριστὸς ὁ ἴδιος ἐδίδαξε, πὼς τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἔχει τὴν
ἴδια οὐσία, τὴν ἴδια ἀξία (.....βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ
Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος).

— Οἱ προφῆτες ἐλάλησαν (ἐκήρυξαν κι ἔγραψαν) μὲ τὴ φώτιση
τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

— Καὶ οἱ Μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ ἄρχισαν τὴ διδασκαλία ἔπειτα
ἀπ' τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

— Καὶ οἱ Εὐαγγελιστὲς μὲ τὴ φώτιση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος
ἔγραψαν.

— Στὰ παραδείγματα αὐτά, ποὺ πάρθηκαν μέσα ἀπὸ ἄπειρα ὅμοια,
φαίνεται, πὼς τὸ *Πνεῦμα* εἶναι Ἅγιο, δίνει ζωὴ, στέλνεται ἀπ'

τὸν Πατέρα καὶ δοξάζεται γιὰ τρίτο πρόσωπο τῆς Ἁγίας
Τριάδος =

Τις ιδιότητες αὐτὲς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὲς περιλάβαν οἱ Ἅγιοι Πατέρες τῶν Οἰκομενικῶν Συνόδων στὸ 8ο ἄρθρο τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως :

— (Πιστεύω) «Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ Κύριον, τὸ
ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ
καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον τὸ λαλή-
σαν διὰ τῶν προφητῶν.

— Ὅσοι Χριστιανοὶ πίστεψαν καὶ ἐβαφτίστηκαν τὴν ἡμέρα τῆς
Πεντηκοστῆς κατάρτιζαν (ἴδρυσαν, σὺ-
στησαν) τὴν πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκ-
κλησία, (τὸν πρώτο χριστιανικὸ σὺλ-
λογο ἢ σωματεῖο, καθὼς θὰ λέγαμε σήμερα).

— Σὲ κάθε μέρος, πού περνοῦσαν οἱ Ἀπόστολοι, ἅμα συγκέντρω-
ναν λίγους πιστοὺς, ἴδρυσαν καὶ μιὰ Ἐκκλησία· τὴ διοικοῦσαν γιὰ
λίγο οἱ ἴδιοι, τὴν ὠργάνωναν καὶ τὴν ἐμπιστεύονταν σὲ κατάλ-
ληλους ἀντιπροσώπους τους.

— Σ' ὅλα τὰ μέρη, πού δέχτηκαν τὸ Χριστιανισμό, ἰδρύθηκαν
ἐκκλησίες ἀπ' τοὺς Ἀποστόλους ἢ ἀπ' τοὺς διαδόχους τους καὶ ὠνο-
μάζονταν Ἀποστολικές, ἢ γιὰ τὴν τὲς ἴδρυσαν Ἀπόστολοι, ἢ γιὰ τὴν
στηρίζονταν στὴ διδασκαλία τους.

Ὅλες οἱ ἐκκλησίες ἀναγνωρίζουν γιὰ Κεφαλὴ τὸ Χριστό, γιὰ τὴν
ἔχουν μιὰ πίστη, καὶ ἐπιδιώκουν ἓνα σκοπὸ : νὰ κάμουν τοὺς ἀνθρώ-
πους ἅγιους, καθὼς εἶναι ἅγιος καὶ ὁ Θεός.

— Θεωροῦνται ἀδελφές μεταξύ τους, καθὼς καὶ οἱ Χριστιανοὶ
εἶναι ἀδέλφια, παιδιὰ πνευματικὰ τοῦ ἴδιου Πνευματικοῦ Πατέρα.

— Στὴν οὐσία ἡ Ἐκκλησία ἦτο μιὰ μὲ διάφορα παραρτήματα.

— Στὸν Πέτρο μίλησε ὁ Χριστὸς πρώτη φορὰ γιὰ τὴν Ἐκκλησία.

«Σὺ εἶσαι Πέτρος, τοῦ εἶπε, κι ἐπάνω σ' αὐτὴ τὴν πέτρα θὰ ἰδρῶσω τὴν Ἐκκλησίαν μου».

— «*Μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη*», εἶπε ὁ Κύριος στοὺς μαθητές. Τὸ φῶς τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας ἔπρεπε νὰ ξαπλωθῇ γενικὰ ἢ φώτιση τοῦ Χριστιανισμοῦ ἔπρεπε νὰ γίνῃ καὶ γίνεται μὲ τὸν καιρὸ γενικῇ (καθολικῇ).

Ἡ Ἐκκλησία ξάπλωσε καὶ ξαπλώνει τὸ φῶς τοῦ Χριστιανισμοῦ παντοῦ. Εἶναι λοιπὸν καὶ πρέπει νὰ εἴναι ἡ ἐκκλησία *καθολικῇ*, νὰ περιλαβαίνει στοὺς κόλπους τῆς κάθε ἔθνος καὶ κάθε τάξη ἀνθρώπων.

— Ἄπ' τὶς πηγὰς αὐτὲς μαθαίνουμε, πὼς ἡ Ἁγία Χριστιανικὴ Ἐκκλησία εἶναι *«Μία - Ἀποστολικὴ - Καθολικῇ»*. =

Καὶ τὸ Σύμβολο τῆς πίστεως γράφει σχετικὰ, γιὰ νὰ τὸ πιστεῦῃ κάθε χριστιανός :

(Πιστεύω) *«Εἰς μίαν Ἁγίαν, καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν»*.

— Ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος ἐπῆρε τὸ ὄνομα τὴν ἡμέρα τῆς περι-
= Τὸ Βάπτισμα = τομῆς (τοῦ Βαφτίσματος).

10^ο Ἄρθρο τοῦ Συμβόλου
τῆς Πίστεως.

— Καὶ στὸν Κύριο τὸ ὄνομα Ἰησοῦς
ἐδόθηκε, κατὰ τὰ Ἰουδαϊκὰ ἔθιμα, τὴν

ἐγδόῃ ἡμέρα. Ἄλλὰ κι *ἐβαφτίστηκε* στὸν Ἰορδάνη.

— Ὁ Ἰωάννης ἐξομολογοῦσε τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ μετανοοῦσαν καὶ τοὺς ἐβάφτιζε στὰ νερὰ τοῦ Ἰορδάνη, λέγοντας : *«ἐγὼ σᾶς βαφτίζω στὸ νερό, ὁ Χριστὸς θὰ σᾶς βαφτίσῃ στὸ Ἅγιο Πνεῦμα»*.

— Ἐκεῖνοι, ποὺ πρωτόγιναν χριστιανοί, τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, *ἐβαφτίστησαν*.

— Οἱ ἁμαρτωλοὶ στὴν προβατικὴ καλυμβήθρα *βαφτίζονταν, γιὰ νὰ καθαριστοῦν ἀπ' τὶς ἁμαρτίες τους*.

— Ὁ Χριστὸς εἶπε στοὺς μαθητές του : *«μαθητεύσατε»* (διδάξετε-ἐξομολογήστε) *ὅλα τὰ ἔθνη* (ἕλους τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ εἶναι ἁμαρ-

τωλοι) βαπτίζοντας αὐτοὺς στὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος».

— Ὁ Παῦλος στὴν ἐπιστολὴ του πρὸς Γαλάτας (1) λέει: « Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε ».

— Καθὼς μιὰ φορὰ γενιέται κανεὶς φυσικά, ἔτσι καὶ μιὰ φορὰ βαπτίζεται.

Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἔδωκε τὴν ἐντολὴ νὰ ἐτοιμαζώμαστε στὴν πίστη (νὰ μαθητεύουμε στὴν πίστη) καὶ νὰ βαπτίζώμαστε καί, δίνοντας τὸ παράδειγμα, ἐνήστεψε, προσευχήθηκε καὶ ἐβαπτίστηκε ὁ ἴδιος.

— Φαίνεται στὰ λίγα αὐτὰ παραδείγματα (μέσα στὰ ἄπειρα, ποὺ ἔχουν οἱ πηγές τῆς θρησκείας μας), πὼς ἀνέκαθεν οἱ ἄνθρωποι βαπτίζονταν γιὰ νὰ καθαριστοῦν ἀπ' τὶς ἁμαρτίες τους (νὰ τοὺς ἀφήκουν οἱ ἁμαρτίες), γιὰ νὰ ξαναγεννηθοῦν πνευματικά(2) =

Καὶ ἡ Ἐκκλησία μας ἠθέλησε νὰ βαπτίζεται ὁ χριστιανὸς γιὰ νὰ συχωριοῦνται οἱ προπατορικὲς ἢ ἀτομικὲς του ἁμαρτίες. Ἡθέλησε νὰ τὸ παραδέχεται αὐτὸ ὁ Χριστιανὸς καὶ τὸ κατάγραψε στὸ 10ο ἄρθρο τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως :

« Ὁμολογῶ ἐν βάπτισμα, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ».

— Ὁ Ἰωάννης, χαμένος στὴν κοιλιὰ τοῦ κήτους, ἀναστήθηκε σὲ τρεῖς ἡμέρες.

= Ἡ Ἀνάστασή μας =

11ο Ἄρθρο τοῦ Συμβόλου
τῆς Πίστεως.

— Ἡ Μαρία, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Λαζάρου, ὠμολόγησε μπρὸς στὸν Κύριο, πὼς

πίστευε σ' ἀνάσταση ὄλων τῶν νεκρῶν : « τὸ γνωρίζω, Κύριε, ὁ ἀδελφός μου θάναστηθῆ ἅμ' ἀναστηθοῦν ὅλοι οἱ νεκροί, στὴ δευτέρα παρουσία », ἔλεγε.

1. Παύλου. « Ἐπιστολὴ πρὸς Γαλάτας » 3. 26—28.

2. Τὸ βάπτισμα λέγεται καὶ «λουτρὸ παλιγγενεσίας».

— Στὴν παραβολὴ τῆς μελλούσης κρίσεως ὁ Χριστὸς λέει καθαρά, πὼς **θάναστηθοῦν** ὅλοι οἱ νεκροὶ νὰ δώκουν λόγον γιὰ τὶς πράξεις τους.

— Ὁ Υἱὸς τῆς χήρας τῆς Ναὶν, ἡ κόρη τοῦ Ἰακώβου, ὁ Λάζαρος, **ἀναστήθησαν** ἀπ' τὸν Κύριον!

— Ἡ Ταβιθά **ἀναστήθηκε** ἀπ' τὸν Πέτρον.

— Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς μᾶς ἔβαλε στὴν ψυχὴ τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν προσδοκίαν, πὼς **θάναστηθοῦμε**· κι ἔγινε ὁ ἴδιος ἡ ἀπαρχὴ τῆς **Ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν**, μὲ τὴ δική του Ἀνάστασις!

— Οἱ ἄγγελοι στὴν Ἀνάληψιν ἔβεβαίωσαν, πὼς θάρθη ὁ Κύριος νὰ **κρίνῃ** τὸν κόσμον (ζωντανούς καὶ νεκρούς).

— Στὴν παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων φαίνεται καθαρά, πὼς εἶναι ἡμεῖς οἱ χεῖροι τῆς μελλούσης κρίσεως.

— Ὅλα τὰ δαίγματα ἀπ' τὶς Γραφὰς μᾶς φέρνουν νὰ χουμὲ ζωηρὴν, προσδοκίαν γιὰ τὴν μέλλουσα **ἀνάστασις** τῶν νεκρῶν. =

Καὶ τὸ Σύμβολο τῆς πίστεως, στὸ 11ο ἄρθρον του, ἀπαιτεῖ ἀπ' τὸ χριστιανὸν νὰ χῆ τὴν προσδοκίαν τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν :

«**Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν**».

— Ὁ Θεὸς ὑποσχέθηκε στὸ Νῶε, πὼς δὲ θὰ καταστρέψῃ ὀλοκλήρως τὸ ἀνθρώπινο γένος καὶ φυσικὰ τὸ μέλλουσα ζωή =
12^ο Ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως. **θὰ τέρψῃ νὰ ζῆ αἰώνια.**

— Ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ἔβεβαίωσε τὴ Μαρία, πὼς ὁ Υἱὸς, ποὺ θὰ γεννοῦσε, θὰ ἦταν ὁ **αἰώνιος** βασιλεὺς τοῦ κόσμου.

— Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς εἶπε στὸν Πιλάτον, πὼς ἡ βασιλεία του **δὲν εἶναι** ἡ αὐτὴ τῶν κόσμων.

— Ὁ ἴδιος, κατηγορῶντας τοὺς Γραμματεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους τοὺς ἔλεγε : «**ἀλλοίμονόν σας ὑποκριτῆς, πὼς θὰ μπῆτε στὴ βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν ;**»

— Στὴν παραβολὴ γιὰ τὴ μέλλουσα κρίση ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς βεβαιώνει, πὼς στὸ τέλος τῆς κρίσεως οἱ ἄδικοι θὰ πᾶνε στὴν αἰώνια κόλαση καὶ οἱ δίκαιοι στὴν αἰώνια ζωὴ.

— Ἡ συνείδησή μας ἀκόμη μᾶς βεβαιώνει, πὼς θὰ γίνῃ κρίση καὶ ἀνταπόδοση στὶς πράξεις τῆς ἐπίγειας ζωῆς μας· καὶ πὼς ἡ συνέχεια τῆς ζωῆς αὐτῆς θὰ κολουθήσῃ **στὴν ἄλλη ζωὴ.**

== Αὐτὰ τὰ λίγα στοιχεῖα ἀπ' τὶς πηγές τῆς Ἁγίας Γραφῆς, μᾶς ὑποχρεώνουν νὰ προσδοκᾶμε ὄχι μοναχὰ τὴν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν, ἀλλὰ καὶ τὴ συνέχειά της, **τὴ νέα ζωὴ.**==

Καὶ τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως, στὸ 12ο καὶ τελευταῖο ἄρθρο του, καταγράφει καὶ τὴν προσδοκία αὐτῆ τοῦ Χριστιανοῦ :

(προσδοκῶ) **«Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος»** Ἀμήν.

Κεφάλαιο δεύτερο

§ 5. ΤΑ ΑΓΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Τὰ μυστήρια εἶναι ἐκκλησιαστικὲς τελετὲς, ποὺ συστήθηκαν ἀπ' τὸν ἴδιο τὸν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστὸ ἢ ἀπ' τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς διαδόχους τους.

Γιὰ τὴ σύσταση καὶ τὴ γενίκευσή τους βρῖσκουμε ἄπειρες μαρτυρίες στὶς πηγές τῆς θρησκείας μας, στὴν Ἁγία Γραφή καὶ στὴν Ἱερὰ Παράδοση.

Σ' αὐτὲς τὶς τελετὲς πιστεύουμε, πὼς **ἀόρατα** καὶ κατὰ τρόπο **πνευματικὸ** καὶ **μυστηριώδη**, **μεταδίνεται ἀσφαλῶς ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος** **στοὺς πιστοὺς.** Γιὰ τοῦτο τὶς τελετὲς αὐτὲς τὶς ὀνομάζουμε **«Μυστήρια».**

Ὁ Χριστιανός, πού πιστεύει στίς πηγές τῆς θρησκείας του, ἔχει τὴν ὑποχρέωση ἀπ' αὐτὲς τὶς πηγές, νὰ πιστεῦῃ καὶ τὰ Μυστήρια. Γιὰ τοῦτο τὰ Μυστήρια ἀποτελοῦν τὸ Δεύτερο Κεφάλαιο τοῦ Δογματικοῦ Μέρους.

Ἡ Ὁρθόδοξος Χριστιανικὴ Ἐκκλησία παραδέχεται ἑπτὰ μυστήρια (1).

Στὴν *πρώτη σειρά* εἶναι τέσσερα μυστήρια : **Βάπτισμα-Χρῆσμα - Μετάνοια** (ἢ ἐξομολόγηση) καὶ **Θεία Εὐχαριστία** (ἢ μετάληψη). Τὰ Μυστήρια αὐτὰ εἶναι *ὑποχρεωτικά* γιὰ κάθε ὀρθόδοξο χριστιανό. Ἔχει ὑποχρέωση κάθε ὀρθόδοξος χριστιανός : **νὰ βαπτιστῆ-νὰ μυρωθῆ-νὰ ἐξομολογηθῆ-νὰ κοινωνήσῃ.**

Στὴ *δεύτερη σειρά* εἶναι τρία μυστήρια : ὁ **γάμος**, τὸ **εὐχέλαιο** καὶ ἡ **ιερωσύνη**. Αὐτὰ τὰ τρία μυστήρια δὲν εἶναι ὑποχρεωτικά· εἶναι θεληματικά (*προαιρετικά*). Ὁ χριστιανὸς μένει ἐλεύθερος, κι ἂν θέλῃ παντρεύεται, ἂν θέλῃ ζητάει νὰ γίνῃ εὐχέλαιο, ἂν θέλῃ γίνεται ἱερέας.

Γιὰ νὰ ἐλπίζῃ ὁ χριστιανὸς ὠφέλεια ἀπ' τὰ μυστήρια εἶναι ἀπαραίτητη ἀνάγκη ν᾿ἔχῃ πίστη θερμὴ στὴ δυνατότητα τῆς ὠφέλειας καὶ ν᾿ἔχῃ ἄμεμπτη ψυχικὴ καὶ σωματικὴ καθαρότητα.

---

1. Ἡ *Δυτικὴ Ἐκκλησία* παραδέχεται καὶ τὰ ἑπτὰ μυστήρια· καὶ μόνο στὴν τέλεσή τους ἔκαμε καινοτομίες, πού δὲ στηρίζονται στίς πηγές τῆς θρησκείας. Οἱ *Διαμαρτυρόμενοι* παραδέχονται μόνο τὸ βάπτισμα καὶ τὴ θεία εὐχαριστία, πού πιστεύουν, πὼς μεταδίνεται ἡ θεία χάρις· τᾶλλα μυστήρια τὰ θεωροῦν ἄπλῆς ἐκκλησιοσυστικὲς τελετές. Ἡ *Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία* τώρα τελευταία (βλέπε σελ. 126 *Ἐκκλησ. ἱστορία*.) τὰ παραδέχτηκε ὅλα.

§ 6. ΣΕ ΠΟΙΕΣ ΠΗΓΕΣ ΣΤΗΡΙΖΟΥΝΤΑΙ ΤΑ ΑΓΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Πρώτη σειρά : Ὑποχρεωτικὰ μυστήρια.

— Οἱ πηγές, στίς ὁποῖες στηρίζεται τὸ ἅγιο βάπτισμα, συζητήθηκαν στὴν ἐξέταση τοῦ 10ου Ἄρθρου τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως. Ἐκεῖ γύραμε, πὼς ἀπ' τὴν Παλαιὰ Διαθήκη

== 1ο Μυστήριο ==

Τὸ Βάπτισμα

— Ὑποχρεωτικό. —

ἦταν καθιερωμένη ἀνάλογη τελετὴ (ἢ περιτομή). Παρακολοθηθήσαμε, πὼς ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος καθιέρωσε τὸ βάπτισμα γιὰ τὴ συχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν σ' ἐκείνους, ποὺ μετανουῶσαν. Παρακολοθηθήσαμε ἀκόμα τὸν ἴδιο τὸ Χριστὸ νὰ νηστεύη - νὰ προσεύχεται - νὰ βαπτίζεται καὶ στὸ τέλος νὰ γενικεῖ τὴν ἀνάγκη τοῦ βαπτίσματος μὲ τὸ : « **Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος** ».

Καὶ τώρα, μιὰ ποὺ τὸ μυστήριο τοῦ βαπτίσματος στηρίζεται σὲ τέτοιες ἀδιαφιλονίκητες πηγές, μένει νὰ ἰδοῦμε πότε γίνεται καὶ πὼς γίνεται :

Πότε γίνεται τὸ βάπτισμα.

— Ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς ὠδηγοῦσε τοὺς ἀνθρώπους πρῶτα νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ προσευχηθοῦν καὶ ἔπειτα νὰ βαπτιστοῦν.

— Ὁ Χριστὸς, πρῶτα νήστεψε στὴν ἔρημο καὶ προσευχήθηκε καὶ ἔπειτα βαπτίστηκε.

— Καὶ οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ στὰ παλιὰ χρόνια κατηχοῦνταν πρῶτα καὶ ἔπειτα βαπτίζονταν.

== Εἶναι φανερὸ πὼς : **πρῶτα πρέπει νὰ καταρτίζεται κανένας στὴν πίστη καὶ ἔπειτα νὰ βαπτίζεται.** ==

Ἡ Ἰουδαϊκὴ Θρησκεία ὠριζε νὰ γίνεται περιτομὴ (ποὺ εἶχε θέση βαπτίσματος) στὰ βρέφη, ἅμα γίνονταν ὀχταήμερα.

Αὐτὸ βρέθηκε ἀργότερα σωστό· γιὰ πολλοὺς, πρὶν νὰ προκάμουν

νὰ νοιώσουν, νὰ πιστέψουν καὶ νὰ βαφτιστοῦν, ἐπέβαιναν. Καὶ ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἄφηκε νὰ γίνεται τὸ βάπτισμα νωρὶς ἀκόμα, καὶ ἀφότου οἱ χριστιανοὶ εἶναι βρέφη καὶ νήπια.

Μὰ πῶς νὰ οἰκονομιώταν ἡ ἀνάγκη, ποὺ ἔπρεπε νὰ πιστεῦθαι καὶ νὰ πιστεῦθαι πρῶτα, γιὰ νὰ μπορῆ νὰ βαφτισθῆ;

Ἐπίσης ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία νὰ παραστέκεται καὶ νὰ λαβαίνει ἐνεργὸ μέρος στὸ βάπτισμα ὁ ἀνάδοχος (νουνός)· νὰ ὁμολογῆ ἐκεῖνος τὸ **Σύμβολο τῆς πίστεως**, ἀντὶ γιὰ τὸ βαφτιζόμενο νήπιο, καὶ νὰ ἀναλαβαίνει (νὰ ἀναδέχεται ἀνάδοχος) τὴν ὑποχρέωση νὰ διδάξῃ στὸ βαπτιστικὸ του (ἀναδεχτό του) τίς ἀλήθειες τῆς Χριστιανικῆς Ὁρθοξείας καὶ νὰ τὸν κἀνῃ τέλει καὶ ἀληθινὸ Χριστιανό.

Στὴ σημερινὴ ζωὴ τὸ ἱερώτατο αὐτὸ καθήκον τοῦ ἀναδόχου δύσκολα καὶ σπάνια γίνεται, ἂν δὲν παραμελήθῃ καὶ ὀλοκληρωτικῶς. Καὶ ἀπόμεινε τὸ σπουδαῖο τοῦτο καθήκον στὴν φροντίδα τῶν γονέων καὶ στὴν ὑποχρέωση τῶν σχολείων.

Πῶς γίνεται τὸ βάπτισμα.

— Ὁ Μάρκος γράφει στὸ Εὐαγγέλιό του, πῶς ὁ Χριστὸς εἶπε: «ὅποιος βαπτίζεται σὲ τὸ ὄνομά μου καθαρίζεται ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας» καὶ «τὰ δαιμόνια βγαίνουν μετὰ τὴν δύναμιν τῆς πίστεως» (1): γιὰ αὐτὸ διαβάζουν ἐξορκισμοὺς ἐπάνω στὸ βαφτιζόμενο.

— Στὸ βαφτιζόμενο καὶ νεοφώτιστο χριστιανὸν ἔρχεται ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος: γιὰ αὐτὸ τὸν ἀλείφουν μετὰ λάδι.

— Στὸ νερὸ τῆς κολυμβήθρας τοῦ Σιλωὰμ βαφτιζόνταν οἱ ἁμαρτωλοὶ τῶν Ἰουδαίων.

— Γιὰ ὑπόδειγμα βαφτίστηκε καὶ ὁ Χριστὸς στὰ νερὰ τοῦ Ἰορδάνη: γιὰ αὐτὸ βαφτιζόμαστε σὲ νερὸ.

1. Εὐαγγέλιον «κατὰ Μάρκον» 121'. 16 καὶ 17.

— *Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος* ὤρισε ὁ Χριστὸς νὰ βαπτίζουσαν τὸν κόσμον : γι' αὐτὸ καὶ ὁ *Ιερέας*, ποὺ *κάνει τὸ μυστήριον βαπτίζει (βυθίζει) τρεῖς φορὰς τὸ βρέφος στὸ νερὸ, μνημονεύοντας σὲ κάθε βύθισμα (κατάδυση) τὰ πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος (Βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ...εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ—καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος—Ἀμήν).*

— Τὸν Ἄσωτο τῆς παραβολῆς, σὰν μετανόησε μὲ εἰλικρίνεια, τὸν ἔντυσαν καινούργια φορεσιά : καὶ τοῦ βαπτιζόμενου, ἂν εἶναι βρέφος, συχωριέται ἡ προπαιτωρική ἀμαρτία : ἂν εἶναι ἠλικιωμένος, συχωριούνται καὶ οἱ ἀτομικὲς του ἀμαρτίες καὶ ἀρχίζει καθαρὴ ζωὴ : γι' αὐτὸ *τυλίγομε τὸ νεοφώτιστο μὲ πρωτὶβάλτα λευκὰ ὑφάσματα καὶ τὸ ντύνομε μὲ νέα λευκὰ ροῦχα.*

— Πρέπει πάντα νὰ θυμᾶται ὁ χριστιανὸς τὴν πρόσκληση τοῦ Χριστοῦ : «*Ὅποιος θέλει νὰ ῥῆθῃ πίσω μου, ἄς σηκώσῃ τὸ Σταυρὸν του καὶ ἄς μ' ἀκολουθήσῃ*» (1). Πιὸ πολὺ πρέπει νὰ γίνῃ φανερό, πὼς ὁ βαπτιζόμενος συμμορφώνεται μὲ τὴν ὑπόδειξιν αὐτῆ τοῦ Χριστοῦ : γι' αὐτὸ *φοροῦν στὸ νεοβάπτιστο Σταυρὸ.*

— Χαρὰ στολίζει τὸ νεοφώτιστο χριστιανὸ καὶ φῶς πνευματικὸ τὸν ὁδηγεῖ στὴ ζωὴ : γι' αὐτὸ *περιφέρουσαν τὸ νέο χριστιανὸ γύρω ἅπ' τὴν κολυμβήθρα μὲ λαμπάδες καὶ ψάλλουσαν ἐνθουσιαστικὰ τροπάρια.*

Τοὺς τύπους αὐτοὺς τοῦ βαπτίσματος τοὺς κρατᾷ ἀμετάβλητους ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία. Κάνει μόνο μικρὴ παρέκκλιση σὲ σπάνιες περιπτώσεις καὶ ἔπειτα ἅπ' ἀναπόφευχτη ἀνάγκη. Ἄμα ὑπάρχη κίνδυνος γιὰ τὴν ὑγείαν τοῦ βαπτιζόμενου νὰ βυθιστῇ στὸ νερὸ,

1. Ματθ. 16. § 21. «*Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθήτω μοι*».

τότε τὸ βάπτισμα γίνεται μόνο με ράντισμα ( ). Ἄμα ὁ κίνδυνος νὰ πεθάνῃ κανένα νήπιο ἀβάπτιστο, εἶναι ὀλοφάνερος, τότε ὅποιοι τύχη, ἄντρας ἢ γυναῖκα, τὸ βαπτίζει στὸν ἀέρα· τὸ ὑψώνει τρεῖς φορές στὸν ἀέρα, λέγοντας τὰ λόγια, ποῦ πρέπει νὰ εἰπῆ ὁ ἱερέας : «βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ . . . στὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ—καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ! Ἄμήν».

Οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰσραηλιτῶν ἔχριαν (ἄλειψαν μ' ἀρωματικὰ μύρα) τοὺς βασιλεῖς τους, δηλώνοντας μ' αὐτό, πὼς τοὺς μετᾶδιναν τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ.

— Ὁ Χριστὸς ἔκαμε *χρῖσμα* καὶ ἄλειψε τὰ μάτια τοῦ γεννημένου τυφλοῦ.

— Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ἔπιασε ἀπ' τὸ χέρι τὸ γιὸ τῆς χήρας στὴ Ναῖν καὶ τὸν ἀνάστησε.

— Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ἅμα εὐλόγησε τὰ μικρὰ παιδιά, ἔβαλε τὰ χέρια του ἐπάνω στὰ κεφάλια τους.

— Οἱ μαθητὲς καὶ Ἀπόστολοι τοῦ Κυρίου συνήθιζαν νὰ ἐπιθέτουν τὰ χέρια στοὺς πιστοὺς.

— Ὅλα αὐτά, *χρῖσμα καὶ ἐπίθεσις χειρῶν*, γίνονταν γιὰ νὰ μεταδώκουν τὴ θεία χάρη.==

Ὁ ἄνθρωπος, ποῦ γίνεται χριστιανός, καθιερίζεται ἀπ' τὴς ἁμαρτίες μετὰ τὸ βάπτισμα, παίρνει τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μετὰ τὸ λάδι, ποῦ τὸν ἀλείφουν, καὶ δηλώνει, πὼς θάκοιλουθήσῃ τὸ Χριστό, μετὰ τὸ σταυρό, ποῦ τοῦ φοροῦν.

— Μὰ βρέθηκε σκόπιμο νὰ κρατηθῆ καὶ ἡ παλιὰ παράδοση, ποῦ δῆλωνε τὴ μετᾶδοση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μετὰ τὴν ἐπίθεσις τῶν χειρῶν ἢ μετὰ τὸ χρῖσμ. Καὶ γι αὐτὸ ὁ νεοφώτιστος χριστιανὸς χρίεται ἢ

1. Οἱ Δυτικοὶ πάντοτε κάνουν τὸ βάπτισμα μόνο με ράντισμα.

μυρώνεται (ἀλείφεται με μύρο). Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γράφει κάπου (1) πὼς «*ἐκεῖνος ποῦ μᾶς σφραγίζει (ἀλείφει) με μύρο, μεταδίνει τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὴν καρδιά μας*»· γι αὐτὸ ἐπικράτησε νὰ λέη ὁ ἱερέας, ἅμα *μυρώνη, σφραγίζοντας σταυροειδῶς, «σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου—Ἀμὴν».*

—Καὶ πρέπει ν' ἁγιαστῇ ὁ νοῦς καὶ τὸ λογικὸ : γι αὐτὸ *χρίεται (μυρώνεται) τὸ μέτωπο.* Ὁ ἱερέας τοῦ κόβει καὶ λίγες τρίχες γιὰ δεῖγμα, πὼς ἀφιερώνεται στὸ θεὸ ὁ νέος χριστιανός.

— Πρέπει ν' ἁγιαστῇ ἡ καρδιά καὶ οἱ ἐπιθυμίαι : γι αὐτὸ *μυρώνεται τὸ στήθος.*

— Πρέπει ν' ἁγιαστοῦν οἱ αἰσθήσεις : γι αὐτὸ *μυρώνονται αὐτὰ μάτια—στόμα.*

— Πρέπει νὰ κολουθῆσιν καλοὺς δρόμους καὶ νὰ κἀνη καλὰ ἔργα ὁ νέος χριστιανός : γι αὐτὸ *μυρώνονται χέρια καὶ πόδια.*

Τὸ ἅγιο μύρο—τὸ μόνο ὄρατὸ μυστήριον—τὸ παρασκευάζουν ἀνώτατοι κληρικοὶ στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο κάθε Μεγάλῃ Πέμπτῃ.

Παρασκευάζεται ἀπὸ κερὶ, βάλαμο, μαστίχη, ἀλόη, σμύρνα καὶ ἄλλες, 40 διάφορες, ἀρωματικὲς οὐσίες, ποῦ παρασταίουν συμβολικὰ τὰ μέτρητα χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀπ' τὸ Πατριαρχεῖο τὸ παραλαβαίνει καὶ ἡ Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία μας, γιὰ νὰ δελεῖ τὴν πνευματικὴ ἐξάρτησιν καὶ τὸ σύνδεσμό της μετὰ τὸ Πατριαρχεῖο (2).

Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη βλέπουμε τὸν Ἰακώβ νὰ μετανοῆ

= 3ο Μυστήριον = (νὰ μεταβάλῃ γνώμην—ἀπόφαση—σκεψὴν)

Ἡ Μετανοία ἢ Ἐξομολόγησις γιὰ τὴν ἁπάτην, ποῦ ἔκαμε στὸν πατέρα

— Ὑποχρεωτικὸν — καὶ στὸν ἀδελφόν του, καὶ νὰ λαβαίνῃ

συχώρεση (ἄφεση) ἀπ' τὸ Θεόν.

1. Ἐπιστολὴ πρὸς Κορινθίους Α—21.

2. Οἱ Δυτικοὶ κάνουν τὸ χρεῖσμα μόνο σὰν μάθη ὁ χριστιανὸς τὴν Κατήχησιν καὶ τότε πάλι μόνο ἐπίσκοπος μπορεῖ νὰ τὸ κάμῃ. Οἱ Διαμαρτυρούμενοι τὸ περνᾶν γι ἀτλήτελη δίκως σπουδαία σημασία.

— Ἐπίσης βλέπουμε τὸ Δαβὶδ νὰ μετανοῇ, νὰ παθαίνει ψυχικὴ συντριβὴ γιὰ τὸ ἁμάρτημά του καὶ νὰ ζητάη ἐπίμονα καὶ ἀδιάκοπα μὲ προσευχάς, μὲ δάκρυα, μὲ ψαλμοὺς συχώρεση ἀπ' τὸ Θεὸ καὶ νὰ τὴ λαβαίνει.

— Τὸν Ἰωῶνᾶ τὸ βλέπουμε νὰ ζητάη συχώρεση καὶ ἀπὸ μέσα ἀπ' τὴν κοιλιὰ τοῦ κήτους· καὶ νὰ τὴ λαβαίνει καὶ νὰ σώνεται.

— Ὁλόκληρο τὸν Ἰσραηλιτικὸ λαό, τὸ βλέπουμε νὰ λαβαίνει πάλι τὴν θεϊκὴν προστασία, ἅμα μετανοῇ μὲ εἰλικρίνεια καὶ παύη τις παρεκτροπές του.

— *Καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη ὁ Πρόδρομος ἐφώναζε :* «*Μετανοῆστε*»

— Βλέπουμε τὸν παράλυτο τῆς Καπερναοῦμ νὰ μετανοῇ καὶ νὰ ζητάη ἐπίμονα τὴ σωτηρία του· καὶ ἀκοῦμε τὸν Κύριο νὰ τοῦ λέη : «*ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι*».

— Ἀκοῦμε τὸν ἐκατόνταρχο τῆς Καπερναοῦμ νὰ λέη μὲ θλίψη : «*Κύριε δὲν εἶμαι ἄξιος νάρθῃς στὸ σπίτι μου !*» καὶ ἀμέσως βλέπουμε τὸν Κύριο νὰ θαυμάζη, γιὰτὶ «*πουθενὰ δὲν ἦρθε τόσο δυνατὴ πίστις !*»

— Ὁ Ζακχαῖος σώνεται μὲ τὴ μετάνοια· ὁ Χριστὸς τὸν συχωραεὶ καὶ λέει : «*ἐγὼ ἤρθῃα στὸν κόσμον νὰ ζητήσω καὶ νὰ σώσω τοὺς ἁμαρτωλοὺς*» (1).

— Στὸν παράλυτο τῆς Βηθεσδά, ποὺ μετανόησε καὶ ἐθεραπεύτηκε λέει ὁ Κύριος : «*βλέπεις ἔγινες ἐντελῶς καλά· πρόσεχε μὴν κἀνης ἁμαρτίες γιὰ νὰ μὴ σοῦ γίνῃ τίποτ' ἄλλο χειρότερο !*»

— Στὸν Ἄσωτο, τὰ δάκρυα τῆς συγκινήσεως τοῦ πανάγαθου Πατέρα ἐνώνουνται μὲ τὰ δάκρυα τῆς μετανοίας τοῦ ἁμαρτωλοῦ γιοῦ !

— Μᾶς συγκινοῦν τὰ δάκρυα τοῦ σεβάσμιου Πέτρου, ποὺ μετανοεῖ καὶ κλαίει...κεὶ σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς αὐλῆς τοῦ Ἀρχιερέα Καϊάφα !

1. Βλ. «*Καινὴ Διαθήκη*» σελ. 57. καὶ *Ματθ.* Θ' 13.

— Ὁ Χριστὸς εἶπε στοὺς Μαθητὲς του : «ὅποιον συχωρήστε τὶς ἁμαρτίες θὰ εἶναι συχωρημένες».

— Τὰ λίγα αὐτὰ στοιχεῖα ἀπ' τὶς πλούσιες πηγὲς τῆς θρησκείας μας μᾶς δίνουν νὰ καταλάβουμε πῶς : **«ἡ μετάνοια ἢ ἔξομολόγηση, εἶναι μυστήριον θεῖο, ἀρχαιότατον καὶ θεοσύστατον.»**—

Ὅσο κακὸ εἶναι νὰ κἀνῃ ἁμαρτίες ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὴν βάπτισί του, τόσο χειρότερον εἶναι νὰ κολλᾷ μὲ πείσμα στὶς ἁμαρτίες του καὶ νὰ μὴ τρέχη τὸν εὐκόλον δρόμον τῆς μετάνοιας, πού θὰ τὸν ὀδηγήσῃ **στὴν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν του**. Εἶναι κακὸ ἀχαραχτήριστον νὰ μὴ μπορῇ ὁ ἄνθρωπος νὰ ὑποτάξῃ τὸν ἑαυτὸν του, καὶ νὰ κρατᾷ ὑπερβολικὸ ἐγωῦσμόν καὶ νὰ μὴ ζητᾷ **συγγνώμην!**

Ἄλθθεια !... χρειάζεται πολλὴ λεπτότητα καὶ εὐαισθησία γιὰ νὰ μπορῇ κανένας νὰ ζητᾷ μ' εὐλικρίνεια συγγνώμην.

Οἱ Ἀπόστολοι μεταδῶκανε στοὺς διαδόχους τοὺς τὴν θεϊκὴν ἔξουσίαν, πού εἶχαν νὰ συχωρῶνε ἁμαρτίες σ' ἐκείνους, πού μετανόησαν μ' εὐλικρίνεια.

Σήμερον ὁ Χριστιανὸς ἐξομολογιέται στὸν ἐπίσκοπον, ἢ στὸν **πνευματικὸν** (ιερέαν, πού ἔχει εἰδικὴν ἄδειαν ἀπ' τὸν ἐπίσκοπον) τὶς ἁμαρτίες, πού τὸν συντρίβουν, λαβαίνει τὴν εὐλογίαν τῆς ἐκκλησίας κατὰ τρόπον πνευματικόν καὶ μυστηριώδη καὶ μπαίνει πάλιν στὸ δρόμον τῆς Ἀρετῆς, ἀπ' ὅπου πρέπει νὰ προσέχη νὰ μὴ ξεφύγῃ, νὰ μὴ λοξοδρομήσῃ.

Εἶναι καλὸν καὶ ὠφέλιμον νὰ γίνεται τὸ μυστήριον αὐτὸ πάντοτε, προτοῦ νὰ κοινωνήσῃ ὁ Χριστιανός.

Ἡ Θεία Εὐχαριστία ἢ Ἁγία Μετάληψις ἢ Θεία Κοινωνία,

= 4ο Μυστήριον =

Ἡ Θεία Εὐχαριστία

— Ὑποχρεωτικὸν —

εἶναι μυστήριον Θεοσύστατον καὶ ἀποτελεῖ τὴν βάση τῆς Θείας Λειτουργίας, καθὼς εἶδαμε στὴ Λειτουργικῇ.

— Στὴν Κεινὴ Διαθήκην βρισκόμαστε, πῶς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς

Χριστός, κατὰ τὴν ὥρα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, πῆρε τὸν ἄρτο, εὐχαρίστησε πρῶτα τὸ Θεό, τὸν εὐλόγησε καὶ τὸν ἐμοίρασε στοὺς Μαθητῆς κι Ἀποστόλους, λέγοντας: «*Λάβετε φάγετε! τοῦτό μου ἐστὶ τὸ Σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον εἰς ἄφεισιν ἁμαρτιῶν*» (1).

Ἐπειτα τοὺς πρόσφερε τὸ ποτῆρι μὲ τὸν οἶνο, λέγοντας: «*Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτό ἐστὶ τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεισιν ἁμαρτιῶν*» (2)

Ἐπειτα πρόσθεσε: «*Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν*» (3).

— Στὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Μαθητῆ καὶ Εὐαγγελιστῆ Ἰωάννη βρίσκουμε τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ: «*Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ ὁ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ*» (4).

— Ἀπ' τὴν προσεχτικὴ ἐξέταση αὐτῶν τῶν στοιχείων φαίνεται καθαρὰ, πὼς οἱ Χριστιανοὶ ἔχουμε ὑποχρέωση νὰ κάνουμε ἀναπαράσταση τῆς σπουδαίας αὐτῆς τελετῆς, μὲ τὴν ὁποία ὁ Χριστὸς εὐχαρίστησε τὸ Θεὸ καὶ μὲ τὴν ὁποία γινόμαστε ἓνα σῶμα μ' ἐκεῖνον. =

Αὐτὸ ἔκαναν καὶ οἱ πρῶτοι Χριστιανοί, καθὼς εἶδαμε στὴ *Λειτουργικῆ*, κι ἐλάβαιναν μέρος (μεταλάβαιναν) ἀπὸ εὐλογημένο ἄρτο καὶ οἶνο, γι ἀνάμνηση τοῦ Κυρίου· ἔπαιρναν μέρος (*ἐκοινωνοῦσαν*) στὸ ἀνέκφραστο μυστήριον, ταχτικὰ μάλιστα καὶ σὲ κάθε λειτουργία (5).

Φυσικὸ ἦταν νὰ διαδοθῆ σ' ὄλους τοὺς Χριστιανούς ἡ χρῆση τοῦ μυστηρίου αὐτοῦ. Ἐφτασε κι ὡς ἐμᾶς κι ἀποτελεῖ τὴ βᾶση ἐλόκληρης τῆς λειτουργίας· καὶ εἶναι τὸ πιὸ ἱερὸ καὶ τὸ πιὸ κατανοητικὸ σημεῖο

(1-2) Μαθ. ΚΓ' 26-28.

(3) Λουκ. ΚΒ'—12.

(4) Βλ. Ἰωάν. Γ'—56.

(5) Ἡ Ἐκκλησία σήμερα παραγγέλλει μητρικὰ νὰ ἐξομολογώμαστε στὸν πνευματικὸ Πατέρα καὶ νὰ μεταλαβαίνομε τὸ Σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ τέσσερες φορὲς τὸ χρόνο, πού εἶναι καὶ οἱ μεγάλες νηστεῖες: Χριστούγεννα—Πάσχα—Ἁγ. Ἀποστόλων—Κοιμ. Θεοτόκου.

της. Οί ψάλτες ψάλλουν «*Σὲ ὑμνοῦμεν, Σὲ εὐλογοῦμεν, Σοὶ εὐχαριστοῦμεν Κύριε, καὶ δεόμεθά Σου, ὁ Θεὸς ἡμῶν*» κι ὁ Ἱερέας—καθὼς εἶδαμε στὴ Λειτουργικὴ—ἀγιάζει τὰ τίμια Δῶρα, τὸν ἄρτο καὶ τὸν οἶνο καὶ τὸ ζέον νερὸ μὲ διάφορες εὐχὰς καὶ δεήσεις καὶ τελειώνει, παρρηκλώοντας τὸ Θεὸ ἱκευτικά, μὲ τὰ λόγια :

«*Κατάπεμψον τὸ Πνεῦμα Σου τὸ ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα ταῦτα καὶ ποιήσον τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον τίμιον Σῶμα τοῦ Χριστοῦ Σου, τὸ δὲ ἐν τῷ ποτηρίῳ τούτῳ τίμιον Αἷμα τοῦ Χριστοῦ Σου, μεταβαλὼν τῷ Πνεύματί Σου τῷ ἁγίῳ*».

Ὁ Χριστιανὸς ἔτοιμος καὶ κατακάθρος ψυχικὰ καὶ σωματικὰ (1) προσέρχεται μὲ σεβασμὸ καὶ μὲ μεγάλη συναίσθησι καὶ μεταλαβαίνει ἀπ' τὸ Ἅγιο Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Σωτῆρος, κι ἐνώνεται πνευματικὰ μ' Ἐκεῖνον (2)

Δεύτερη σειρά—Προαιρετικὰ μυστήρια

Ἡ ζωὴ γίνεται πιὸ εὐκόλη μὲ τὴ συνεργασία τοῦ ἀντρα καὶ τῆς γυναίκας.

==δομυστήριο =

ὁ Γάμος

- α'. προαιρετικό. —

Ἐρευνῶντας στὴ Γραφὴ βρίσκουμε αὐτὰ τὰ στοιχεῖα :

— Ὁ Θεὸς εἶδε, πὼς ὁ Ἀδὰμ δὲ

μποροῦσε νὰ ζήσῃ μόνος κι ἐδημιούργησε τὴν Εὕα καὶ τοῦ τῆν ἔδωκε *σύντροφο τῆς ζωῆς του*.

(1) Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέει : (Ἐπιστολὴ πρὸς Κορινθίους ΙΑ—28) «*Ἄς δοκιμάξῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτό του καὶ ἔτσι ἅς τρώῃ ἀπ' τὸν ἄρτο καὶ ἅς πίνῃ ἀπ' τὸ ποτήρι*· γιατί ὁποῖος τρώει καὶ πίνει ἀνάξια, κρῖμα (ἁμαρτία) τρώει καὶ πίνει δίχως νὰ ξεχωρίξῃ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ».

(2) «*Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*». Οἱ λαϊκοὶ Δυτικὴ μεταλαβαίνουν μόνο ἄζυμο ἄρτο· τὰ δὲ παιδιὰ μετὰ τὸ χρισμα. (βλ. σημ. 2α προηγ. σελ. 42). Οἱ κληρικοὶ Δυτικοὶ καὶ οἱ Διαμαρτυρούμενοι μεταλαβαίνουν καὶ ἄζυμο ἄρτο καὶ οἶνο. Οἱ Καλβινιστὲς ἐνζυμο ἄρτο.

— Ὁ Θεὸς εὐώδωσε τὸ ταξίδι τοῦ Ἑλιέζερ, ποὺ πήγαινε ναῦρη νύφη γιὰ τὸν Ἰσαάκ.

— Ὁ Χριστὸς ἔλαβε μέρος στὸ **Γάμο** τῆς Κανὰ κι ἐθαυματούργησε μάλιστα.

— Ὁ Εὐαγγελιστῆς Μάρκος γράφει (1): «**Μετὰ τὸ γάμο οἱ ἀνθρώποι δὲν εἶναι δύο παρὰ ἓνας μόνο· καὶ οὗς ὁ θεὸς συνέζευξεν ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω**».

— Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γράφει (2): «**τὸ μυστήριον τοῦ γάμου εἶναι μέγα ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας**»· κι ἄλλοῦ (3) πάλι γράφει: «**ὁ γάμος εἶναι τίμιος καθ' ὅλα**».

Μέσα στὰ στοιχεῖα αὐτὰ τῆς Γραφῆς βρίσκουμε, πῶς :

== Πρῶτα : ἡ ζωὴ ἔχει ἀναγκαῖα προϋπόθεση τὸ γάμο·

Δεύτερα : ὁ γάμος ἐνώνει μὲ τρόπο μυστηριώδη δυὸ ἀνθρώπους σὲ ἓνα·

Καὶ τρίτο : ἡ ἔνωση αὐτὴ εἶναι πνευματικὴ κι εὐλογημένη ἀπ' τὸ Θεό.==

Πῶς γίνεται τὸ μυστήριον τοῦ γάμου ; Ὁ νυμφίος ἐντελῶς ἐλεύθερα κι ἀβίαστα δίνει στὴ νύφη τὴν ὑπόσχεση τοῦ γάμου, μπρὸς στὸν ἱερέα, ποὺ εὐλογεῖ τὴν ὑπόσχεση (ἄρραθῶνας). Ἐπειτα ἡ Ἐκκλησία σ' ἐκκλησιαστικὴ τελετὴ εὐλογεῖ τὴν ἔνωση τῶν δυὸ αὐτῶν ἀνθρώπων κι εὔχεται νὰ τοὺς χαρίσῃ ὁ θεὸς ὁμόνοια, νὰ τοὺς χαρίσῃ τᾶγαθὰ τοῦ Ἀβραάμ καὶ τῆς Σάρρας, τοῦ Ἰακώβ καὶ τῆς Ρεβέκας, νὰ τοὺς δώκῃ ἀπογόνους, νὰ ἀκόμα νὰ τοὺς χαρίσῃ τὴ δύναμη νὰ δώκουν σ' ἐκείνους χριστιανικὴ ἀνατροφή.

Ὁ Γάμος λοιπὸν εἶναι μυστήριον, ποὺ ἡ Θεοὶ ἁγιάζει τὴν κοινὴν ζωὴν καὶ τίς κοινὲς προσπάθειες δυὸ ἀνθρώπων διαφορετικοῦ

(1) Εὐαγγ. «κατὰ Μάρκον» Κεφ. 10.8—9.

(2) Ἀπ. Παύλου : «Ἐπ. πρὸς Ἐφεσίους» Ε'.—32.

(3) » » » » Ἐβραίους ΙΓ'.—4.

φύλου. Μὰ πρέπει νὰ μὴν εἶναι στενοὶ συγγενεῖς καὶ νὰ εἶναι σωματικὰ καὶ πνευματικὰ ὕγιεις.

Οἱ κληρικοί, διᾶκος καὶ ἱερέας, μποροῦν νὰ εἶναι ἔγγαμοι, ἀλλὰ νάχουν ἔρθη σὲ γάμο πρὸ τῆς χειροτονίας. Ἄν σὸ μεταξὺ ἀποθάνῃ ἢ σύζυγός των δὲ μποροῦν νάρθουν σὲ δεῦτερο γάμο. Οἱ ἀνώτεροι κληρικοὶ καὶ οἱ μοναχοὶ μένου ἀγαμοί.

Οἱ ἀλλόθρησκοι δὲ μποροῦν νὰ συστήσουν νόμιμο γάμο. Οἱ ἀλλόδοξοι χριστιανοὶ (χριστιανοί, ποὺ ἀνήκουν σ' ἄλλη ἐκκλησία) μποροῦν νάρθουν σὲ γάμο μὲ ὀρθόδοξο, ἅμα ὑποχθεοῦν νὰ διδάξουν τὰ παιδιὰ τους τὴν ὀρθόδοξία· τὸ γάμο τους ὅμως πρέπει νὰ τὸν κάμουν σύμφωνα μὲ τοὺς τύπους, ποὺ ἔχει ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.

Ἄμα ἡ διαφορὰ σὲ χαραχτήρα κίνη τῆ ζωῆ ἀφόρητη, διαλύεται ὁ γάμος, ἔπειτα ἀπὸ νόμιμες διατυπώσεις καὶ δίνεται διαζύγιο. Ὑστερα ἀπὸ θάνατο ἑνὸς συζύγου ἢ ἔπειτα ἀπὸ νόμιμο διαζύγιο ἐπιτρέπεται καὶ δεῦτερος καὶ τρίτος γάμος (').

— Στὴν Ἁγία Γραφή βρίσκουμε, πὼς ὁ Ἰακώβ, δίνοντας σὲ Θεὸ τὴν ὑπόσχεση νὰ χτίσῃ θυσιαστήριον στὸν τόπο, ποὺ κοιμήθηκε καὶ ὠνειρεύτηκε, ἔχυσε ἔλαιον στὴν πέτρα, ποὺ εἶχε βαλμένη γιὰ προσκέφαλο.

— Ὁ καλὸς Σαμαρείτης τῆς παραβολῆς ἔχυσε ἔλαιον στὶς πληγὰς τοῦ ἀνθρώπου, ποῦ πεσε στὰ χέρια τῶν ληστῶν.

— Ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος γράφει ('), πὼς **οἱ Ἀπόστολοι γυρίζοντες στὶς κῶμες μὲ τὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου, ἐκήρυτταν στοὺς ἀνθρώπους νὰ μετανοήσουν, καὶ ἔβγαζαν ἀπ' αὐτοὺς**

1. Ἡ Παπικὴ, καθὼς καὶ ἡ ἐκκλησία τῶν Διαμαρτυρομένων, ἐπιτρέπει καὶ τέταρτο γάμο. Ἡ Παπικὴ δὲν ἐπιτρέπει διαζύγιο.

2. Εὐαγγ. «κατὰ Μάρκον», ΣΤ'. 12—13.

πολλά δαιμόνια, κι ἄλειφαν μὲ ἔλαιο πολλοὺς ἀρρώστους καὶ τοὺς ἐθεράπευαν».

— Ὁ Μαθητὴς κι Ἀπόστολος Ἰάκωβος στὴν *Καθολικὴ του Ἐπιστολῆ* (1) γράφει αὐτὰ τὰ σχετικὰ :

«*Ἄν εἶναι ἀσθενὴς κανένας ἀπ' τοὺς χριστιανοὺς, ἄς προσκαλεστοῦν οἱ πρεσβύτεροι τῆς Ἐκκλησίας νὰ προσευχηθοῦν γι αὐτὸν καὶ νὰ τὸν ἀλείψουν μὲ ἔλαιο, στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου. Κι ὁ Κύριος θὰ δεχτῆ τὴν εὐχὴ, ποὺ στηρίζεται στὴν πίστη του καὶ θὰ τὸν θεραπεύῃ κι ἂν ἔχη κάμει ἁμαρτίες θὰ συχωρεθῆ*».

= Καὶ ἡ Ἐκκλησία μας, μένοντας ἀκλόνητα πιστὴ στὴν Ἁγία Γραφή, παραδέχτηκε κι ὥρισε γιὰ τοὺς πιστοὺς ἰδιαίτερη τελετὴ σὲ ἐξαιρετικὲς περιστάσεις, καθὼς εἶναι ἀρρώστειες, ψυχικὲς συντριβὲς καὶ κλονισμοὶ κ. ἄ. =

Τὴν τελετὴ αὐτὴ τὴν ὠνόμασε *Εὐχέλαιο* καὶ τὴ δογματίζει γιὰ μυστήριο.

Τὸ μυστήριο αὐτὸ γίνεται κατὰ συνήθειαν (2) ἀπὸ ἐπίσκοπο καὶ πολλοὺς ἱερεῖς (ἑπτὰ)· ἅμα δὲν ὑπάρχουν, μπορεῖ νὰ γίνῃ κι ἀπὸ ἓναν ἱερέα.

Ὁ Χριστιανὸς καταφεύγει στὴ χάρη, ποὺ ἔρχεται ἀπ' τὸ μυστήριο αὐτό, καὶ ζητᾶει τὴν τέλεσή του, ἅμα ὁ ἴδιος νομίζῃ, πὼς ἔχει τὴν ἀνάγκη του. Εἶναι μυστήριον *ἐντελῶς προαιρετικόν*.

Οἱ κληρικοὶ, σὲ τέτοια περίσταση, ἔχουν ἐμπρὸς τοὺς ἔλαιο καὶ τὸ εὐλογοῦν μὲ εὐχὲς (*εὐχέλαιο*) καὶ μ' αὐτὸ ἀλείφουν σταυροειδῶς τὸ μέτωπο, τὶς παρειὰς καὶ τὰ χέρια τοῦ χριστιανοῦ, ποὺ τοὺς προσκάλυψε, παρακαλῶντας τὸ Θεὸ νὰ τὸν θεραπεύῃ σωματικὰ καὶ ψυχικά.

Τὴ Μεγάλῃ Τετάρτῃ γίνεται στὶς ἐκκλησίες ἐπίσημο εὐχέλαιο μὲ

1. Ἰακώβου «*Καθολικὴ Ἐπιστολῆ*», Ε' 14 κ. ἔ.

2. Ἰακ. *Καθ. ἐπ.* Ε. 14 «*ἄς προσκαλεστοῦν οἱ πρεσβύτεροι*».

σικυπὸ νὰ προετοιμαστοῦν οἱ Χριστιανοὶ γιὰ τὴ **Θεία Κοινωνία**, ποὺ μποροῦν νὰ κάμουν τὴ Μεγάλῃ Πέμπτῃ (1).

— Ὁ Μωσαϊκὸς νόμος ὠριζε νὰ ἐκλέγονται ἀπ' τὴ φυλὴ τοῦ Λευὶ οἱ ἄνθρωποι, **ποὺ θὰ ἐκτελοῦσαν τὶς θρησκευτικὰς τελετὰς.**

= Το Μυστήριον =

Ἡ Ἱερωσύνη

— γ' Προαιρετικόν.—

— Ὁ Χριστὸς ἐξαπόστειλε τοὺς Μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους στὸ κήρυγμα, ἀφοῦ

πρῶτα τοὺς εὐλόγησε καὶ τοὺς εἶπε : **«Δάβετε Πνεῦμα Ἅγιον πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη κλπ.»**

— Οἱ Ἀπόστολοι ἅμα εἶδαν, πῶς ἦταν ἀνάγκη νάχουν καὶ βοηθοὺς, γιὰ νὰ ἐπαρκοῦν στὰ πολλὰ καθήκοντά τους, ἐσύστησαν στοὺς Χριστιανοὺς νὰ ἐκλέξουν 7 ἄντρες ἱκανοὺς· καὶ ἅμα γίνηκε αὐτὸ **«ἐπέθθησαν ἐπ' αὐτοὺς τὰς χεῖρας των»** καὶ προσευχήθησαν νὰ τοὺς δυναμώσῃ ἡ Θεία χάρις.

— Σ' ὅλες τὶς ἐκκλησίες ἀργότερα οἱ Ἀπόστολοι ἄφηναν κατάλληλους ἀντιπροσώπους—**χειροτονοῦσαν** ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους—κι αὐτοὶ προχωροῦσαν σ' ἄλλα μέρη (2).

== Φαίνεται καὶ ἀπ' τὰ λίγα αὐτὰ σημεῖα, πῶς ἐκεῖνοι, ποὺ ἐκτελοῦσαν τὶς τελετὰς τῆς θρησκείας, δὲν ἦταν ἄνθρωποι τυχαῖοι.

Ἀκόμη φαίνεται, πῶς ἀπ' τὰ πρῶτα Χριστιανικὰ χρόνια ἐπικράτησε νὰ ἐκλέγονται οἱ κατάλληλοι γιὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς **Ἐκκλησίας** καὶ νὰ τοὺς μεταδίνεται ἡ **Χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μ' ἐπίθεσιν τῶν χειρῶν** καὶ μὲ παρακλητικὰς εὐχὰς.==

Ἡ συνήθεια αὐτὴ κρατεῖ καὶ σήμερα· οἱ διάκονοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐκλέγονται μ' ἀνάλογον τρόπο· καὶ αὐτοὶ δὲ καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι κλη-

---

1. Ἡ Διαμαρτυρούμενη Ἐκκλησία δὲν παραδέχεται τὸ εὐχέλαιον. Ἡ Παπικὴ Ἐκκλησία κάνει τὸ εὐχέλαιον μ' ἐπίσκοπον καὶ μοναχὰ σ' ἐτοιμοθάνατους πιστοὺς, γιὰ νὰ τῶχουν ἔσχατο ἐφόδιο γιὰ τὴ μέλλουσα ζωὴ. 2. Πράξ. Ἀπ. 14.22—24.

ρικοί, χειροτονοῦνται μ' ἀνάλογο τρόπο καὶ θεωροῦνται **διάδοχοι** καὶ **ἀντιπρόσωποι** τῶν Ἀποστόλων.

Ἔτσι καθιερώθηκε τὸ μυστήριον τῆς **Ἱερωσύνης ἢ Χειροτονίας**, ποῦ εἶναι **ἐντελῶς προαιρετικὸ**.

Κατὰ τὸ μυστήριον αὐτὸ ἐκλέγεται κανονικὰ—σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους καὶ μὲ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνες—ἓνας χριστιανὸς **χειροτονεῖται** καὶ λαβαίνει τὴ χάρη νὰ διδάσκη τὸ θεῖο λόγο, νὰ κἀνη μυστήρια καὶ ἐκκλησιαστικὰς τελετὰς καὶ νάχη μέρος στὴ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας.

Καθὼς εἶδαμε στὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία⁽¹⁾, διαμορφώθηκε ἐκκλησιαστικὴ ἱεραρχία στοὺς βαθμοὺς, στοὺς τίτλους καὶ στὴ Διοίκηση.

Οἱ χαρακτηριστικώτεροι βαθμοὶ εἶναι τρεῖς : **Ἐπίσκοπος, Πρεσβύτερος, Διάκονος** (2).

Ὁ Ἐπίσκοπος χειροτονεῖται—πατώντας ἐπάνω στὸν ἀετὸ (3)—ἀπὸ δυὸ τοῦλάχιστο Ἐπισκόπους, στὴν ἀρχὴ τῆς λειτουργίας καὶ εὐλογεῖ καὶ διδάσκει ἀμέσως. Διοικεῖ τὴν ἐκκλησίαν, διδάσκει τὸ θεῖο λόγο, κάνει ὅλα τὰ μυστήρια καὶ τὶς τελετὰς.

Ὁ Πρεσβύτερος χειροτονεῖται μόνο ἀπὸ Ἐπίσκοπο σὲ ὦρα λειτουργίας καὶ ἔπειτα ἀπ' τὸ χερουβικό. Διδάσκει τὸ λόγο τοῦ θεοῦ, κάνει ὅλες τὶς ἱεροτελεστίας (ἐκτὸς ἀπ' τὸν ἀγιασμό τοῦ μύρου καὶ τὰ ἔγκαίνια Ἐκκλησίας). Κάνει ὅλα τὰ μυστήρια ἐκτὸς ἀπ' τὴν ἱερωσύνην. Τὴ Μετάνοια ἢ Ἐξομολόγηση μόνο μὲ **εἰδικὴ ἄδεια τοῦ Ἐπισκόπου** μπορεῖ νὰ τὴν κάμη καὶ τότε λέγεται **πνευματικός**.

Ὁ Διάκονος χειροτονεῖται στὴ λειτουργίαν, μετὰ τὴ Δοξολογίαν,

1. Βλ. Ἐκκλ. Ἱστορία, Διοίκηση σελ. 120.

2. Οἱ τίτλοι : Πατριάρχης—Ἀρχιεπίσκοπος—Μητροπολίτης—Ἀρχιμανδρίτης—Πρωτοπρεσβύτερος—Οἰκονόμος—Σκευοφύλακας—Πρωτέκδικος—Σακελλάριος—Ἀρχιδιάκονος κ. ἄ. εἶναι τιμητικοὶ τίτλοι στὴ διοικητικὴν ἱεραρχίαν καὶ ἀπονέμονται μὲ σχετικὰς ἐκκλ. τελετὰς.—3. Βλ. **Λειτουργικὴ**, Ἱερὰ σκεύη σελ. 21.

ἀπὸ ἐπίσκοπο. Διδάσκει τὸ θεῖο λόγο, βοηθάει τὸν ἐπίσκοπο καὶ τὸν πρεσβύτερο· δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ κάνῃ μόνος τελετὰς καὶ μυστήρια.

Ὁ κληρικὸς πρέπει νὰ ἔχῃ βίον ἀμεμπτοῦ καὶ ἀνεπίληπτο, νὰ ἔχῃ μόρφωση γιὰ νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ διδάσκῃ καὶ νὰ ὀδηγῇ τὸ λαὸν (1)—(2)—

1. Οἱ Διάκονοι καὶ οἱ Πρεσβύτεροι μποροῦν νὰ εἶναι καὶ ἔγγαμοι, ὅμως νὰ ἔχουν ἔλθει σὲ γάμο πρὶν νὰ χειροτονηθοῦν. Οἱ Ἐπίσκοποι εἶναι ἄγαμοι. Στὴν Παπικὴ Ἐκκλησίᾳ ὅλοι οἱ κληρικοί εἶναι ἄγαμοι. Οἱ Διαματυρόμενοι ἔχουν μόνον διακόνους καὶ πρεσβυτέρους ἑγγάμους καὶ ἐπιτρέπουν καὶ δεύτερο καὶ τρίτο γάμο καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας καὶ ἔπειτα. Οἱ Ἀγγλικανοὶ ἔχουν καὶ τοὺς τρεῖς βαθμούς.

2. Κι ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Μωϋσῆ (καθὼς εἶδαμε πρὸ πάντων) δινόταν ἐξαιρετικὴ προσοχὴ στὴν ἐκλογὴ τοῦ προσώπου, πού πρόκειτο νὰ ἱερωθῇ—Καὶ παλαιότερα καὶ ὡς σήμερα ἀκόμη καὶ οἱ ἀπολίτιστοι καὶ οἱ εἰδωλολάτρεις ἔχουν σὲ μεγάλη ἀνωτερότητα καὶ κρατοῦν σὲ ἀπόλυτο σεβασμὸ τοὺς μύστες τῆς Θρησκείας τους. Στὰ παλαιότερα Χριστιανικὰ χρόνια—πού καὶ ὁ λαὸς καθυστεροῦσε στὴ μόρφωση—δινόταν ἀνυπολόγιστα ἐξαιρετικὴ σημασία στὴν ἐκλογὴ τοῦ κληρικοῦ. Μπορεῖ ἀληθινὰ νὰ θαυμάση κανεὶς γιὰ τὸ πνεῦμα, πού κρατοῦσε σὲ κείνα τὰ χρόνια, σχετικὰ μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ κληρικοῦ, ἅμα διαβάσῃ τοὺς «περὶ ἱερωσύνης» λόγους τοῦ *Χρυσοστόμου* καὶ τὸν «περὶ Φυγῆς» λόγος τοῦ *Ναζιανζηνοῦ*.

Ἐκεῖ θὰ ἴδῃ πὼς : τὸν Ἱερέα τὸν ἐννοοῦσαν δάσκαλο τοῦ λαοῦ μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα· τὸν ἤθελαν ἐμνευσμένο κήρυκα τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἀρετῆς· τὸν θέλουν ἄξιο ὀδηγὸ τοῦ λαοῦ, γιὰ νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ τὸν πλησιάσῃ στὸ Θεὸ καὶ στὸ ἀγαθόν.

Μὰ γιὰ νὰ μπορῇ νὰ νάνταποκριθῇ σ' αὐτὰ τὰ καθήκοντα ὁ κληρικὸς πρέπει νὰ εἶναι σοφός, γιὰ νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ διδάσκῃ τοὺς ἄλλους· πρέπει νὰ εἶναι ἀγνός στὴν ψυχὴ γιὰ νὰ ἐξαγνίζει τὸ λαόν.—Μὲ ποιὸ φῶς θὰ φωτίσῃ τοὺς πιστοὺς ὁ κληρικὸς, ἅμα ὁ ἴδιος αὐτὸς ζῆ στὸ σκοτάδι τῆς ἀμάθειας ; Πῶς νὰ ὀδηγήσῃ καὶ νὰ στεριώσῃ τοὺς ἄλλους στὴν Ἀρετῇ, ἅμα αὐτὸς ὁ ἴδιος ζῆ μέσα στὴν κακίᾳ ; Πῶς νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ στὸ Θεόν, ἅμα ὁ ἴδιος ζῆ μακριὰ ἀπὸ τὸ Θεόν ;

Τὸ ἔργο τοῦ Ἱερέα εἶναι τὸ ὑψιστὸ ἔργο· ἡ ἀποστολὴ του εἶναι ἡ πιὸ σπουδαία ἀπὸ κάθε ἄλλη. Γι' αὐτὸ οἱ ἄριστοι πολῖτες, τόσο σὲ μόρφωση ὅσο καὶ σὲ ἀρετῇ, πρέπει νὰ ἐκλέγονται Ἱερεῖς· καὶ αὐτοὶ πάλι ἔπειτα ἀπὸ ἀνάλογη προπαρασκευὴ καὶ καθοδήγηση.

Ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ θρησκευτικὴ μόρφωση τοῦ λαοῦ εἶναι στὰ χέρια τους· ὅσο χειρότερη εἶναι ἡ κατάστασις τοῦ κλήρου τόσο μεγαλύτερη εἶναι ἡ κατάπτωσις τοῦ λαοῦ. Καὶ λαὸς δίχως ἀληθινὴ πίστι καὶ αὐστηρὴ ἠθικὴ, εἶναι ἀδύνατο νὰ ζῆσῃ καὶ νὰ προκόψῃ.

Β' ΜΕΡΟΣ

ΗΘΙΚΟ

Στὸ Δογματικὸ μέρος τῆς Κατηχήσεως ἐδίδαχτήκαμε τὶς ἀληθεις, ποὺ πρέπει νὰ πιστεύουμε, σὰν ἀληθινοὶ Χριστιανοί. Εἶδαμε ἀκόμη, πῶς μᾶς μεταδίνεται ἡ Θεία χάρις μετὰ τὰ Ἅγια Μυστήρια, ἅμα ἔχουμε πίστη θερμή.

Μὰ δὲν εἶναι ἀρκετὸ αὐτό. Ἡ πίστη μας πρέπει νὰ φανερώνεται μετὰ ἔργα· ἢ, μὲ ἄλλα λόγια, πρέπει τὰ ἔργα μας νὰ συμφωνᾶνε μὲ ἐκεῖνα, ποὺ λέμε, πῶς πιστεύουμε.

Ἄμα δὲν ὑπάρχει σωστὴ συμφωνία στὰ ἔργα μετὰ τὴν πίστη, ἢ ἅμα ἡ πίστη δὲ φανερώνεται μετὰ ἔργα, δὲν ἔχουμε τίποτε νὰ ὠφεληθοῦμε.

«Δὲ μπορεῖ νὰ σταθῇ πίστη δίχως ἔργα, καθὼς δὲ μπορεῖ νὰ ζήσῃ σῶμα δίχως ψυχή», λέει ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος (').

Κι ἀληθινὰ· ἔχουν ἀξία, ἅμα συνυπάρχουν **πίστις καὶ ἔργα**· καθὼς **σῶμα καὶ ψυχή** δίνουν ζωὴ, ἅμα εἶναι ἐνωμένα.

Αὐτὰ τὰ ἔργα—τὰ ἀγαθὰ, τὰ **ἠθικὰ** ἔργα—μετὰ τὰ ὁποῖα λέμε καὶ δείχνουμε, πῶς ἔχουμε πραγματικὴ πίστη, εἶναι καταγεγραμμένα στὴν Ἅγια Γραφή (στὴν Παλαιὰ καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη).

Τόσο στὴν Παλαιὰ, ὅσο καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη εἶναι καταγεγραμμένα μετὰ πολλὴ συντομία καὶ μετὰ μεγάλη ἀκρίβεια, ὄχι μοναχὰ τὰ δόγματα, ἀλλὰ καὶ τὰ ζωντανὰ δείγματα τῆς ἀληθινῆς πίστεως—τὰ **ἠθικὰ καθήκοντα** τοῦ Χριστιανοῦ—καὶ πρὸς τὸ Θεὸ καὶ πρὸς τὸν πλησίον. Ὅλα αὐτὰ εἶναι δοσμένα σὲ τύπο προσευχῶν καὶ ἐντολῶν.

Τὸ μέρος τῆς Κατηχήσεως, ποὺ ἐξετάζει καὶ προσευχὰς καὶ ἐντολὰς

1. Βλ. «Ἐπιστολὴ καθολικὴ Ἰακώβου» Β. § 14 κ. ἐξ.

είναι ἀπαραίτητο συμπλήρωμα τοῦ Δογματικοῦ· λέγεται **Ἡθικὸ** καὶ χωρίζεται σὲ δύο κεφάλαια : **Προσευχές**—**Ἐντολές**.

Κεφάλαιο Πρῶτο

ΠΡΟΣΕΥΧΕΣ

§ 9. ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ. ΠΟΥ ΥΠΑΓΟΡΕΥΟΥΝ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

— Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη βρίσκουμε συχνὰ τοὺς Πατριάρχες καὶ τοὺς Κριτὲς καὶ τοὺς Βασιλεῖς καὶ τοὺς Προφῆτες **νὰ προσεύχονται** γιὰ τρεῖς λόγους :

Οἱ γενικὲς βάσεις τῆς
προσευχῆς.

Ἡ γιὰ **νὰ ζητήσουν τὴν προστασία τοῦ Θεοῦ** (Ἄβραὰμ καὶ Σάρρα νὰ τοὺς δώκῃ τέκνο—Ἰακώβ νὰ τὸν προστατέψῃ στὸ ταξίδι—Μωϋσῆς νὰ τὸν προστατέψῃ καὶ νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς Ἰσραηλίτες κατὰ τὴν ἐπιστροφή—Γεδεὼν νὰ νικήσῃ τοὺς ἐχθροὺς—Δαβὶδ νὰ νικήσῃ τὸ Γολιάθ κ. ἄ.).

Ἡ γιὰ **νὰ εὐχαριστήσουν τὸ Θεό** (Νῶε μετὰ τὸν Κατακλυσμό—Ἄβραὰμ φτάνοντας στὴ Χαναὰν—Ἰωνᾶς μετὰ τὴ σωτηρία του κ. ἄ.).

Ἡ, τέλος, γιὰ **νὰ δοξολογήσουν τὸ Θεό**, γιὰ τὸ ἄφταστο μεγαλεῖο του (Ἰσραηλίτες ἔπειτα ἀπ' τὸ θυμαστὸ πέρασμα τῆς Ἐρυθρᾶς—Δαβὶδ μετὰ τὸ «Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα Σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας !» κ. ἄ.).

Καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη βλέπουμε **νὰ γίνονται προσευχὲς** στὸ Θεὸ γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους.

Προστασία ζητώντας, προσεύχεται ὁ Ἰωακείμ καὶ ἡ Ἄννα—
ὁ Ζαχαρίας καὶ ἡ Ἐλισάβετ—οἱ παράλυτοι—οἱ τυφλοὶ—οἱ δαιμο-
νιζόμενοι—ὁ Ἰάειρος καὶ ἄλλοι.

Ἀκόμη καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς—γιὰ νὰ μᾶς δώκῃ παράδειγμα—
προσεύχεται, ζητώντας τὴν προστασία τοῦ Θεοῦ καὶ Πατέρα του
μπρὸς ἀπὸ κάθε θαῦμα· **προσεύχεται** μὲ ἀγωνία στὸ ὄρος τῶν
Ἐλαιῶν· **προσεύχεται** στὸ Σταυρὸ, ζητώντας συχώρεση γιὰ τοὺς
ἀνόητους σταυρωτὲς του.

Εὐχαριστώντας τὸ θεό, προσεύχεται ὁ Συμεὼν στὴν Ἰπα-
παντὴ τοῦ Κυρίου. Ἐπίσης ὁ τυφλὸς μέσα στὸ ναό, πού τὸν πλη-
σιάζει ὁ Χριστὸς καὶ τοῦ συσταίνει νὰ μὴν ξαναμαρτήσῃ. **Τὸ ἴδιο** ὁ
λεπρὸς, πού θεραπεύτηκε, καὶ ἄλλοι.

Εὐχαρίστηση δίνει ὁ Χριστὸς, πού **προσεύχεται** στὸ Μυστικὸ
Δείπνο· **τὸ ἴδιο** κάνει τὴ στιγμή, πού παραδίνει τὸ Πνεῦμα του στὸ
Θεό, λέγοντας «Τετέλεσται». **Εὐχαριστοῦν** οἱ Ἀπόστολοι μὲ τὶς
προσευχές τους τὸ Θεὸ γιὰ τὴ συνδρομὴ, πού τοὺς ἔκανε· **τὸ ἴδιο**
ἔκαναν πάντα οἱ ἅγιοι καὶ οἱ μάρτυρες.

Δοξάζουν τὸ Θεὸ μὲ λόγια προσευχῆς οἱ δαιμονιζόμενοι τῶν πα-
ραβολῶν, ὁ Ζακχαῖος, ὁ Ἰάειρος, ὁ λεπρὸς καὶ ἄλλοι· ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς
δοξάζει τὸ Θεὸ καὶ Πατέρα του γιὰ τὸ ἔργο, πού ἀποτελεῖωσε.

— Καὶ τὰ λίγα αὐτὰ σημεῖα ἀπ' τὰ πολλὰ τῆς Γραφῆς μποροῦν
νὰ μᾶς ἐξηγήσουν γιὰ τὴν ἐμμετρίαν καὶ ἑξοχίαν τῶν προσευχῶν μας πρὸς
τὸ Θεὸ (**αἰτήσεις ἢ παρακλήσεις**)
Προσευχῆς, πού εὐχαριστοῦμε τὸ Θεὸ (**εὐχαριστίες**)
Προσευχῆς, πού δοξάζουμε τὸ Θεὸ (**δοξολογίες**).—

Ὁ ἄνθρωπος, πού πιστεύει καὶ ἀγαπᾷ καὶ ἐλπίζει στὸ Θεό, μπορεῖ
καὶ πρέπει νὰ προσεύχεται ταχτικὰ μόνος του στὸ Θεό· πρέπει ὅμως νὰ

προσεύχεται και στο Ναό, καθώς είδαμε στη Λειτουργική, μαζί με τους άλλους χριστιανούς.

Ἡ προσευχή πρέπει να γίνεται με πίστη και μ' αἴσθημα και να μὴν εἶναι τυπική ἐπανάληψη συνηθισμένων λόγων.

Ἀκόμα πρέπει να γίνεται με πολλή προσοχή· γιατί ἡ προσευχή εἶναι *μιὰ ὀμιλία τοῦ ἀνθρώπου μετ' τὸ Θεό*. Μιλῶντας μ' ἀνθρώπους, προσέχουμε να κρατᾶμε ὠρισμένους τύπους και καλή στάση και να μὴ φλυαροῦμε. Πολὺ περισσότερο πρέπει να προσέχουμε στὴν προσευχή μας!

Ἡ ἐκκλησία και οἱ χριστιανοὶ γενικὰ ἔχουμε σὲ χρῆση διάφορες εὐχές—προσευχές—δεήσεις παρακλήσεις—δοξολογίες—αἶνους—ὑμνους—τροπάρια—αἰτήσεις—κοντάκια—καθίσματα—μεγαλυνάρια—ἀπολυτικά κ. ἄ.

Ἐπειτα ἀπ' αὐτὰ καταλαβαίνουμε, πὼς ἡ προσευχή εἶναι πρᾶμα *ἡθικὸ*· ἀποτελεῖ μάλιστα τὴ βάση και τὸ πρῶτο κεφάλαιο τῆς *Χριστιανικῆς Ἠθικῆς*· εἶναι τὸ πρῶτο κεφάλαιο τοῦ *Ἠθικοῦ Μέρους* τῆς Κατηχέσεως. Τὸ δεύτερο κεφάλαιο εἶναι οἱ ἐντολές.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς μᾶς ἔδωκε (') ὁ ἴδιος *ἓνα τύπο*, ἓνα δεῖγμα, σύντομης προσευχῆς πρὸς τὸ Θεό. Τὴ λέμε *Κυριακὴ* (τοῦ Κυρίου) *προσευχῆ* ἢ και «*Πάτερ ἡμῶν*» (ἀπ' τὰ πρῶτα τῆς λόγια).

Ἡ
Κυριακὴ Προσευχὴ
«Πάτερ ἡμῶν»

Ἡ Κυριακὴ προσευχὴ εἶναι αὕτη :

«Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς Οὐρανοῖς :

1. Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά Σου.
2. Ἐλθέτω ἡ βασιλεία Σου.
3. Γενηθῆτω τὸ θέλημά Σου, ὡς ἐν οὐρανῷ και ἐπὶ τῆς γῆς.
4. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον.

1. Βλ. «*Εὐαγγ. κατὰ Ματθαῖον*» κεφ. ᾚ' § 9—13.

5. Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν.
6. Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν.
7. Ἄλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ—Ἄμήν.

Ἔστιν ἡ Βασιλεία καὶ ἡ Δύναμις καὶ ἡ Δόξα εἰς τοὺς Αἰῶνας—Ἄμήν.»

Ἄμα προσέξουμε βαθύτερα τὴν προσευχὴ αὐτή, ποὺ τὴν χαρακτηρίζει ἀληθινὰ θεϊκὴ χάρις καὶ συντομία, θὰ ἰδοῦμε, πῶς δὲ μένει τίποτε, ποὺ νὰ μᾶς χρειάζεται γιὰ τὴν ζωὴν καὶ νὰ μὴ τὸ ζητᾶμε.

§ 10 ΠΟΙΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΙΚΑΝΟΠΟΙΕΙ Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Ἄς ἰδοῦμε λοιπὸν μὲ κάθε συντομία καὶ προσοχὴν τὴν ζητᾶμε καὶ τί ἐλπίζουμε νὰ μᾶς δοθῇ μὲ τὴν Κυριακὴν προσευχὴν.

Καὶ πρῶτα· ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, σὺν ἀδελφία, ἀπευθυνόμεστε μὲ τὴν προσευχὴν μας στὸ Θεό, ποὺ εἶναι δημιουργὸς καὶ πνευματικὸς μας Πατέρας. Παίρνουμε λοιπὸν τὸ θάρρος καὶ τὸν προσφωνᾶμε, (τὸν καλοῦμε) **Πατέρα**.

Προσφώνηση :
«Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς».

Ἔβρουμε βέβαια, πῶς ὁ Θεὸς εἶναι πανταχοῦ παρὼν· ξέρουμε ἀκόμα, πῶς μπορούμε ἐλεύθερα νὰ τοῦ προσευχηθῶμε, μὲ τὴν πεποίθησιν, πῶς θὰ μᾶς ἀκούσῃ· μὰ ὅμως, σὺν ἀσύγκριτα ἀνώτερό μας, σὸ Θεό μας, τὸν θεωροῦμε πιὸ ψηλά, ψηλότερα ἀπὸ τὶς κακίαις καὶ ἀπ' τὶς ἁμαρτίαις, ποὺ σέρνονται στὴ γῆ· ἀνεβάζουμε τὸ νοῦ μας καὶ τὴν καρδιά μας, στὰ οὐράνια, στὰ αἰώνια καὶ θεῖα ! καὶ γι αὐτὸ λέμε ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς (ποὺ μένεις στοὺς οὐρανοὺς) :

«Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς».

Εἶδαμε στὰ προηγούμενα τοὺς λόγους, ποὺ μᾶς ἀναγκάζουν νὰ πιστεύουμε, πὼς ὁ Θεὸς εἶναι ἅγιος. Μὰ αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ πιστεύη πρῶτος ὁ κάθε χριστιανός, ποὺ βλέπει καὶ προσέχει τὰ δείγματα τῆς ἀγιωσύνης τοῦ Θεοῦ, κι ἔπειτα νὰ φροντίζη μὲ τὸ παράδειγμά του καὶ μὲ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ νὰ κάμῃ νὰ τὸ πιστέψουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῆς Οἰκουμένης. Ὅλοι νὰ πιστεύουν στὸν ἅγιο Θεό· ὅλοι νὰ κάνουν μόνο καλὰ πράξεις. Ἀπ' ὅλους ν' ἀγιασθῇ τὸ ὄνομά του. Αὐτὸ ζητᾶμε πρῶτα πρῶτα, παρακαλώντας :

« **Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά Σου** ».

Ἄμα φτάση ἐποχή, ποὺ νὰ δοξάζεται τὸ ἅγιο ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἀπ' ὅλους στὴ γῆ, τότε δὲ θὰ ὑπάρχουν κακίες, δὲ θὰ γίνονται παρανομιές, δὲ θὰ φαίνονται δυσκολίες, δὲ θὰ γίνονται κακὰ πράξεις, καθὼς δὲ γίνονται καὶ στὸν οὐρανό, ποὺ βασιλεύει ὁ Θεὸς μὲ τοὺς δίκαιους νόμους του, ἀνάμεσα στοὺς Ἁγίους καὶ στοὺς Ἀγγέλους.

Αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὴ βασιλεία—τὴν οὐράνια βασιλεία τοῦ Θεοῦ— ζητᾶμε κι ἐμεῖς οἱ ἀληθινοὶ χριστιανοί, νᾶρθῃ νὰ βασιλέψῃ κι ἐδῶ στὴ γῆ :

« **Ἐλθέτω ἡ βασιλεία Σου** ».

Ἄμα ὅλοι πιστέψουμε μὲ εὐλικρίνεια στὸ Θεό· ἅμα ὅλοι ἐκτελοῦμε κατὰ γράμμα τίς ἅγιες ἐντολές του· ἅμα ζοῦμε στὴν ἀλήθεια καὶ στὴν ἀγάπη· ἅμα βασιλεύουν στὴ γῆ οἱ νόμοι τοῦ Θεοῦ· τότε θὰ μπορούμε νὰ εἰποῦμε, πὼς γίνεται κι ἐδῶ σ' ἐμᾶς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καθὼς γίνεται καὶ στὸν οὐρανό, ἀπ' τοὺς ἅγιους Ἀγγέλους. Αὐτὸ ζητᾶμε μὲ τὴν τρίτη παράκληση λέγοντας :

γ' Παράκληση :
= Γενηθήτω τὸ θέλημά Σου
ὡς ἐν Οὐρανῷ καὶ ἐπὶ
τῆς Γῆς =

«Γενηθήτω τὸ θέλημά Σου, ὡς ἐν Οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς Γῆς».

Στὴ ζωὴ καὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν ζώων ἀκόμη, ἕνα πρᾶμα συμβαίνει σχεδὸν πάντοτε : δὲ σκέπτεται κανένας οὔτε φαγητὸ οὔτ' ἄλλη ἀπολαυση, ἅμα δὲν ἔχη ἡσυχία. Σὰν ἡσυχία, τότε σκέπτεται καὶ τὴν τροφή του

δ' Παράκληση :
=Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον=

καὶ τίς ἄλλες του ἀνάγκες.

Κι ὁ ἀληθινὸς χριστιανός, ποῦ μόνη σκέψη καὶ φροντίδα του εἶναι νὰ ζῆ καὶ νὰ περνᾷ σύμφωνα μὲ τὴ θέληση τοῦ Θεοῦ, σὰ ζήτησε, μὲ τίς προηγούμενες παρακλήσεις του, τὴν ὀλοκλήρωση τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, σκέπτεται τώρα καὶ τὴ συντήρησή του, τὸν ἄρτο τῆς ἡμέρας (τὸν ἐπιούσιον), τὴ βάση αὐτὴ τῆς ζωῆς του, καὶ παρακαλεῖ λέγοντας :

«Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον».

Στὴ ζωὴ ὁ ἄνθρωπος, κι ὁ πιὸ ἀγαθὸς κι ἐνάρετος, κι ὁ πιὸ ἅγιος ἀκόμη, εἶναι ἀδύνατο νὰ μείνη ἀναμάρτητος. Ὁ Θεὸς μόνο εἶναι ἀναμάρτητος! Μόνο ὁ Θεὸς εἶναι τέλειος Ὁ ἄνθρωπος πάντα μένει χρεώστης (ὀφειλέτης),

ε' Παράκληση :
=Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν=

τόσο στὸ Θεό, ὅσο καὶ στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Αὐτὰ τὰ ἠθικὰ χρέη (τὰ ὀφειλήματα) παρακαλοῦμε τὸ Θεὸ νὰ μᾶς τὰ συχωρέση (νὰ μᾶς τὰφήμῃ), δίνοντας ἀμέσως τὴ βεβαίωση, πὼς κι ἡμεῖς συχωροῦμε κι ἀφήνομε (ἀφίεμεν) στοὺς χρεώστες μας (τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν) ὅ,τι μᾶς χρεωστοῦνε· τοὺς συχωροῦμε κάθε βλάβῃ, κάθε ἐνόχληση, κάθε στενοχώρια, ποῦ μᾶς προξενοῦνε. Ὁ Κύριος ὁ ἴδιος εἶπε κάποτε (1) :

« Ἄμα συχωρᾶτε τοὺς ἀνθρώπους τὰ παραπτώματά τους, τότε κι ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος θὰ συχωρέση τὰ δικά σας·

1. Βλ. «*Εὐαγγ. κατὰ Ματθαῖον*» κεφ. ΣΤ'. § 14—15.

ἅμα ὅμως ἔσεῖς δὲ συχωρᾶτε τοὺς ἀνθρώπους τὰ παραπτώματα τούς, οὔτε ὁ πατέρας σας θὰ συχωρέση τὰ δικά σας».

Ἀληθινά! πρέπει νὰ εἴμαστε πολὺ κακοί, ζητώντας νὰ συχωρεθοῦν οἱ ἁμαρτίες μας, σὲ στιγμή, πού ἐμεῖς δὲ συχωροῦμε οὔτε τὰ παραμικρὰ σφάλματα (παραπτώματα) τῶν ἄλλων. Οὔτε μπορεῖ νὰ σταθῆ καίνο, πού λένε πολλοί: μὰ... σὰ δὲ μὲ συχωρᾷ ὁ ἄλλος, οὔτε κι ἐγὼ τὸν συχωρῶ. Ὅχι! αὐτὸ δὲν εἶναι καθόλου σωστό. Ἐμεῖς πρέπει νὰ κάνουμε τὸ καθήκον μας, σύμφωνα μὲ τὶς ὁδηγίες τῆς Θρησκείας μας γιὰ τὸν ἄλλο, βλέπει ὁ οὐράνιος δικαστῆς.

Αὐτὰ ζητᾶμε καὶ ὑποσχόμαστε μὲ τὴν παράκληση:

«Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφιέμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν».

Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει τὴ δύναμη νὰ κάνη πάντα τὸ ἀγαθόν· ἔχει

στ Παράκληση:
=Καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς
εἰς πειρασμόν=

ἀνθρώπινες ἀδυναμίες· ἔχει πολλὰς ἀτέλειες· τὸν τριγυρνᾷ πολλοὶ πειρασμοί, πού πολλὰς φορὲς τὸν νικᾶνε καὶ τὸν παρασέρνουνε στὸ κακὸ (ἄλλοτε ἀπ' τὴν

κακία τοῦ Σατανᾶ κι ἄλλοτε ἀπὸ θεία παραχώρηση, γιὰ νὰ δοκιμαστῆ ὁ χριστιανὸς παραδειγματικά, καθὼς γίνηκε μὲ τὸν Ἰώβ). Ὅχι μοναχὰ ὁ ἄνθρωπος, πού ζῆ μέσα στὴν κοινωνία, πού τὸ κακὸ παραμονεύει ὑψυλα κι ἐλκυστικά σὲ κάθε γωνιά, σὲ κάθε μας βῆμα! ἀλλὰ κι ὁ ἀσκητῆς ἀκόμα, πού ζῆ στὴν ἐρημιὰ, περιτριγυρίζεται ἀπὸ πολλοὺς πειρασμούς. Ὅχι μοναχὰ ὁ φτωχὸς κι ὁ ἀδύνατος, ἀλλὰ κι ὁ δυνατὸς κι ὁ πλούσιος—κι αὐτὸς μάλιστα πιὸ πολὺ—εἶναι ὁ στόχος τοῦ Σατανᾶ, τοῦ Πειρασμοῦ. Καὶ χρειάζεται ἀντοχή· καὶ χρειάζεται δύναμη πολλή, γιὰ νὰ κρατηθῆ ἀνίκητος ὁ χριστιανός, ἅμα τὸν ἀφήκη ὁ Θεὸς νὰ μπῆ (ἅμα τὸν εἰσενέγκη) στὸν πειρασμό! Γι αὐτὸ παρακαλοῦμε:

«Καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν».

Καί, σὸν ἀληθινὰ τρομαγμένοι, ἀπ' τὸν ὑπολογισμό τῆς ἀνθρώπι-
νης ἀδυναμίας μας, μπρὸς τὴ θεά τοῦ
ξ' Παράκληση : πονηροῦ, παρακαλοῦμε νὰ μᾶς γλυτώ-
= Ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ= ση (νὰ μᾶς ρύσῃ) ἀπ' τὸ πονηρό :

« Ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ ».

Καί στὸ τέλος τῆς προσευχῆς, ἀναγνωρίζοντας, πὼς ὅλα κείνα, πὸν ζητᾶμε εἶναι στὴν ἀπόλυτη Ἐξουσία καὶ στὴ Δύναμη καὶ στὴ Δόξα τοῦ Οὐράνιου Πατέρα, δικαιολογοῦμαστε γιὰ τὸ θάρρος, πὸν πήραμε νὰ τὸν παρακαλέσουμε καὶ λέμε :

« Ὅτι Σοῦ ἐστὶν ἡ Βασιλεία καὶ ἡ Δύναμις καὶ ἡ Δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας » Ἀμήν⁽¹⁾.

Κεφάλαιο δεῦτερο

ΕΝΤΟΛΕΣ

§ 11. ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

ΜΩΣΑΪΚΟΣ ΝΟΜΟΣ

Καὶ πρῶτα *στὴν Παλαιὰ Διαθήκη* :

Βρίσκουμε ὠρισμένες καὶ καταγεγραμμένες μ' ἀκρίβεια τὶς ἐντολές, πὸν κανονίζουν τὰ καθήκοντα τοῦ πιστοῦ ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπέναντι τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τοῦ πλησίον του. Εἶναι ὁ «*Μωσαϊκὸς νόμος*».

Σ' ἐποχῆ, πὸν ὁ λαὸς τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐσώθηκε μὲ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ ἀπ' τὴ δουλεία τῶν Αἰγυπτίων καὶ προχωροῦσε γιὰ τὴ «*Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας*», στὸ δρόμο του, στὸ ὄρος *Σινᾶ*, φανερώθηκε ὁ Θεὸς στὸν ἐδηγό του, τὸ *Μωϋσῆ*, καὶ τοῦδωκε τὶς *Δέκα Ἐντολές*, γραμμένες σὲ *δυὸ πλάκες*⁽²⁾.

1. Ἀμήν = Ἀλήθεια, ἃς γίνῃ ἔτσι.

2. Βλ. *Παλαιὰ Διαθήκη* σελ. 53—55.

«Οἱ 10 Ἐντολές» ἢ «Δεκάλογος» εἶναι :

- 1η.—Ἐγώ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου· οὐκ ἔσονται σοι θεοὶ ἕτεροι, πλὴν ἐμοῦ.
- 2.—Οὐ ποιήσεις σεαυτῶ εἰδωλον οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ γῆ κάτω, καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς· οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς.
- 3.—Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ.
- 4.—Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν Σαββάτων, ἀγιάζειν αὐτήν. Ἐξ ἡμέρας ἔργῳ καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου· τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, Σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου.
- 5η.—Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἵνα μακροχρόνιος ἔσῃ ἐπὶ τῆς γῆς.
- 6η.—Οὐ φονεύσεις.
- 7η.—Οὐ μοιχεύσεις.
- 8η.—Οὐ κλέψεις.
- 9η.—Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ.
- 10η.—Οὐκ ἐπιθυμήσεις ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστί».

§ 12. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΔΕΚΑΛΟΓΟΥ

Ὁ ἄνθρωπος ἔχει καθήκοντα στὸ Θεὸ καὶ καθήκοντα στὸν ἑαυτὸ του καὶ στὸν πλησίον του. Τὰ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ Θεὸ εἶναι γραμμένα στὶς τέσσερες ἐντολὲς τῆς μιᾶς πλάκας.

ΟΙ ΕΝΤΟΛΕΣ ΤΗΣ Α΄ ΠΛΑΚΑΣ.—ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΘΕΟ

Ὁ Θεὸς λέει στὸν ἄνθρωπο : « **Ἐγὼ εἶμαι ὁ Κύριος καὶ Θεὸς σου δὲ θᾶχης ἄλλους Θεοὺς ἐκτός ἀπὸ μέ** ». Αὐτὴ ἡ ἐντολὴ εἶναι ἡ βάση

1η Ἐντολή :
= Ἐγὼ εἶμι Κύριος ὁ Θεὸς σου, οὐκ ἔσονται σοὶ Θεοὶ ἕτεροι, πλὴν ἐμοῦ==

γιαὶ ὅλες τὶς ἄλλες· ἅμα ὁ ἄνθρωπος πιστεύη πραγματικὰ στὸ Θεό, κι ἅμα

τὸν ἀγαπάη καὶ τὸ σέβεται, τότε ὠρισμένα θὰ κάνη καὶ τὶς ἄλλες τὸ ἐντολές.

Ἄμα πιστεύη στὸν ἕνα καὶ μόνο ἀληθινὸ Θεό, δὲ θᾶναι ἄθεος, δὲ θᾶναι πολυθεϊστής, δὲ θὰ πιστεύη μαγεῖες, δεισιδαιμονίες, μαγγανείες, δὲ θὰ κολουθῇ τοὺς αἰρετικούς, γιατί ὅλα αὐτὰ εἶναι ἄρνηση τῆς πίστεως στὸ Θεό.

« **Ποτέ σου νὰ μὴ λατρέψης κανένα εἶδωλο** (ὁμοίωμα, χτίσματα τοῦ Θεοῦ) ».

2α Ἐντολή :
= Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἶδωλον οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω...==

Ἡ δευτέρα ἐντολή, συμπληρώνοντας τὴν πρώτη, μᾶς λέει ὅχι μονάχα νὰ μὴ λατρεύουμε ἄλλους Θεοὺς, μὰ οὔτε καὶ

χτίσματα καὶ δημιουργήματα τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ μας νὰ μὴ λατρεύουμε, καθὼς κάνουν οἱ εἰδωλολάτρες.

Ἄμα ἀκολουθοῦμε τὴν ἐντολὴ αὐτή, Θεὸς μας θᾶναι μόνο ὁ **Πνευματικὸς Θεὸς** καὶ τίποτε ἄλλο· οὔτε πρόσωπα ἀγαπημένα, οὔτε χρῆμα, οὔτε ἀπολαύσεις, οὔτε εἰκόνες, οὔτε τίποτε. (1)

1. Στὶς εἰκόνες—ποὺ εἶναι ὁμοιώματα τῶν Ἁγίων—εἶπαμε στὴν Ἐκκλ. Ἱστορ. σελ. 101, πὼς δὲν κάνουμε λατρεία, παρὰ μόνο *τιμητικὴ προσκύνηση*.

«**Μὴ πιάνης στὸ στόμα σου τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου μάταια καὶ δίχως σπουδαῖο λόγο**».

3η Ἐντολή:
=Οὐ λήψη τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπιματαίω=
ματαίω=

Στὴν ἐντολή αὐτὴ πρέπει πολὺ νὰ προσέξουμε.

Ἵπάρχουν ἄνθρωποι, ποὺ πιάνουν στὸ στόμα τους τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἢ τῶν ἁγίων του, ἐντελῶς ἄσκοπα καὶ δίχως λόγο, ἴσως κι ἔτσι... γιὰ νὰ πλουτίσουν τὴν ὀμιλία τους, βεβαιώνοντας τάχα πράματα τιποτένια κι ἀνάξια προσοχῆς.

Ἵπάρχουν ἄλλοι, ποὺ παίρνουν στὸ στόμα τους—καὶ ὑβριστικὰ μάλιστα—τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἢ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἁγίων. Ἡ τέτοια συμπεριφορὰ τους προκαλεῖ καὶ φρίκη καὶ βδελυγμία σωστῆ καὶ τιμωριέται κι ἀπ' τὸν ποινικὸ νόμο.

Ἵπάρχουν καὶ τρίτοι, ποὺ θέλουν νὰ πλαισιώνουν τίς ὑποσχέσεις τους μὲ ὄρκους! κι ὅμως εἶναι γνωστό, πῶς ποτὲ δὲν τοὺς τηροῦν· εἶναι γι αὐτὸ ἀξιοκατάκριτοι καὶ πολὺ σωστά ὁ κόσμος δὲν τοὺς ἔχει σὲ καμμιά ὑπόληψη.

Ὁ Χριστός, συμπληρώνοντας τὴν ἐντολή αὐτή, συμβούλεψε, ποτὲ νὰ μὴν ὀρκιζώμαστε στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὄχι μόνο γιὰ μάταια κι ἀσήμαντα πράματα, μὰ οὔτε καὶ γιὰ σπουδαῖα: «**Ἐγὼ δὲ λέγω μὴ ὀμόσαι ὄλως... ἔστω δὲ ὁ λόγος σας Ναί-Ναί ἢ Οὐ-Οὐ· τὸ περὶ τούτων ἐστὶν ἐκ τοῦ πονηροῦ**» (1).

Κι ἔτσι εἶναι καλὸ νὰ κάνουμε σὲ κάθε περίπτωση· νὰ περιοριζώμαστε βεβαιώνοντας ἢ ἀρνιούμενοι τὰ περιστατικὰ μὲ ἓνα **ναί** ἢ μὲ ἓνα **ὄχι**, σύμφωνα μὲ τὴν ἀντίληψή μας καὶ μὲ τὴ συνείδησή μας.

Ἔρχονται ὅμως κι ἐξαιρετικὲς περιστάσεις, ποὺ εἶναι ὑποχρεωμένος ὁ ἄνθρωπος νὰ δεχτῆ τὸν ὄρκο, ποὺ τοῦ ἐπιβάλλουν, γιὰ τὴν ἀπόδειξη τῆς ἀλήθειας. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος συσταίνει τὸν ὄρκο σ' ὅμοιες

1. Βλ. «**Εὐαγγ. κατὰ Ματθαῖον**» Ε. § 33-36.

περιστάσεις: «πάσης ἀντιλογίας πέρας εἰς βεβαίωσιν ὁ ὄρκος» λέει ('). Κι ὁ ἴδιος πολλές φορές στίς ἐπιστολές του λέει «*μάρτυς μου ὁ Θεός*» (').

Κι αὐτὸς ὁ Κύριος, τότε, ποὺ τὸν ὠρκίσει ὁ Καϊάφας, λέγοντας «ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς, εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ» ('), δέχτηκε τὸν ὄρκο κι ἀπάντησε— καθὼς ἀπαντοῦσαν καὶ οἱ ραββῖνοι— «*Σὺ εἶπας*».

Σ' ἕνα ὅμως πρέπει νὰ προσέχουμε σὲ παρόμοιες περιστάσεις: πρέπει νάχουμε πραγματικὴ συναίσθησι τῆς σοβαρότητος, ποὺ ἔχει μιὰ τέτοια πράξι, σὰν τὸν ὄρκο! Ὅποιος ὀρκίζεται ψεύτικα ἢ ἐπιπόλαια ἐγκληματεῖ καὶ τιμωριέται κι ἀπ' τὸ Θεὸ κι ἀπ' τὸν ποινικὸ νόμο.

Ἡ ἐντολὴ αὐτὴ λέει στὸν ἄνθρωπο «*ἕξι ἡμέρες νὰ ἐργάζεσαι τῇ δὲ ἐβδόμῃ νὰ δοξάζῃς τὸ Θεὸ σου*».

4η Ἑντολή:

=Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν Σαββάτων ἁγιάζειν αὐτήν. Ἐξ ἡμέρας ἐργᾶ καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ Σάββατα Κυριῷ τῷ Θεῷ σου.=

Ὁ Μωσαϊκὸς νόμος ὠρίζε στοὺς Ἰσραηλίτες νὰ ἐργάζονται τὶς ἕξι ἡμέρες ἀπ' τὴν ἐβδομάδα καὶ τὴν ἐβδόμῃ ἡμέρᾳ—τὸ Σάββατο (4)—νὰ τὸ ἀφιερῶνουν στὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Μωϋσῆς λέει στὴ *Γένεση*, πὼς ὁ Θεὸς τὴν ἐβδόμῃ ἡμέρᾳ κατάπαψε ἀπ' τὰ ἔργα τῆς Δημιουργίας τοῦ Κόσμου. Ἔτσι ἀνέκαθε τὸ Σάββατο ἦταν ἡμέρα λατρείας τοῦ Θεοῦ κι ἀναπαύσεως· ἕνας λόγος ἦταν αὐτός· ἄλλος λόγος εἶναι ἐντελῶς ὑγιεινός· ἢ συνεχῆς κι ἀδιάκοπη ἐργασία φθειρεῖ τὸ σῶμα καὶ ὑποσκάφτει τὴν ὑγείαν· ἢ ὑπερκόπωση φέρνει στὴν ἐξάντληση. Εἶναι λοιπὸν καὶ ὑγιεινὴ ἀπαίτησι ν' ἀναπαύεται ὁ ἄνθρωπος.

1. Βλ. «*Ἐπιστολὴ Παύλου πρὸς Ἑβραίους*» ΣΤ. § 16.

2. Βλ. «*Ἐπιστολὴ Παύλου πρὸς Ῥωμαίους Α'*» § 9.

3. Βλ. «*Καινὴ Διαθήκη*» σελ. 99 καὶ «*Εὐαγγ. κατὰ Ματθαῖον*» ΚΣΤ. § 63-65.

4. Σάββατο: Λέξι Ἑβραϊκῆ=ἀνάπασι· ἄλλου σημαίνει ἐβδομάδα.

Στὴ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία δὲν ἀφιερώνεται στὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ τὸ Σάββατο, δηλ. ἡ τελευταία ἡμέρα τῆς ἐβδομάδας, ἀλλὰ ἡ ἀκόλουθη, ποῦ εἶναι πλησίον τοῦ Σάββατο κι ἔρχεται πρώτη τῆς νέας ἐβδομάδας, ἡ **Κυριακή**. Ἡ Κυριακὴ εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Ἀπ' τὴν ἐποχὴ τῶν Ἀποστόλων ἑορταζόταν. Ἀναφέρεται μάλιστα καὶ στὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων (1) καὶ στὴν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη (2) γιὰ ἡμέρα ἑορτάσιμη.

Ἐκκλησιαζόμεστε τὴν Κυριακὴ εἰ Χριστιανοὶ κι ἀπέχουμε ἀπὸ σωματικὰς ἐργασίας. Ὅμως στὴν Καινὴ Διαθήκη ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μᾶς διδάσκει, πὼς ποτὲ δὲν πρέπει ν' ἀφήνουμε τὴν εὐκαιρία νὰ κάνουμε ἀγαθὰ ἔργα· ὁ ἴδιος ποτὲ δὲν ἔπαυε, καὶ στὴν ἐξαιρετικὴ αὐτὴ ἡμέρα, νὰ θεραπεύῃ, νὰ διδάσκῃ νὰ ὁδηγῇ, μ' ὅλη τὴν κατηγορία, ποῦ τοῦκαναν οἱ Ἰουδαῖοι, πὼς δὲν «*τηρεῖ τὰ Σάββατα*»· ἔλεγε μάλιστα: «*ὁ πατήρ μου ἐργάζεται εἰς τὸν Οὐρανὸν καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι*» (3). Ἄλλοτε πάλι εἶπε: «*τὸ Σάββατο γίνηκε γιὰ τὸν ἄνθρωπο κι ὄχι ὁ ἄνθρωπος γιὰ τὸ Σάββατο*» (4).

Ἐχομε λοιπὸν χρέος νὰ μὴν ἀποφεύγουμε ποτὲ νὰ κάνουμε ἀγαθὰ ἔργα—νὰ συντρέχουμε σ' ἔργα σωτηρίας—ν' ἀνακουφίζουμε ἀσθενεῖς καὶ πάσχοντες.

ΟΙ ΕΝΤΟΛΕΣ ΤΗΣ Β' ΠΛΑΚΑΣ.—ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΛΗΣΙΟΝ

Οἱ δεύτερες αὐτὰς ἐντολὰς δόθηκαν γραμμένες σὲ δευτέρῃ πλάκα καὶ μιλοῦν γιὰ τὰ καθήκοντα καὶ τίς

δη ἐντολή:
=Τίμα τὸν Πατέρα σου καὶ τὴν
Μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται
καὶ ἵνα μακροχρόνιος ἔσῃ ἐπὶ
τῆς γῆς=

ὑποχρεώσεις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν
πλησίον του.

Ἡ 5ῃ ἐντολὴ ὀρίζει: «*Νὰ σέβεται ὁ ἄνθρωπος καὶ νὰ τιμᾷ τὸν*

πατέρα του καὶ τὴ μητέρα του—τοὺς γονεῖς του—γιὰ νὰ εἶναι εὐτυχής».

1. Πράξεις Ἀποστόλων: Κ.—§ 7. — 2. Ἀποκάλυψη Ἰωάννη: Α.—§ 10.
3. Βλ. «*Εὐαγγέλιο κατὰ Ἰωάννην*» Ε—§ 17.—«*Καινὴ Διαθήκη*» σελ. 18.
4. Βλ. «*Εὐαγγέλιο κατὰ Μάρκον*» Β—27.

Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη βροσκοῦμε, πῶς: «ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα κατεδικάζεται εἰς θάνατον» (1). ἄλλου: «εὐλογεῖς τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου· ἡ πρώτη ἐστὶν ἐπιταγή· ἡ δεύτερη ἐστὶν ἐπιταγή· ἡ τρίτη ἐστὶν ἐπιταγή· ἡ τέταρτη ἐστὶν ἐπιταγή· ἡ πέμπτη ἐστὶν ἐπιταγή· ἡ ἕκτη ἐστὶν ἐπιταγή· ἡ ἕβδομη ἐστὶν ἐπιταγή· ἡ ὄγδομη ἐστὶν ἐπιταγή· ἡ ἕκτη ἐστὶν ἐπιταγή· ἡ ἕβδομη ἐστὶν ἐπιταγή· ἡ ὄγδομη ἐστὶν ἐπιταγή» (2).

Στὴν Καινὴ Διαθήκη βλέπουμε πῶς: «ὁ Ἰησοῦς ἦταν ὑποτασσόμενος στὸν Ἰωσήφ καὶ στὴ Μητέρα του» (3).

Ἄπ' τὸ Σταυρὸ, καὶ λίγο πρὸ τοῦ «τετέλεσται», προνόησε γιὰ τὴ Μητέρα του καὶ εἶπε: «**Ἰωάννη, ἰδοὺ ἡ Μήτηρ σου**».

Δέχτηκε δίχως ἀντίρρηση τὴν ὑπέρτατη θυσία λέγοντας: «**ἄς γίνῃ οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς Σὺ, Πάτερ**» (4).

Μετὰ τὸ «τετέλεσται» πρόσθεσε: «**Πάτερ, εἰς χεῖρας σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμα μου**» (5).

Ἡ 5ῃ αὐτὴ ἐντολή—ποῦ εἶναι καὶ ἡ πρώτη τῆς σειρᾶς τῶν καθυκόντων πρὸς τὸν πλησίον—εἶναι ἡ βάση γιὰ ὅλες τὶς ἄλλες. Κατὰ φυσικώτατο λόγο οἱ γονεῖς εἶναι πῶς ποῦ δικοί μας, ἀπ' ὅλους τοὺς πλησίον. Ἄμα κανεῖς τοὺς γονεῖς του δὲν τιμάει καὶ δὲ σέβεται, πῶς τὸν ἀνάθεψαν, τὸν ἐμόρφωσαν, τὸν ἐβόγηθησαν πῶς ποῦ ἀπὸ κάθε ἄλλον, γιὰ νὰ γίνῃ ὅ,τι εἶναι, πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ φερθῇ καλὰ σὲ κάθε ἄλλο πλησίον του!

Πολλὴ εὐγνωμοσύνη πρέπει νὰ χρεωστοῦμε στοὺς γονεῖς μας, γιὰ ὅσα ἔκαμαν γιὰ μᾶς· σὲ κάθε εὐκαιρία, καὶ μὲ κάθε τρόπο, πρέπει νὰ ανταποδίνουμε τὴν εὐεργεσία καὶ νὰ ἐκδηλώνουμε τὸ εὐγενικὸ αἶσθημα τῆς εὐγνωμοσύνης.

Ἀνάλογα πρέπει νὰ φερνώμαστε καὶ σὲ κάθε ἄλλο, πῶς φροντίζει γιὰ μᾶς· κηδεμόνα, δάσκαλο, πολιτεία, γενικοὺς εὐεργέτες, ἄρχοντες, δικαστὲς κ. ἄ.

1. Βλ. Ἐξοδο: ΚΑ—§ 5—16.—καὶ «Εὐαγγ. κατὰ Μάρκον» Ζ. 10.

2. Βλ. Σοφία Σειράχ: Γ—§ 9.

3. Βλ. «Εὐαγγέλιον κατὰ Ἰωάννην» ΙΘ—§ 25.

4. Βλ. «Εὐαγγέλιον κατὰ Ματθαῖον» ΚΓ—§ 40.—«Καινὴ Διαθήκη» σελ. 93

5. Βλ. «Εὐαγγέλιον κατὰ Λουκᾶν» ΚΓ—§ 46.—«Καινὴ Διαθήκη» σελ. 114.

Ἡ ἐντολὴ αὐτὴ ἀπαγορεύει τὸ φόνο ἄλλου ἀνθρώπου.

6η Ἐντολή :
=Οὐ φονεύσεις=

Ἄμα κανεῖς τὴ ζωὴ τοῦ ἄλλου ἀφαιρῆ, τὸ ἄλλο μένει νὰ τοῦ κἀνή; Ἡ ζωὴ εἶναι τὸ πολυτιμότερο ἀγαθὸ, ποῦ ἔδωκε ὁ Θεὸς στὸν ἄνθρωπο! καὶ κανένας δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τοῦ τὴ θίξῃ· οὔτε ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐξουσιάζει τὴν ἴδια του τὴ ζωὴ, τὸ ὑπέρτατο αὐτὸ δῶρο τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ!

Ὁ Χριστὸς συμπληρώνοντας τὴν ἐντολὴ αὐτὴ λέει: « **Ἠκούσατε... οὐ φονεύσεις· ἐγὼ δὲ λέγω, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος ἔνοχος ἔσται.** » (1)

Ὁ Χριστὸς ἠθέλησε μὲν αὐτὸ νὰ ξεριζώσῃ τὴν κύρια ἀφορμὴ, ποῦ ὀδηγεῖ στὸ φόνο· ἠθέλησε νὰ καυτηριάσῃ τὸ **θυμὸ** καὶ τὴν **ὀργή**, ποῦ ἐκνευρίζουν τὸν ἀμόρφωτο ἄνθρωπο, ποῦ θολώνουν τὸ νοῦ κι ὀδηγοῦν στὸ ἐγκλημα ἐναντίον ἄλλων ἢ καὶ τοῦ ἑαυτοῦ του!

Κι ἀκόμη παραβάτες τῆς ἐντολῆς εἶναι κι ἐκεῖνοι, ποῦ ἀνέχονται μὲ ἀπάθεια νὰ κινδυνεύῃ ἡ υἰεῖα καὶ ἡ ζωὴ τῶν ἄλλων!

Οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ καὶ οἱ Πολιτικοὶ Νόμοι ἀνέχονται τὸ φόνο καὶ δὲν τὸν θεωροῦν ἐγκλημα, ἅμα γίνεται ἀπὸ παράφρονες—ἀπὸ ἀμέλεια—σὲ ὥρα ἀμύνης—στὸν πόλεμο—στὴν αὐτοθυσία· κι ἀκόμη, ἅμα ἐπιβάλλεται στοὺς καταδίκους, γιὰ φρικιαστικὰ ἐγκλήματα.

Δυὸ πράγματα ἀποτελοῦνε τὴν πραγματικὴ ὑπόσταση τοῦ ἀνθρώπου: **ἡ ζωὴ** καὶ **ἡ τιμὴ**. Ἄμα χάσῃ ὁ ἄνθρωπος τὴ ζωὴ **πεθαίνει πραγματικὰ**· ἅμα προσβληθῆ ἡ ἀτομικὴ του ἢ ἡ οἰκογενειακὴ του τιμὴ **πεθαίνει ἠθικὰ**· κι ὁ ἠθικὸς θάνατος εἶναι πιδ ὀδυνηρὸς ἀπὸ τὸ φυσικό! Ἡ οἰκογενειακὴ τιμὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἀσάλευτη βία τῆς οἰκογενειακῆς του εὐτυχίας καὶ τῆς προκοπῆς του· εἶναι

7η Ἐντολή :
=Οὐ μοιχεύσεις=

1. Βλ. «*Εὐαγγέλιον κατὰ Ματθαῖον*»: Ε' § 22.

τὸ θεμέλιο τῆς ἠθικῆς Κοινωνίας. Καὶ πρέπει πολὺ νὰ προσέχουμε μήπως γίνουμε ἔνοχοι τέτοιου μεγάλου κακοῦ! Ἄξιζει νὰ προσέξουμε πολὺ τὴν ἐντολὴ «οὐ μοιχεύσης»! δηλ. «σεβάσου τὴν τιμὴ τοῦ ἄλλου!».

Ὁ Παῦλος, ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν, γράφει, πῶς ἀκόμη πρέπει νὰ προσέχουμε πολὺ γιὰ νὰ μὴ μολύνουμε τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴ μας μ' ἀνήθικες πράξεις! γιὰτι «τὸ σῶμα μας εἶναι μέλος τοῦ Χριστοῦ! εἶναι ναὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» (1).

Ὁ ἴδιος γράφει ἄλλοῦ, πῶς τὶς περισσότερες φορὲς οἱ κακὲς συναναστροφές γίνονται ἀφορρῆ νὰ καταντήσῃ ὁ ἄνθρωπος ἄχρηστος στὴ ζωὴ. «Φθείρουσιν ἡθὴ χρηστὰ ὀμιλῖαι κακαί», γράφει ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν στοὺς Κορινθίους! (2).

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος μᾶς συσταίνει, οὔτε νὰ στρέφουμε νὰ βλέπουμε τὶς ἀσχημίες: «ἄν ὁ ὀφθαλμὸς σου σὲ σκανδαλίξῃ ἔξελε αὐτόν, ἵνα μὴ μολυνθῇ ὄλον σου τὸ σῶμα» (3) λέει.

Οἱ κακὲς συναναστροφές, τ' ἄσεμνα θεάματα, τὰ ἐλεεινὰ τραγούδια καὶ τ' ἀνήθικα βιβλία καὶ περιοδικά, ἢ κακῶς ἐννοούμενη ἀνάπτυξη καὶ ὁ ψευτοπολιτισμὸς, ἢ κραιπάλῃ καὶ οἱ ἀτέλειωτες διασκεδάσεις, οἱ αἰσχρολογίαι καὶ τ' ἄσχημα παιχνίδια, σπρώχνουν ἀκράτητα στὴν ἀνηθικότητα!...

Καὶ...καταστροφὴ εἶναι πάντα τὸ τέλος στοὺς ἀνήθικους ἀνθρώπους καὶ στοὺς ἀκόλαστους λαοὺς!...

Ἐπειτα ἀπ' τὴ ζωὴ καὶ τὴν τιμὴ, ποὺ ἀποτελοῦνε, καθὼς εἴπαμε, τὴν πραγματικὴ ὑπόστασι τοῦ ἀνθρώπου, ἔρχονται καὶ τὰ ὑπάρχοντά του.—ἢ μικρὴ ἢ μεγάλη περιουσία του—ποὺ καὶ αὐτὴ εἶναι ἕνα συστατικὸ σπουδαῖο, μιὰ ἀνάγκη ἀπαραίτητη γιὰ τὴ ζωὴ. Τὶς περιο-

8η Ἐντολή:
=Οὐ κλέψεις=

1. Βλ. «Α' Ἐπιστολὴ Παύλου πρὸς Κορινθίους,» ΣΤ—§ 19.
2. Βλ. «Α' Ἐπιστολὴ Παύλου πρὸς Κορινθίους,» ΙΕ—§ 33.
3. Βλ. «Εὐαγγέλιον κατὰ Ματθαῖον,» Ε—§ 29.

σότερες φορές τὰ μικρὰ αὐτὰ ἀποταμιεύματα ἀποχτήθηκαν μὲ κόπους, μὲ στερήσεις, μὲ ἔντιμες προσπάθειες.

Δὲν εἶναι φυσικὰ καθόλου δικαιολογημένο νὰ ρίχνη κανέννας φθονερὸ μάτι καὶ ν' ἀπλώνη ἄρπαγο χέρι σὲ ξένη περιουσία! Κι' ἄρπαγὴ καὶ κλεψιά εἶναι βέβαια, ὅχι μόνο ἡ βίαιη καὶ ληστρική ἀφαίρεση τῶν ὑπαρχόντων τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ καὶ κάθε φεύτικη κι ἀπατηλὴ ἀφαίρεση τοῦ κόπου του, τοῦ ἰδρώτα του.

Κάθε κέρδος, ποὺ ἀποχτάει μὲ πονηρὲς ἐξυπνάδες ὁ φεύτης, ὁ ἀπατεῶνας, ὁ αἰσχροκερδής, ὁ λωποδύτης, ὁ ληστής, δὲν εἶναι ἔντιμο κέρδος, εἶναι **ἄδικο**· καί, σὰν **ἄδικο**, ποτὲ δὲν εἶναι **εὐλογημένο!** Ὅσο κι ἂν φαντάζη προσωρινὰ στὰ μάτια τῶν ἄλλων μὲ τὴν πολυτέλεια καὶ μὲ τὴν σπατάλη τὸ ἄδικο κέρδος, ὅμως **μένει πάντα ἄδικο!** κι ἀληθινὰ κάποια μέρα θὰ σκορπιστῇ στὸν ἀέρα!

Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους, πρέπει νᾶχουμε στὸ νοῦ μας, μπρὸς σὲ κάθε κέρδος, ποὺ ἐπιδιώκουμε, τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ: **«οὐ κλέψεις»**

Εἶπαμε στὴν **τετάρτη ἐντολή**, πῶς σὲ κάθε περίστασι, ποὺ κα-

9η Ἐντολή :
=Ὁὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ
τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν
ψευδῆ=

λεῖται ὁ ἄνθρωπος νὰ φέρη τὴ γνώμη
του γιὰ κάθε πρᾶμα, δὲν πρέπει νὰ
λέη ἄλλο τίποτε, παρὰ τὸ **ναὶ—ναὶ** ἢ
ὄχι—ὄχι.

Κι ἐπειδὴ στὴ ζωὴ συμβαίνει πολλὰς φορές νὰ λύνουν τὰ δικαστήρια τίς διαφορὰς τῶν ἀνθρώπων, **ποὺ ἡ ἀγάπη δὲ μπόρεσε νὰ τοὺς βοηθήσῃ νὰ τίς λύσουν μόνοι τους**, οἱ δικαστὲς εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ καλέσουν μάρτυρες καὶ νὰ τοὺς ἐπιβάλουν **ὄρκιο** γιὰ ν' ἀποδειχτῇ ἡ ἀλήθεια καὶ ν' ἀποδοθῇ **δικαιοσύνη**.

"Ἄν σὲ κάθε περίστασι πρέπει νᾶνχι καθέννας πολὺ προσεχτικῶς, βεβαιώνοντας ἢ διαψεύδοντας κάθε πρᾶμα, ποὺ ὑπόπεσε στὴν ἀντίληψή του, στὴν περίστασι αὐτῇ, ποὺ τὸν καλοῦν νὰ βεβαιώσῃ, στὸ **ὄνομα**

τοῦ Θεοῦ, πράματα σχετικὰ μὲ τὴν τιμὴ ἢ μὲ τὴν ὑπόληψη ἢ μὲ τὰ συμφέροντα τοῦ ἄλλου, πρέπει νὰ τὸ νοιώσῃ καθαρά: *πὼς οἱ ἀνθρώπινοι δικαστὲς ἔχουν στὸ μέσο τους καὶ τὸν οὐράνιο Δικαστή!* Κι ἄς κανονίσῃ νὰ δώκῃ τὴ βεβαίωση ἢ τὴν ἄρνηση ἢ τὴν πληροφορία, ποῦ τοῦ ζητοῦν, σύμφωνα μὲ τὸ δίκαιο καὶ μὲ τὴ συνείδησή του, *κι ὄχι ἀνάλογα μὲ φιλίες καὶ συμπάθειες ἢ μὲ φόβους, μὲ πάθη κι ἔχτρες!*

Ἡ ψευτομαρτυρία καὶ ἡ ἄδικη κατάκριση καὶ ἡ συκοφαντία εἶναι *νακοήθεια!* κι ἀποτελοῦν ἔγκλημα, ποῦ τὸ τιμωροῦν καὶ οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἀνθρώπινοι νόμοι!

Ἄς ἔχῃ πάντα ὁ καθένας μας ὑπ' ὄψει του τὴν ἐντολή:

«*Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ*».

Βλέποντας κανένας τ' ἄγαθὰ τοῦ πλησίον του, πρέπει νὰ χαίρεται καὶ νὰ εὐχαριστιέται, ποῦ ὁ διπλανός του εἶναι καλά: ποῦ, ἂν δὲν τὸν βοηθήσῃ, πάντα δὲ θὰ τοῦ γίνῃ κι ἐνοχλητικός.

10η Ἐντολή:
=Οὐκ ἐπιθυμήσεις ὅσα τῷ
πλησίον σου ἐστίν=

Εἶναι εὐχάριστο νᾶναι πλουτισμένους μὲ κάθε εὐτυχία καὶ χαρὰ ὁ διπλανός μας' καὶ δὲν εἶναι καθόλου κακὸ νὰ παραδειγματιζώμαστε κι ἐμεῖς καὶ νὰ καταβάλλουμε κάθε *ἐντιμὴ προσπάθεια*, καὶ νὰ ἀναπτύσσουμε κάθε *εὐγενικὴ ἀμιλλα* γιὰ νὰ γίνουμε κι ἐμεῖς καλοὶ κι εὐτυχημένοι.

Ἄλλὰ στὸ στάδιο αὐτὸ ὑπάρχει ἓνα ἐπικίνδυνα σημεῖο! Χρειάζεται μεγάλη προσοχή, μήπως παρασυρθοῦμε ἀπ' τὴν ἐπιθυμία μας νὰ φτάσουμε τὸ διπλανό μας, κι ἀντὶ νὰ ἐργαστοῦμε *τίμια καὶ ὑπομονητικὰ*, καταντήσουμε νὰ μᾶς πιάσῃ *ζήλεια καὶ φθόνος*.

Ἔτσι, ἡ ἀθώα ἐπιθυμία ἀντρεῖνύει σιγά-σιγά καὶ γίνεται φοβερὸ σαράκι: γίνεται ζήλεια καὶ φθόνος, ποῦ κατατρώει τὴν ψυχὴ καὶ

τὴν καρδιά, πὸ σκοτίζει τὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου! Καὶ τότε ἡ παρά-
 βαση ὄλων τῶν ἐντολῶν εἶναι ἐνδεχόμενη καὶ βέβαιη.

Γι αὐτό, πολὺ σοφά, μᾶς λέει ἡ δεκάτη ἐντολή: «*Οὐκ ἐπιθυ-
 μήσεις ὅσα τῷ κλησίῳ σου ἐστίν*».

ΕΝΤΟΛΕΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἄλλὰ καὶ στὴν *Καينὴ Διαθήκη* βλέπουμε, πὼς ὁ Κύριος ἡμῶν
 Ἰησοῦς Χριστός, πὸ καθὼς εἶπε ὁ ἴδιος, «*δὲν ἦρθε νὰ καταργήσῃ
 ἀλλὰ νὰ συμπληρώσῃ τὸ Μωσαϊκὸ νόμο*» (*) ἔδειξε σ' ὄλη του τὴ
 ζωὴ καὶ μ' ὄλη του τὴ διδασκαλία ἄπειρο καὶ διαρκῆ σεβασμὸ στὸ
 Μωσαϊκὸ νόμο.

—Τὸ Νομικὸ, ἅμα τὸν ἐρώτησε κείνος, τί πρέπει νὰ κάνῃ γιὰ
 νὰ κληρονομήσῃ τὴν αἰώνιο ζωὴ, τὸν παράπεμψε στὸ Νόμο (τὸ Μωσαϊκὸ)
 λέγοντας: «*ἐν τῷ Νόμῳ τί γέγραπται; πὼς ἀναγινώσκεις;*» (1)

—Τοὺς Γραμματεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους τοὺς ἀποκάλεσε *ὑπο-
 κριτῆς*, γιὰτὶ δίδασκαν κι ἐρμήνευαν τὸ Νόμο, πὸ οἱ ἴδιοι δὲν τὸν
 ἐτηροῦσαν (2)

—Γιὰ τὸ Θεὸ εἶπε, πὼς εἶναι *Πνεῦμα* καὶ, πὼς πρέπει πνευμα-
 τικά νὰ τὸν λατρεύουμε: «*Πνεῦμα ὁ Θεός· καὶ τοὺς προσκυνοῦν-
 τας Αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν*» (3).

—Στοὺς μαθητῆς του σύστησε *ἀγάπη*, καὶ μόνο ἀγάπη, γιὰ
 δεῖγμα μοναδικὸ, πὼς εἶναι μαθητῆς δικοῦ του: «*ἀγαπᾶτε ἀλλήλους·
 ἐν τούτῳ γνώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγά-
 πην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις*» (4).

—Γιὰ τὸν ἄνθρωπο γενικά, γιὰ τὸν κάθε ἄνθρωπο, δηλαδὴ γιὰ
 τὸν *πλησίον* μας, ἐζήτησε κι ἐσύστησε *ἀγάπη* ἀπερίοριστη, καθὼς
 ἀγαπάει καθένας τὸν ἑαυτὸ του! (5).

(*) Βλ. «*Εὐαγγ. κατὰ Ματθαῖον*» Ε. 17—20, καὶ «*Εὐαγγ. Περικοπές*» σελ. 135.

1. Βλ. «*Εὐαγγέλιον κατὰ Λουκᾶν*,» 1—25 κ. ἑ.

2. Βλ. «*Εὐαγγέλιον κατὰ Ματθαῖον*,» ΚΓ—13—39.

3. Βλ. «*Εὐαγγέλιον κατὰ Ἰωάννην*» Δ. 24.

4. Βλ. «*Εὐαγγέλιον κατὰ Ἰωάννην*,» ΙΓ—35.

5. Βλ. «*Εὐαγγέλιον κατὰ Ματθαῖον*,» ΚΒ—37—40.

—Ούτε καὶ τὸν ἐχθρὸν δὲν ἐξαιρεῖ ὁ Κύριος ἀπ' τὴν ἀγάπη μας:
«*Ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, λέει, (1) εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς*».

—Κι ἀληθινά, ὅποιος πιστεύει τὸ Θεὸ γιὰ Πνεῦμα, συμμορφώνεται καὶ μὲ τὶς τέσσερες πρῶτες ἐντολὲς τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου:

Καὶ ἓνα μόνο Θεό, τὸν πνευματικό, λατρεύει· καὶ σὲ εἰδῶλα δὲν πιστεύει· καὶ γιὰ τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ μιλεῖ μὲ σεβασμό· καὶ στὶς ὀρισμένες ἑορτὲς τὸν λατρεύει μὲ σεβασμὸ καὶ μ' εὐλάβεια πολλή.

Κι ὅποιος πάλι αἰσθάνεται γιὰ τὸν πλησίον του ἀγάπη, ὅμοια μ' ἐκεῖνη, ποὺ αἰσθάνεται γιὰ τὸν ἴδιον τὸν ἐαυτό του, στὰ σωστά, εἶναι σύμφωνος καὶ μὲ τὶς ἕξι δεύτερες ἐντολὲς τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, ποὺ μιλοῦν γιὰ τὰ καθήκοντά μας πρὸς τὸν πλησίον:

Καὶ τοὺς γονιοὺς τιμᾶει κι ἀγαπάει, καὶ τῇ ζωῇ τοῦ πλησίον του σέβεται· καὶ τὴν τιμὴ του δὲν ἐκθέτει· κι ἀπ' τὰ ὑπάρχοντά του ἀπέχει· καὶ φευτομάρτυρας δὲν εἶναι· καὶ τίποτε δὲν ἐπιθυμᾶει ἀπ' τὰ ξένα.—

Αὐτὰ θέλοντας νὰ στηρίξη καὶ νὰ συμπληρώσῃ κι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς συγκέντρωσε καὶ τὶς δέκα ἐντολὲς τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου σὲ δυὸ μοναχά.

Στὴν *πρώτη* περιλαβε τὶς τέσσερες πρῶτες ἐντολὲς τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, ποὺ ἀναφέρονται στὸ Θεὸ. Καὶ στὴ *δεύτερη* συγκέντρωσε καὶ τὶς ἄλλες ἕξι τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, ποὺ καταγράφουν τὰ καθήκοντα στὸν πλησίον.

Ἔτσι ὁ *Νόμος τοῦ Χριστοῦ* ἀποτελέστηκε ἀπ' αὐτὲς τὶς δυὸ ἐντολές (2):

---

1. Βλ. «*Εὐαγγέλιον κατὰ Ματθαῖον,*» Ε—44 καὶ «*Εὐαγγ. Περικοπὲς*» σελ. 139.
2. Τὶς ἐντολὲς αὐτὲς τὶς ἔδωκε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος λίγο πρὶν νὰ κἀνῃ τὸ δριμύτατο ἔλεγχον κατὰ τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων μὲ τὸ «*Οὐαὶ ὑμῖν...*».—«*Εὐαγγ. Περικοπὲς*» σελ. 68.—

«*Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου, ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου*».

«*Αὕτη ἐστὶν ἡ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή*», εἶπε ὁ Κύριος.

«*Δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ: Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν*».

Καὶ προσέθεσε ὁ ἴδιος: «*Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται*» (=ἀναφέρονται)⁽¹⁾.

---

1. Βλέπε «*Εὐαγγέλιον κατὰ Ματθαῖον*» ΚΒ' 37—40

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Με τὴν προσεχτικὴ μελέτη καὶ τοῦ βιβλίου αὐτοῦ—*τῆς Ὁρθοδόξου Κατηχήσεως*—συμπληρώνονται οἱ ἀπαραίτητες γνώσεις, ποὺ πρέπει νὰ ἔχει κάθε Χριστιανὸς με στοιχειώδη γενικὴ μόρφωση.

Στὴ σειρὰ τῶν *Θρησκευτικῶν βιβλίων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου* παρακολουθήσαμε:

Τὴν Ἰουδαϊκὴ θρησκεία, ὅσο μᾶς ἦταν ἀρκετό, γιὰ νὰ φτάσουμε στὴ Χριστιανικὴ.

Εἶδαμε τὴ ζωὴ, τὰ θαύματα, τὴ διδασκαλίαν καὶ τὴν ἀφθαστη θουσία τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴ σωτηρίαν μας.

Παρακολουθήσαμε τὴς ὑπεράνθρωπες προσπάθειες τῶν Ἀποστόλων γιὰ τὴ διάδοση τῆς ὥραίας θρησκείας τοῦ Χριστοῦ· τοὺς ἀγῶνες καὶ τὰ μαρτύρια τῶν Πατέρων καὶ τῶν Ἁγίων καὶ τῶν μαρτύρων τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας· καὶ ἐφτάσαμε ὡς τὴ σημερινὴ τῆς διαμόρφωση σ' ὅλη τὴν Οἰκουμένη.

Ἐξετάσαμε ἔπειτα τὴς ὑποχρεώσεις, ποὺ ἔχουμε, σὰν ὀπαδοὶ μιᾶς τέτοιας θρησκείας· καὶ πρέπει νὰ εἴμαστε σὲ θέση νὰ ποῦμε: *ποῦ* κάνουμε τὴν πνευματικὴ λατρεία τοῦ Πνευματικοῦ Θεοῦ μας· σὲ *ποιῆς* περιστάσεις ἐνώνομε τὴς προσευχῆς μας ὅλα τὰ πνευματικὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ· καὶ *πῶς* ἐκδηλώνουμε τὴν πνευματικὴ λατρεία Του.

Καὶ τέλος, σὰν σὲ γενικὸ καταστάλαγμα, μαζέψαμε ὅλες τὴς γνώσεις μας καὶ καταγράψαμε σὲ *ἄρθρα* ὀρισμένα *Δόγματα*, ποὺ *πρέπει νὰ πιστεύουμε* καὶ *Ἡθικὰς παραγγελίας*, δηλ.

*τύπους πὸν πρέπει νὰ προσευχώμαστε κι ἐντολὲς πὸν κα-
νίζουν τὶς σχέσεις μας μὲ τὸ Θεὸ καὶ μὲ τὸν πλησίον.*

Ὅποιος πιστεύει μ' ὄλη του τὴν ψυχὴ στὴν πνευματικὴ δύναμη
τῆς ὑψηλῆς κι εὐγενικῆς Πνευματικῆς Θρησκείας τοῦ Χριστοῦ, θά
νοιώσῃ ὠραιότερη κι εὐκολώτερη, πὸ εὐχάριστη καὶ πὸ τερπνὴ,
πὸ ὁμορφὴ καὶ πὸ ἀληθινὴ τὴ ζωὴ του.

Ἡ πίστη στὴν Ἁγία Θρησκεία τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ ἐλπίδα στὴν παντοδυναμία τοῦ Πλάστη.

Ἡ ἀγάπη ἢ ἀμετρη στὸν πλησίον.

Εἶναι ἀρκετὰ στηρίγματα· εἶναι ἀκατάλυτα ἐφόδια· εἶναι ἀκατα-
μάχητα ὅπλα, γιὰ νὰ νικήσουμε στὸ σκληρὸ ἀγῶνα τῆς ζωῆς!

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
<i>Εἰσαγωγή</i>	3
Α' Μέρος	
Δογματικό.	
§ 1. <i>Τί ἐξετάζει τὸ δογματικὸ μέρος τῆς Κατηχήσεως</i> .	5
Προκαταρκτικὲς γνώσεις	5
α' Τί εἶναι Πίστις;	5
β' Τί εἶναι Ἐρησκεία;	7
γ' Τί εἶναι Χριστιανικὴ Ἐρησκεία;	10
δ' Τί εἶναι Χριστιανικὴ Ἐκκλησία;	11
ε' Τί εἶναι Ὁρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία;	11
Ϛ' Ποιὲς εἶναι οἱ πηγὲς τῆς Χριστιανικῆς Ἐρησκείας;	12
<i>I— Ἀγία Γραφή</i>	15
<i>Α' Παλαιὰ Διαθήκη</i>	
Βιβλία: ἱστορικά, διδαχτικά, προφητικά	13
<i>Β' Καινὴ Διαθήκη</i>	
Βιβλία: ἱστορικά, διδαχτικά, προφητικά	15
<i>II— Ἱερὰ Παράδοση</i>	16
§ 2. <i>Ποιὰ εἶναι τὰ δόγματα τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας— Καὶ γιὰτὶ γράφτηκαν σύντομα τὰ δόγματα.</i>	18

Δογματικοῦ

Κεφάλαιο πρῶτο

Τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως

Τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως ἢ τὸ «Πιστεύω» τοῦ Χριστιανοῦ

§ 3. Τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως	20
§ 4. Ἀπὸ ποιῆς πηγῆς βγαίνουν τὰ Δόγματα τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως	21
1 ^ο Ἄρθρο : «Περὶ Θεοῦ»	21
Ἄλλες ιδιότητες τοῦ Θεοῦ	22
Ἡ Ἁγία Τριάδα	24
2 ^ο Ἄρθρο : «Ἡ θεία ὑπόσταση τοῦ Χριστοῦ»	25
3 ^ο Ἄρθρο : «Ἡ ἀνθρώπινη ὑπόσταση τοῦ Χριστοῦ»	26
4 ^ο Ἄρθρο : Τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως	27
5 ^ο Ἄρθρο : Τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως	28
6 ^ο Ἄρθρο : Τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως	29
7 ^ο Ἄρθρο : Τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως	30
8 ^ο Ἄρθρο : «Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα»	31
9 ^ο Ἄρθρο : «Ἡ Ἐκκλησία»	32
10 ^ο Ἄρθρο : «Τὸ Βάπτισμα»	33
11 ^ο Ἄρθρο : «Ἡ ἀνάστασή μας»	34
12 ^ο Ἄρθρο : «Ἡ μέλλουσα ζωὴ»	35

Κεφάλαιο δεύτερο

Τὰ ἅγια Μυστήρια

§ 5. Τί εἶναι καὶ ποιὰ εἶναι τὰ ἅγια Μυστήρια	36
§ 6. Σὲ ποιῆς πηγῆς στηρίζονται τὰ ἅγια Μυστήρια	36
Πρώτη σειρά : Ὑποχρεωτικὰ Μυστήρια	
1 ^ο Μυστήριο : «Τὸ βάπτισμα»	38

Πότε γίνεται τὸ βάπτισμα	38
Πῶς γίνεται τὸ βάπτισμα	39
2 ^ο Μυστήριον : «Τὸ Χρῖσμα ἢ Μύρο»	41
3 ^ο Μυστήριον : «Ἡ Μετάνοια ἢ Ἐξομολόγησις»	42
4 ^ο Μυστήριον : «Ἡ Θεία Εὐχαριστία»	44
Δεύτερη σειρά : Προαιρετικὰ Μυστήρια	
5 ^ο Μυστήριον : «Ὁ Γάμος»	46
6 ^ο Μυστήριον : «Τὸ Εὐχέλαιο»	48
7 ^ο Μυστήριον : «Ἡ Ἱερωσύνη»	50

Β' Μέρος

Ἠθικό.

Σχέσις δογματικοῦ καὶ ἠθικοῦ μέρους	53
---	----

Κεφάλαιον πρῶτον

Προσευχές.

§ 7. Πηγές καὶ γενικὲς ἀνάγκαι, πού ὑπαγορεύουν τὴν προσευχήν	54
---	----

Ἡ Κυριακὴ προσευχὴ «Πάτερ ἡμῶν»	56
---	----

§ 8. Ποιῶν ἀνάγκαι ἐκανοποιεῖ ἡ Κυριακὴ Προσευχὴ	57
--	----

Προσφώνησις	57
-----------------------	----

α' παράκλησις	58
-------------------------	----

β' παράκλησις	58
-------------------------	----

γ' παράκλησις	58
-------------------------	----

δ' παράκλησις	59
-------------------------	----

ε' παράκλησις	59
-------------------------	----

Ϛ' παράκλησις	60
-------------------------	----

ζ' παράκλησις	61
-------------------------	----

Ἐπίλογος	61
--------------------	----

Κεφάλαιον δευτέρον

Ἐντολές.

§ 9. Ἐντολές	61
------------------------	----

» 10. Ἀνάλυσις τοῦ Δεκαλόγου	53
--	----

Οί έντολές τῆς Α' πλάκας—Τὰ καθήκοντα πρὸς τὸ Θεὸ

1 ^η έντολή	63
2 ^α έντολή	63
3 ^η έντολή	64
4 ^η έντολή	65

Οί έντολές τῆς Β' πλάκας—Τὰ καθήκοντα πρὸς τὸν πλησίον

5 ^η έντολή	66
6 ^η έντολή	68
7 ^η έντολή	68
8 ^η έντολή	69
9 ^η έντολή	60
10 ^η έντολή	71

Έντολές τοῦ Χριστοῦ 72

Επίλογος 75

Σημείωση

“Όπου γίνεται παραπομπή σι' άλλα βιβλία τῆς Σειρᾶς «Τὰ Θερησκευτικά τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου» Χ. Δημητρακοπούλου, δηλ. σιτὴν «Παλαιὰ Διαθήκη»—«Καινή Διαθήκη» — «Έκκλησιαστικὴ Ἱστορία» — «Λειτουργική» — «Κατήχηση» — «Εὐαγγελικὲς Περικοπές» καὶ «Ποιήματα—Προσευχές», οί σελίδες σημειώνονται μὲ βάση τὴν Α'. Ἐκδοση. Ἡ διαφορὰ σιτὲς σελίδες ἄλλων ἐκδόσεων θὰ εἶναι μικρή.

ΝΕΑ ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΤΡΑΜΜΕΝΑ ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ

I ΙΣΤΟΡΙΑ

- Η ΠΡΩΤΗ ΚΑΛΑΜΑ... Μ. Δούρα
- Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΚΑΛΑΜΑ... Μ. Δούρα
- Η ΤΡΙΤΗ ΚΑΛΑΜΑ... Μ. Δούρα
- Η ΤΕΤΑΡΤΗ ΚΑΛΑΜΑ... Μ. Δούρα
- Η ΠΕΝΤΗ ΚΑΛΑΜΑ... Μ. Δούρα
- Η ΕΞΗ ΚΑΛΑΜΑ... Μ. Δούρα

II ΟΥΣΙΑ

- Η ΟΥΣΙΑ... Μ. Δούρα
- Η ΟΥΣΙΑ... Μ. Δούρα
- Η ΟΥΣΙΑ... Μ. Δούρα
- Η ΟΥΣΙΑ... Μ. Δούρα
- Η ΟΥΣΙΑ... Μ. Δούρα
- Η ΟΥΣΙΑ... Μ. Δούρα

III ΟΡΕΚΣΥΤΕΡΑ

- ΗΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ... Μ. Δούρα
- ΗΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ... Μ. Δούρα
- ΗΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ... Μ. Δούρα
- ΗΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ... Μ. Δούρα
- ΗΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ... Μ. Δούρα
- ΗΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ... Μ. Δούρα

- ΚΑΤΗΧΗΤΗΡΙΑ... Μ. Δούρα
- ΚΑΤΗΧΗΤΗΡΙΑ... Μ. Δούρα
- ΚΑΤΗΧΗΤΗΡΙΑ... Μ. Δούρα
- ΚΑΤΗΧΗΤΗΡΙΑ... Μ. Δούρα
- ΚΑΤΗΧΗΤΗΡΙΑ... Μ. Δούρα
- ΚΑΤΗΧΗΤΗΡΙΑ... Μ. Δούρα

IV ΤΕΧΝΕΣ

- ΤΕΧΝΕΣ... Μ. Δούρα
- ΤΕΧΝΕΣ... Μ. Δούρα
- ΤΕΧΝΕΣ... Μ. Δούρα
- ΤΕΧΝΕΣ... Μ. Δούρα
- ΤΕΧΝΕΣ... Μ. Δούρα
- ΤΕΧΝΕΣ... Μ. Δούρα

V ΒΑΣΥΘΕΡΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

- ΒΑΣΥΘΕΡΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ... Μ. Δούρα
- ΒΑΣΥΘΕΡΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ... Μ. Δούρα
- ΒΑΣΥΘΕΡΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ... Μ. Δούρα
- ΒΑΣΥΘΕΡΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ... Μ. Δούρα
- ΒΑΣΥΘΕΡΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ... Μ. Δούρα
- ΒΑΣΥΘΕΡΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ... Μ. Δούρα

0020561026
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

